

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

EBEVEYNLERİN AİLE İÇİ ŞİDDET FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN
AÇIKLANMASINDA OLUMSUZ ÇOCUKLUK YAŞANTILARININ VE
ALGILANAN EBEVEYN KABUL-RET DURUMLARININ ROLÜ

YÜKSEK LİSANS

Ahmet Ali ÇELİK

ARALIK-2022
GÜMÜŞHANE

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**EBEVEYNLERİN AİLE İÇİ ŞİDDET FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN
AÇIKLANMASINDA OLUMSUZ ÇOCUKLUK YAŞANTILARININ VE
ALGILANAN EBEVEYN KABUL-RET DURUMLARININ ROLÜ**

**THE ROLE OF NEGATIVE CHILDHOOD EXPERIENCES AND PERCEIVED
PARENT ACCEPT-REJECTION STATUS IN DISCLOSURE OF PARENTS'
FAMILY VIOLENCE AWARENESS LEVELS**

YÜKSEK LİSANS

Ahmet Ali ÇELİK

ARALIK-2022

GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**EBEVEYNLERİN AİLE İÇİ ŞİDDET FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN
AÇIKLANMASINDA OLUMSUZ ÇOCUKLUK YAŞANTILARININ VE
ALGILANAN EBEVEYN KABUL-RET DURUMLARININ ROLÜ**

**THE ROLE OF NEGATIVE CHILDHOOD EXPERIENCES AND PERCEIVED
PARENT ACCEPT-REJECTION STATUS IN DISCLOSURE OF PARENTS'
FAMILY VIOLENCE AWARENESS LEVELS**

YÜKSEK LİSANS

Ahmet Ali ÇELİK

Danışman: Gülin YAZICI ÇELEBİ

**ARALIK-2022
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “Ebeveynlerin Aile İçi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Açıklanmasında Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının ve Algılanan Ebeveyn Kabul-Ret Durumlarının Rolü” isimli bu tezimin; tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

15/12/2022

.....
Ahmet Ali ÇELİK

TEŞEKKÜR

İyi bir araştırma süreci, içerisinde pek çok güçlüğü ve bununla birlikte kişisel ve mesleki gelişimi barındırır. Hiç bitmeyecek gibi görünen bu zorlu süreçte sabırlı ve anlayışlı tutumu ile beni çalışmaya teşvik eden, akademik katkılarının yanı sıra nazik ve naif tutumu, insani duruş ve karakteri ile bana öğrettiklerinden dolayı danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ'ye saygı ve teşekkürü bir borç bilirim.

Lisansüstü eğitim sürecinde kendilerinden ders alıp çok şey öğrendiğim bütün hocalarıma, gerek akademik hayatımda gerekse kişisel hayatımda her zaman yanımda olduğunu hissettiğim çok değerli kardeşim, arkadaşım, Arş. Gör. Mustafa ÖZGÖL'e hususi ile teşekkür ederim.

En önemlisi ise hayat yolculuğunu birlikte arşınladığımız, her bocalayıpta elimden tutup beni ayağa kaldıran, çekilmez hallerimde bile sabırlı ve anlayışlı tavrı ile beni kendisine hayran bırakan, hayattaki en büyük hazinem, eşim Fatma ÇELİK'e gönülden teşekkür ederim

Ahmet Ali ÇELİK
GÜMÜŞHANE – 2022

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalıklarını etkileyen demografik değişkenler ile olumsuz çocukluk deneyimlerinin ve ebeveyn kabul-ret düzeylerinin şiddet farkındalığı üzerindeki etkilerinin araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın örneklemini oluşturan 466 ebeveyn den demografik bilgi formu, Aile İçi Şiddet Farkındalık Ölçeği, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Ölçeği ve Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği aracılığı ile veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, çok değişkenli regresyon, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı, t-testi analizi ve tek yönlü Anova teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda ebeveynlerin olumsuz çocukluk yaşantılarının sayısı ve baba ret düzeyleri arttıkça şiddet farkındalık düzeylerinde anlamlı oranda düşüş gözlemlendiği sonucu elde edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda ise cinsiyet değişkeninin aile içi şiddet farkındalığını yordarken, olumsuz çocukluk yaşantıları, anne kabul-ret düzeyi ve baba kabul-ret düzeyi olan bağımsız değişkenlerin aile içi şiddet farkındalığını yordamadığı tespit edilmiştir. Bununla beraber, ebeveynlerin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, anne baba eğitim düzeyi ve evlenme şekli gibi değişkenlerin aile içi şiddet farkındalık düzeyini anlamlı oranda etkilerken, ebeveynlerin çocukları ile birlikte yaşama durumu, bir işte çalışıp çalışmama, psikolojik bir probleme sahip olup olmama, medeni durum ve gelir durumu değişkenlerinin ise aile içi şiddet farkındalığını anlamlı oranda etkilemediği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet farkındalığı, Olumsuz çocukluk deneyimleri, Anne baba kabul-ret kuramı,

SUMMARY

The aim of this study is to investigate the effects of demographic variables that affect parents' awareness of family violence, negative childhood experiences and parental acceptance rejection levels on violence awareness. For this purpose, data were collected from 466 parents, who constitute the sample of the study, by means of demographic information form, Domestic Violence Awareness Scale, Adverse Childhood Experiences Scale and Adult Parent Acceptance Rejection Scale. In the analysis of the data, descriptive statistics, multivariate regression, Pearson product-moment correlation coefficient, t-test analysis and one way Anova techniques were used.

As a result of the research, it was concluded that as the number of negative childhood experiences of parents and father rejection levels increased, a significant decrease was observed in violence awareness levels. As a result of the regression analysis, it was determined that while the gender variable predicted the awareness of domestic violence, our independent variables, which were negative childhood experiences, mother acceptance-rejection level, and father acceptance-rejection level, did not predict domestic violence awareness. On the other hand, while variables such as gender, age, education level of the parents, education level of the parents and the type of marriage significantly affect the level of awareness of domestic violence, the status of parents living with their children, whether they work in a job, whether they have a psychological problem, marital status and income status variables did not significantly affect the awareness of domestic violence.

Keywords: Awareness of domestic violence, Adverse childhood experiences, Parental acceptance rejection theory,

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	III
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
1.GİRİŞ	2
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı	8
1.2.1.Araştırma Soruları.....	8
1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	8
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	10
1.6.Tanımlar	10
2.ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
2.1. Şiddet	11
2.1.1. Şiddet Nedir?.....	11
2.1.2. Şiddet Nedenleri.....	12
2.1.3. Şiddet Türleri	14
2.1.4. Aile İçi Şiddet	14
2.1.4.1. Aile İçi Şiddet Türleri	16
2.1.4.2. Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri	18
2.1.4.3.Aile İçi Şiddetin Toplum Üzerindeki Etkileri.....	18
2.1.4.4.Aile İçi Şiddet Farkındalığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar	19
2.2. Kişiler Arası Kabul-Ret	22
2.2.1.Kişiler Arası Kabul-Ret Kuramı	22
2.2.1.4.Kişiler Arası Kabul-ret Kuramının Alt Teorileri	26
2.3. Olumsuz Çocukluk Deneyimleri.....	32
2.3.1.Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Çalışması	33
2.3.2. Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimlerinin Çeşitleri.....	35

2.3.3.Olumsuz Çocukluk Deneyimleri ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	36
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Çalışma Grubu	40
3.3. Veri Toplama Araçları	42
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	42
3.3.2. Aile İçi Şiddet Farkındalık Ölçeği	42
3.3.3. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği	43
3.3.4.Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Form.....	44
3.4. Verilerin Analizi.....	45
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	46
4.1. Bulgular.....	46
4.1.1. Ebeveynlerin Olumsuz Çocukluk Deneyimleri ve Ebeveyn Kabul-Ret Puanları ile Aile İçi Şiddet Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler	46
4.1.2. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni ile İlişkisi.....	47
4.1.3. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Çocuk/Çocuklar ile Birlikte Olma Durumu Değişkeni ile İlişkisi	48
4.1.4. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Çalışma Durumu Açısından İncelenmesi	49
4.1.5. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Psikolojik Problem Algıları Açısından İncelenmesi	49
4.1.6. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Yaşlarına Göre İncelenmesi.....	50
4.1.7. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Evlenme Şekline Göre İncelenmesi.....	51
4.1.8. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre İncelenmesi	52
4.1.9. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre İncelenmesi	52
4.1.10. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre İncelenmesi	53
4.1.11. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Gelir Durumlarına Göre İncelenmesi	54
4.1.12. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi	55
4.1.13.Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Baba Eğitim Durumuna Göre	

İncelenmesi	56
4.1.14. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre İncelenmesi	58
4.2.Tartışma.....	59
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	69
5.1.Sonuçlar	69
5.2.Öneriler	70
5.2.1.Araştırmacılara Öneriler.....	73
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	91
ÖZGEÇMİŞ	102

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırma grubuna ilişkin betimleyici bilgiler.....	41
Tablo 2. Bağımlı bağımsız değişkenlere ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri.....	45
Tablo 3. Aile içi şiddet farkındalık düzeyleri ile değişkenler arasındaki ilişkiler	46
Tablo 4. Çok değişkenli regresyon model özeti.....	47
Tablo 5. Aile içi şiddet farkındalığının yordanmasına ilişkin çok değişkenli regresyon analizi	47
Tablo 6. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin <i>t</i> -testi sonuçları.....	48
Tablo 7. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin çocuk/çocukları ile birlikte olma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin <i>t</i> -testi sonuçları	48
Tablo 8. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin <i>t</i> -testi sonuçları	49
Tablo 9. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin psikolojik problem algılarına göre farklılaşmasına ilişkin <i>t</i> -testi sonuçları	49
Tablo 10. Ebeveynlerin yaşlarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri.....	50
Tablo 11. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	50
Tablo 12. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin evlenme şekline göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	51
Tablo 13. Ebeveynlerin evlenme şekline göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri	51
Tablo 14. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin medeni durumlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	52
Tablo 15. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	53
Tablo 16. Ebeveynlerin çocuk sayısına göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri.....	53
Tablo 17. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin öğrenim düzeylerine göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	54
Tablo 18. Ebeveynlerin öğrenim düzeylerine göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri	54
Tablo 19. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin gelir durumlarına göre farklılaşma	

durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	55
Tablo 20. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	56
Tablo 21. Anne eğitim düzeyine göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri	56
Tablo 22. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	57
Tablo 23. Baba eğitim düzeylerine göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri	57
Tablo 24. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları	58
Tablo 25. Kardeş sayılarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri.....	58

EKLER DİZİNİ

EK 1. Kişisel Bilgi Formu.....	91
EK 2 Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği.....	92
EK 3 Aile içi Şiddet Farkındalık Ölçeği	93
EK 4. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği: Anne (Kısa Form)	94
EK 5. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği: Baba (Kısa Form).....	96
EK 6. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Kullanım İzni	98
EK 7. Aile içi Şiddete Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni	99
EK 8. Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kullanım İzni.....	100

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

OÇD: Olumsuz Çocukluk Deneyimleri

EKAR: Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı

ÇÇOYÖ: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği

EKRÖ/K: Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Form

1.GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Günümüzde insan sağlığını hem bedensel hem de ruhsal olarak etkilediği bilinen ve önlenmesi hususunda ciddi çalışmalar yürütülen önemli sorun alanlarından birisi şiddet konusudur. Kendisini gerek bireysel gerekse toplumsal olarak sıklıkla gösteren şiddet olgusu insanlık için tarih boyunca yaşamsal bir sorun olmayı sürdürmüştür (Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altıntaş, 2012). Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Küresel Sağlık Gözlemevi Veri Havuzu (Global Health Observatory Data Repository), DSÖ'nün bir parçası olan 194 üye ülkeden sağlıkla ilgili istatistiklere yönelik güncel verileri sunmak için oluşturmuş olduğu bir veri arayüzüdür. Anne ölümleri, çocuk ölümleri, bulaşıcı hastalıklar, madde bağımlılığı, cinsel ve üreme sağlığı gibi DSÖ'nün “öncelikli sağlık konuları” olarak adlandırdığı konulara ilişkin 1000'den fazla gösterge hakkında veri sağlamaktadır (Vardell, 2020). Bu veri havuzundan alınan güncel verilere göre her yıl dünya çapında 1,3 milyondan fazla insan, şiddetin farklı türleri nedeniyle ölmektedir ve bu oran küresel ölümlerin % 2.5'ini oluşturmaktadır. 15-44 yaş arası insanlar için ise şiddet, dünya çapında dördüncü önde gelen ölüm nedenidir (DSÖ, 2021). Şiddet “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması neticesinde maruz kalan kişide yaralanma, ölüm veya psikolojik zarara yol açma olasılığı bulunması durumu” olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2002).

Aile içi şiddet ise, şiddetin en sık görülen bir türü ve de kişilerarası şiddet türlerinden birisi olup her yaşta ve toplumda görülebilen bir problemdir. Alanyazında sıklıkla kadına ve yakın partnere şiddet ile eş anlamlı kullanılsa da aile içi şiddet esasında kişinin eşine, çocuklarına, ebeveynlerine, kardeşlerine veya sevdiklerine karşı fiziksel, psikolojik, sosyal, cinsel veya ekonomik bağımsızlığını ihlal eden veya etkileyen eylemler olarak tanımlanmaktadır (Kelly ve Johnson, 2008). Çok önemli bir halk sağlığı sorunu olan aile içi şiddetten en fazla zarar gören grupların çocuklar, kadınlar ve yaşlılar olduğu bilinmektedir. Özellikle çocukların şiddetin ne kadarına şahit oldukları bilinmemekle beraber çocuklar şiddetin görünmeyen mağdurları olarak düşünülmektedir. Çocuklar şiddete doğrudan maruz kalmadıklarında dahi, sadece şahitlik ederek bile hayat boyu telafisi zor veya mümkün olmayan yaralar alabilmektedirler.

Çocukluk çağı her bireyin sağlıklı ve korunaklı şekilde geçirmesi gereken hayatın hassas bir çağıdır ve bu çağda maruz kalınan şiddetin yaşam boyu etkileri olduğu pek çok

araştırmacı tarafından kabul edilen bir durumdur (Alp ve Seveda, 2007; Dye, 2018). Aile ise çocuğun hayatında yaşam boyu önemi olan ve hem fiziksel hem de ruh sağlığı için istisnai yeri olan bir kurumdur (Herke, Knöchelmann ve Richter, 2020). Buna rağmen insanın içerisinde doğup büyüdüğü gelişiminde ve sosyalleşmesinde çok önemli rolleri bulunan aile; bazen en büyük duygusal rahatsızlıkların, gerilim ve çatışmaların da kaynağı olabilmektedir (Lök, Başoğlu ve Öncel, 2016).

Şiddet türlerinden bireysel şiddet kümesinde yer alan aile içi şiddet; yaş, eğitim, sosyoekonomik durum, din, etnik ve kültürel kimlik gözetmeksizin her toplum içerisinde görülebilen bir fenomendir. Önceleri kültürel faktörlerin de etkisi ile ailenin mahremiyet alanında olan ve dışsal müdahalenin yanlış olarak görülmesi ve durumu daha kötü hale getirebileceği, sadece eğitimsiz ve yoksul ailelerin bir sorunu olarak görülmesi bu konuda yapılması gereken çalışmaları geciktirmiştir. Bu mahremiyet düşüncesinde aile içi şiddetin bir terbiye biçimi olarak görülmesinin de önemli bir etkisi bulunmaktadır (Page ve İnce, 2008: 83). Ancak güncel çalışmalar gösteriyor ki şiddet etkili bir terbiye aracı olmadığı gibi, bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlıkları üzerinde hayatları boyunca telafisi zor yaralar açan bir davranıştır. Aile içi şiddete maruz kalan bireyler; depresyon, kaygı, travma sonrası stres bozukluğu, madde kullanımı, intihara meyilli olmak gibi çeşitli ruh sağlığı sorunları açısından risk altında bulunmaktadır (Furry ve Nyberg, 2010; Golding, 1999; Moylan, Herrenkohl, Sousa, Tajima, Russo, 2010).

Aile içi şiddetin sadece bireysel bir problem olmamasının önemli bir nedeni de ortaya çıkardığı toplumsal hasarın da büyük olmasından kaynaklıdır. Araştırmalar bireysel şiddetin kolektif şiddeti başlatıcı etkisi bulunduğunu (Polat, 2016) ve aile içi şiddetin sonuçları itibariyle sadece mağdurları değil toplumun genelini etkileyen bir problem olduğunu ortaya koymaktadır (Tjaden ve Thoennes, 2000). Aksini gösteren bazı çalışmalar da bulunmasına (Widom ve Maxfield, 2001) rağmen aile içinde şiddete uğramak veya bu duruma şahitlik etmek, çocukların şiddet örneklerini ve modellerini tekrar eden bunları gerek aile içerisinde gerekse toplumsal çerçevede çözüm yöntemi olarak kullanma eğilimini arttıran önemli bir risk faktörü olarak görülmektedir (Eriksson ve Li, 2015; Manchikanti, 2011). Buna ilişkin bir çalışmaya göre erken çocuklukta fiziksel veya cinsel istismara uğrayanlarda, şiddete tanık olanlarda, çocukken aile içi şiddete maruz kalanlarda ve erken yaşta anne ve babasını kaybedenlerde şiddet davranışının arttığı bildirilmektedir (Lewis, 2005). Gelişim süreci çocuk ve ergenler için toplumsal normların ve farkındalıkların oluşması için hassas bir dönemdir ve bu dönemde şiddete maruz kalan veya şahit olan kişilerde oluşan daha düşük farkındalık seviyelerinin, şiddetin kısır döngüsünün nesiller boyunca sürdürülmesine önemli bir etkisinin olduğu

düşünülmektedir.

Farkındalık; bireyin gündelik yaşayış içerisinde doğru davranış ve seçeneğe yönelmesi, yaşanan alandaki gerçeği görebilmesi ve durumu algılaması olarak tanımlanabilir. Farkındalık kavramı bireylerin yapmakta oldukları şeyleri neden yapageldiklerini görmesini sağlarken şiddet farkındalığı ise bireylerin kendilerinin veya bir başkasının yaptığı eylemlerin içerdiği şiddetin veya bu şiddetin arkasında yer alan mantığa bürüne mekanizmalarının farkında olmakla ilişkilidir (Kandemirci ve Kağnıcı, 2014). Şiddeti uygulayan veya kendisine şiddet uygulanan kişi bu davranışı meşru bir disiplin aracı olarak görmesi onun şiddet farkındalığının düşük olması ile veya daha etkili iletişim ve disiplin yöntemlerinden habersiz olması ile açıklanabilir. Şiddet farkındalığı yüksek olan bir bireyin; şiddetin ne olduğunu kolaylıkla tanımlayabilmesi, şiddet içeren davranışları ayırt edebilmesi, şiddetin neden sonuçlarını bilmesi ve şiddet içeren eylemleri hiçbir şekilde meşru kabul etmeyerek duruma karşı tepki göstermesi beklenir (Özyürek, 2017).

Erken gelişim döneminde bireylerin ebeveynleri ile yaşamış oldukları deneyimlerin onların yetişkin yaşamlarındaki şiddet farkındalığını olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar, çocuklukta yaşanan fiziksel şiddet öyküsü ile kendi çocuğuna kötü muamelede bulunma arasında anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Başka bir çalışmanın bulguları ise çocukluk döneminde tanık olunan veya maruz kalınan şiddetin erkeklerin şiddet uygulama olasılığını kadınların da şiddete uğrama olasılığını artırdığı yönündedir (Altınay ve Arat, 2007).

Alanyazında “istismar döngüsü” (abuse cycle) şeklinde geçen kavram ebeveynlerinden kötü muamele gören bireylerin istismar eden ebeveynlere dönüşme risklerinin istismar görmeyen akranlarına kıyasla daha yüksek olduğunu anlatmak için geliştirilmiştir. Bu durumun nedenleri arasında şiddet farkındalığının düşüklüğünün yanı sıra çocukların şiddet uygulayan ebeveynlerinin ebeveynlik şemalarını kodlayıp ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tarzlarını model aldıkları için bunları tekrar eden ebeveynlere dönüşme eğiliminde olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmalar göstermektedir ki, çocukluk döneminde istismar, ihmal ve diğer duygusal açıdan zararlı olaylar gibi erken çocukluk çağı travmalarına maruz kalma, sağlıklı gelişim sürecini kesintiye uğratmaktadır (Zlotnick vd., 2008). İstismarcı bakım verenler ise, bireylerin erken bağlanma ilişkileri üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olarak güvenlik algılarını zedeleyerek kendilerini daha az güvende hissederken diğerlerini ve dünyayı ise daha az güvenli bir yer olarak görmelerinde etkili olmaktadır. Gelişim sürecinde

kaydedilen böyle bir çekirdek inancın bireylerin güvenlik algıları üzerinden savunmacı bir şiddet yönelimi için kendilerini haklı görmelerinde ve şiddet eğilim ve davranışlarının pekiştirilmesinde önemli bir etkisi olabilmektedir (Dye, 2018).

Çocukluk dönemi bireylerin en savunmasız ve korunmaya muhtaç oldukları yaşam dönemidir. Yaşamın bu kırılğan dönemini neredeyse hiçbir çocuk tam anlamıyla mükemmel ve eksiksiz şekilde yaşamıyor olsa da bazıları aile içi şiddet gibi olumsuz çocukluk yaşantılarını diğerlerinden daha yoğun ve sık yaşamaktadır. Çocukların sağlıklı, üretken, şefkatli yetişkinlere dönüşmeleri için gerekli olan olumlu benlik duygusunu geliştirebilmeleri, diğer insanlarla ilişkileri keşfedebilmeleri ve geliştirebilmeleri için evlerinde, ailelerinin yanında, güvende ve emniyette olmaları sağlanmalıdır (NAEYC[National Association for the Education of Young Children], 1993). Erken dönemde yaşanan, olumsuz çocukluk deneyimleri ise çocukların sahip olması gereken en temel güven ortamını ortadan kaldırarak, onların sağlıklı yetişkinlere dönüşme süreçlerini tehdit eden birçok faktörü içerisinde barındırmaktadır.

Olumsuz Çocukluk Deneyimleri (OÇD); kavram olarak içerisinde aile içi şiddetin yanı sıra ihmal istismar gibi çocuklara doğrudan zarar verici etkileri bulunan olay ve eylemleri içerdiği gibi ebeveynlerin kendi aralarındaki kavgaları, alkol madde kullanımları ile ebeveynlerin sahip oldukları ruhsal rahatsızlıkları da içerisinde barındıran şemsiye bir kavramdır (Hughes vd., 2017:356). OÇD'nin bireylerde çok sayıda psikolojik ve fiziksel hastalığın yaşanmasında belirleyici olduğu ve yaşam boyu iyilik halinin sürdürülmesinde olumsuz etkilerinin olduğu farklı araştırmalar ile ortaya konmuştur (Chapman vd., 2004; Danese ve McEwen, 2012; Whitfield, Dube, Felitti ve Anda, 2005). Bireylerin hayat boyu geçirebilecekleri farklı türdeki sağlık sorunları, erken ölüm ve engellilikle de açık şekilde ilgisi bulunduğu gösterilmiştir (Şahin, 2019: 22). OÇD'nin uzun dönemli etkilerini araştıran çalışmalarda çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarını daha fazla sayıda yaşayan bireylerin yetişkinlik dönemindeki akranlarına kıyasla daha sık ruhsal bozukluklar yaşadığı belirtilmiştir (Silverman, Reinherz ve Giaconia, 1996: 712). Ruhsal problemler ile şiddet arasında iki yönlü bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir. Psikolojik sorunlar ve psikiyatrik sendromlar genellikle şiddetin failleri için aile içi şiddetin öncülleri, mağdur olmak için ise risk faktörleri olabilmektedir (Chapman ve Monk, 2015). Pek çok ruhsal problemin, bireylerin şiddet gösterme eğilimlerini arttırdığı gibi şiddet gören kişilerin de fiziksel problemlerinin yanı sıra ruhsal problemlerini de arttığı bilinmektedir. Burada bahsedilen kısır döngünün de olumsuz çocukluk deneyimlerine ve şiddete maruz kalınan ailelerde yetişen bireylerin tekrar şiddetin failleri olması ihtimalini arttırdığını söylemek mümkündür. Bu konuda yapılan çalışmalar

yetişkinlerin erken dönemde yaşamış oldukları olumsuz çocukluk deneyimlerinin yaşamları boyunca bu duruma sahip olmayan kişilere kıyasla çok daha fazla ruhsal sağlık sorunları yaşama riskleri bulunduğunu ortaya koymaktadır (Silverman vd.,1996; Briere ve Elliot, 2003; Mosley vd., 2019: 907). Bununla beraber ruhsal problemleri bulunan bireylerde şiddet eğilimi ve şiddet davranışının arttığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Danielson vd., 1998; Steuve ve Link, 1997; Swanson vd., 2006). Bu nedenle olumsuz çocukluk deneyimlerine maruz kalmanın hem doğrudan hem de ruhsal sorun yaşama sıklığındaki artışa bağlı olarak dolaylı şekilde bireylerin yetişkinlikteki şiddet eğilimlerini olumsuz şekilde etkilediği alanyazında görülmektedir. Ruh sağlığı ve şiddet farkındalığının aile içerisindeki duygusal paylaşımların ve buna bağlı olarak hissedilen kabul duyguları ile olan bağlantısının da güçlü olduğu düşünülmektedir.

Erken çocukluk döneminde bireyin ruh sağlığını etkileyerek dolaylı olarak yaşam boyu şiddet gösterme ve şiddete maruz kalma ihtimalini etkileyecek olan konulardan birisi de ebeveyn kabul reddidir. Ebeveyn kabul reddi kavramı, olumlu tarafında kabulün (sevgi, şefkat) olumsuz tarafında ise reddin (sevgi ve şefkat eksikliği) bulunduğu Ebeveyn Kabul-Ret Kuramına (EKAR) ait iki boyutlu bir kavramdır. Ronald P. Rohner (1975, 1986) tarafından ortaya koyulan EKAR kuramı, ebeveyn-çocuk ilişkisinde çocuk tarafından algılanan kabul veya reddin neden ve sonuçlarını araştıran ve hangi değişkenler tarafından etkilendiğini yordamaya çalışan bir sosyalizasyon kuramıdır. Kuramın odaklandığı temel konu, “ebeveynliğin sıcaklık boyutu” olarak adlandırılan ebeveyn-çocuk etkileşimi yani çocuk ile ebeveyni arasındaki duygusal bağlılığın niteliği ve ebeveynin çocuğa ilişkin duygularını ne şekilde aktardığı konusudur. Kuramın temel önerisi ise kabul veya redde yol açan ebeveyn davranışlarının kültürel olarak farklılaşabilmekle beraber, öznel reddedilme algısının farklı toplumlardan çocuklarda kendilik değeri ile ilgili benzer sonuçlar ortaya koyacağıdır (Eryavuz, 2006: 17). Bu konuda yürütülen çok sayıda çalışmada ırk, kültür, dil ve coğrafya gibi çeşitli değişkenlerden bağımsız sonuçlar, ebeveyn kabul reddinin, psikolojik uyumu etkilediğini göstermiştir (Khaleque ve Rohner, 2002; Öngider, 2013; Reiss, 1997; Saudino, 1997). Bireylerin gelişim süreçleri sırasında gelişen çeşitli zorluklara rağmen gelişim görevlerine önemli bir aksama olmadan devam edebilme ve yeni durumlara uyum sağlama becerisi olarak da gösterilen psikolojik uyumun bireyin ruh sağlığının ve psikolojik sağlamlığının önemli göstergeleri arasında olduğu ifade edilebilir.

EKAR kuramı ile ilgili yapılan çalışmalarda ebeveyn reddinin sonuçlarının bireyleri hem çocukluklarında hem de yetişkin yaşamlarında olumsuz şekilde etkilediği görülmektedir (Rohner, 1975; Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2012). Araştırmalar;

ebeveyn reddinin nevrotik ve psikotik sorunlara varabilecek ölçüde psikolojik problemlere, iletişim sorunlarına, suç işleme, akademik başarı düşüklüğü, madde bağımlılığı ve psikosomatik pek çok rahatsızlığa neden olabileceğini göstermiştir (Erkan, Toran, 2004; Önder ve Gülay, 2007; Yavuz vd., 2016). Bunun gibi araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesi bireyin hayatında uzun yıllar süren, derin izler bıraktığı için ebeveynlerin çocuklarına karşı daha kabullenici, destekleyici ve ilgili yaklaşımları büyük önem arz etmektedir.

Çocukluk dönemindeki olumlu ve olumsuz yaşantıların varlığı, yetişkin bireylerin hayatlarının kalitesini belirlemede önemli bir ölçüttür. Bunun yanı sıra bireylerin çocukluklarında maruz kaldıkları veya şahitlik ettikleri şiddet, istismar, ihmal ve ebeveyn reddi gibi olumsuz yaşantılar, bireyleri yetişkin olduklarında da faili veya mağduru olarak bu tür davranışları kendi aileleri içerisinde tekrar etme ihtimalini arttırmaktadır. Dünya literatüründe buna ilişkin bazı araştırmalar bulunsa da ülkemiz literatüründe bu konuda yeterli çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle alana katkı sağlaması açısından, Ebeveyn kabul-ret yaşantıları veya aile içinde yaşanan farklı olumsuz ve travmatik çocukluk deneyimlerinin varlığının yetişkin bireylerin kendi aile yaşantılarındaki şiddet farkındalıklarını nasıl etkilediğini araştırmak bu çalışmanın en önemli amaçları arasındadır.

Alanyazında şiddet farkındalığının üzerinde etkileri bulunan pek çok değişken araştırmalara konu olmuştur. Bunların arasında yaş, cinsiyet, medeni durum, evlenme şekli, çocuk sayısı, ebeveynin çocuk ile birlikte yaşayıp yaşamaması, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, kardeş sayısı, anne baba eğitim düzeyi ve ruhsal durumları gerek alanyazında sıklıkla çalışıldığı için gerekse şiddet farkındalığı üzerinde dikkate değer değişikliklerinin gözlenmesi beklenerek seçilmiş olan değişkenlerdir. Alanyazındaki çalışmaların detaylı şekilde sonuçlarının paylaşılacağı daha ileriki kısımlarda da görüleceği üzere hassasiyetle seçilmiş olan bu değişkenlerin her birinin çalışmaya konu olan şiddet farkındalığı üzerinde önemli etkileri olacağı düşünülmektedir.

Şiddet farkındalığı konusunda yürütülen araştırmalarda ele alınan değişkenlerin önemli bir kısmını da bireylerin şiddete uğramasını etkileyen risk durumu değişkenleri oluşturmaktadır. Bunlar mağdurların özellikleri üzerinden bazı ölçütler geliştirilmesini sağlayarak mağdurların da şiddeti tanıma ve kabul etme gibi şiddet farkındalıkları ile ilişkili olan hâkimiyetlerini anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu konuda yürütülen çalışmalar, başta gelir durumu ve eğitim düzeyi olmak üzere medeni durum, yaş gibi diğer pek çok değişkenin duruma olan etkisini incelemektedir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerin şiddet farkındalıklarının olumsuz çocukluk deneyimleri ve ebeveyn kabul-ret düzeyleri ile olan ilişkisinin incelenmesidir.

1.2.1.Araştırma Soruları

1. Ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeyleri sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeyleri sahip oldukları veya geçirdikleri psikolojik problemlere ve bunlar için alınan tedavinin varlığına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ebeveynlerin olumsuz çocukluk deneyimlerinin sayısı ile şiddet farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Ebeveynlerin çocukluklarında algıladıkları ebeveyn kabul-ret düzeyleri ile şiddet farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeyleri, olumsuz çocukluk deneyimlerinin sayısı ve ebeveyn kabul-ret algı düzeyleri arasında yordayıcı ilişkiler var mıdır?

1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Aile; doğum yoluyla topluma birey kazandırma potansiyeli bulunan toplumu meydana getiren ve devamlılığını sağlayan en küçük ve önemli sosyal gruptur (Çilingir, 2018: 3). Aile türleri toplumdan topluma veya aynı toplum içerisinde farklılık gösterse de ailenin temel işlevi; üreme yoluyla neslin devamlılığının sağlamak, üyelerinin psikolojik, sosyal, ekonomik ve eğitsel doyumlarını sağlamak şeklindedir (Özgüven, 2012). İşlevsel ve sağlıklı bir ailenin üyelerinin ihtiyaçlarına, düşüncelerine ve duygularına değer vermesi, aile içi iletişim kanallarını açık tutması, aile içinde sevgi iklimini oluşturma çabası içerisinde olması beklenir.

Pek çok yetişkin hayatının belli bir döneminde aile olmak için evlenmeyi, çocuk sahibi olmayı ister ve hayal eder. Aile olmak neslini devam ettirmenin ve kendisini ait hissedebileceği bir sosyal yapı kurmanın en sık kullanılan ve sosyal açıdan da kabul edilen yoldur. Bunun için her yetişkin birey bir ebeveyn adaydır ve her ebeveyn de çocuklarına karşı iyi bir anne baba olmak, kendi ebeveynlerinde gördüğü ve olumsuz olarak etkilendiği durumlardan kendi çocuklarını uzak tutmak ister. Bunu başarmak için ise kendi bilgi ve deneyimlerinden hareketle çocuklarına karşı kendi ebeveynlerinden gördüğü olumlu özellikler ile kişisel deneyim ve eğitim hayatının bir karışımı olarak ortaya çıkan olumlu ebeveynlik modelleri ile onları yetiştirme çabası içerisine girer.

Günümüzde iyi ebeveynlik konusu yaygın inanışın aksine geçmişte olduğu gibi sadece geleneksel yolla anne babadan öğrenilegelen bir durum değildir. Normal şartlarda ebeveynler kendi çocukluk çağı deneyimlerindeki ebeveynlik şemaları ve farkındalıkları ile ebeveynliği deneyimlemeye ve anne baba rolü ile eş rolünü oynamaya gayret gösterirler. Bu süreçte kendi çocukluk süreçlerinde aldıkları hasarlar, benzer hataları farkında olmayarak kendi aile içi ilişkilerinde tekrar etmelerine neden olabilir. Eğitim düzeyi ve farkındalıkları yüksek ebeveynler kendi çocukluk süreçlerindeki hasarları aile içi çatışmalara daha az yansıtırsalar da pek çok ebeveyn nesiller boyu miras olarak aktarılan olumsuz ebeveynlik örüntüleri ve şemalarını kendi ailelerinde tekrar etmekten kurtulamazlar. Bu olumsuz ebeveynlik örüntülerinin bazıları demokratik olmayan, baskıcı, kısıtlayıcı, aşırı izin verici veya ilgisiz ebeveynlik tutumları olabildiği gibi, bazıları da ihmal, istismar, madde kötüye kullanımı, aile içi suç olayları gibi aile içi işlev bozukluklarını da içerebilmektedir.

Çocuğun dünyaya gelip gerek kendisi ile ilgili gerekse dış dünya ile ilgili ilk bilgilerini ve normlarını şekillendirdiği erken dönem, aile içerisinde yaşanan olumsuz deneyim ve işlev bozukluklarının zararlı etkilerinin de en yoğun ve kalıcı olduğu dönemdir. Bu tür işlev bozukluklarını içerisinde barındıran bir aile ortamında büyüyen çocuk pek çok ruh sağlığı problemi açısından risk altında olacağı gibi şiddet farkındalığı konusunda da önemli bir dezavantaja sahip olacaktır. Aile içi şiddet ve kötü muamelenin bazıları daha zor fark edilen birçok türü bulunmaktadır. Bunlar cinsel, fiziksel, duygusal, ekonomik şiddet ve istismarın yanı sıra ihmali de içinde barındırmaktadır. İhmal ise, her ne kadar bir şiddet biçimi olmasa da çocuğun ebeveyni tarafından reddedildiği ve kabul edilmediği duygusunu ortaya çıkaran pasif bir zarar vermedir. Aile içinde çeşitli şiddet türlerinden bazılarını yaşayan çocuklar ebeveyn olduklarında bu şiddet türlerini farkında olmayarak aile içi ilişkilerindeki rutin bir ebeveynlik davranışı gibi uygulayabilmektedir. Bu durum bireyin şiddet ortamı içerisinde büyüdüğü için şiddet farkındalığının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu farkındalığın düşük olmasında ne tür değişkenlerin etkisinin olduğunun anlaşılabilmesi için bireyin aile içi şiddet farkındalık seviyesinin ölçülerek bunun üzerinde yordayıcı etkisi bulunan değişkenler ile karşılaştırılması gereklidir.

Bu çalışmada yetişkin ebeveynlerin olumsuz çocukluk deneyimleri ve ebeveyn kabul-ret algılarının onların aile içindeki şiddet farkındalıklarını hangi düzeyde etkilediği araştırılarak bunun çeşitli sosyodemografik özellikler ile de karşılaştırması yapılacaktır. Şiddet farkındalığı konusu gerek ülkemiz gerekse dünya literatüründe sınırlı sayıda çalışma yapılan araştırma konuları arasında olup, şiddet olaylarının ve aile içi şiddetin

kontROLSÜZ bir biçimde giderek artmakta olduğu günümüzde bu türden bir çalışmanın şiddet farkındalığının üzerinde etkileri bulunan farklı değişkenleri ortaya koyması, alana ve alanyazına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın verileri kişilerin bildirimleri ve öz değerlendirmeleri ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın verileri “Aile İçi Şiddet Farkındalık Ölçeği”, “Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği” “Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Form” isimli ölçme araçlarının ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmanın ölçeklerini dolduran örneklem grubunun veri toplama araçlarını içten ve samimi bir şekilde cevapladıkları,
2. Veri toplama aracı olarak seçilen anket yönteminin bu araştırma için uygun bir yöntem olduğu,
3. Ankette bulunan soruların değişkenleri eksiksiz ölçtüğü,
4. Araştırmaya alınan örneklem grubu sayısının araştırmanın evrenine genellenebileceği,
5. Katılımcılara çalışmaya ilişkin etik unsurlar hakkında çevrimiçi anket içerisinde yazılı bilgi verilerek, verilerin yalnızca bilimsel araştırma için yapıldığı belirtilmiş olup katılımcıların bu bağlamda, objektif yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Olumsuz Çocukluk Deneyimleri: Aile içi şiddetin yanı sıra, ihmal istismar gibi çocuklara doğrudan zarar verici etkileri bulunan olay ve eylemleri içerdiği gibi, ebeveynlerin kendi aralarındaki kavgaları, alkol madde kullanımları ile ebeveynlerin sahip oldukları ruhsal rahatsızlıkları da içerisinde barındıran şemsiye bir kavramdır.

Ebeveyn Kabul-Reddi: Ronald P. Rohner (1975, 1986) tarafından ortaya koyulan kuram çerçevesinde ebeveyn-çocuk ilişkisinde çocuk tarafından algılanan kabul ve reddi ifade etmek için kullanılan kavramdır.

Şiddet Farkındalığı: Bireylerin şiddetin ne olduğunu bilip/bilmemesi, şiddet içeren eylem ve davranışları ayırt edebilmesi, şiddetin neden ve sonuçlarını bilip/bilmemesi ile şiddeti onaylama durumlarının değerlendirilmesinde kullanılan kavramdır.

2.ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Şiddet

2.1.1. Şiddet Nedir?

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri şiddet ve savaşlar yaşamın önemli bir parçası olarak var olagelmıştır (Yöyen, 2017: 37). Hayatta kalmak için insan vahşi doğada hayvanlara karşı, çeşitli savaşlarda ise kendi türüne karşı yıkıcı bir şiddet davranışını sürdürmüş, gösterdiği dirayet ve başarı oranında da övgü ve hayranlık ile karşılanmıştır. Binlerce yıl boyunca şiddet bu denli kabul edilebilir hatta yerine göre teşvik edilen bir eylem iken topluluk halinde yaşamının bir getirisi olan modern yaşamın başlangıcı, devlet kurumunun varlığı ve hukuk sistemlerinin gelişmesi şiddetin toplum içindeki kabul edilebilirliğini azaltarak her türlü ceza yetkisini hukuk sistemlerine vermiştir. İnsan hayatını her türden diğer değer ve kültürden üstün tutan hümanizm akımının pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaygınlaşması ile de şiddet bir insan hakları problemine dönüşmüştür (Bernstein, Leys ve Panitch, 2009). Şiddet olgusu artık ciddi bir toplumsal sorundur ve yapılan çeşitli çalışmalarla kökeni, kavramsal tanımı, sosyal, psikolojik ve biyolojik açıdan belirleyicileri ve farklı türlerine ilişkin tanımlamaları yapılmaktadır (Güleç vd., 2012).

Şiddetin bugün bu şekilde algılanmaya başlanması ile şiddetin uygulayıcıları çeşitli yasal ve toplumsal şekillerde cezalandırılmaya ve kınanmaya başlanmıştır. Birçok önlem alınsa da şiddetin, kültürel ve sosyolojik bazı meşrulaştırıcıları insanların ve grupların zihinlerinde yaşamaya ve konuşulmaya devam etmekte ve şiddet eylemlerini ne zaman ortaya çıkacağını bilmeden kendisini tetikleyecek uyaranları beklemeye devam etmektedir. Durum böyleyken insanların geçmişten beri zihinlerinin en karanlık bölgelerinde yer etmiş şiddetin her türden gizli işaret ve başlatıcılarını fark ederek şiddet farkındalıklarını yükseltmek önce toplum olarak sonra da insan olarak en önemli sosyal gelişim görevleri arasında yer almaktadır. Bunu da şiddetin tanımı ve sınırlarını iyi bilerek yapmak uygun bir başlangıç olacaktır.

Şiddetin tanımı konusunda net bir fikir birliği bulunmamakla birlikte alanyazında çeşitli tanımlar kabul edilmektedir. Her geçen gün yaşanan şiddet vakalarının sayısı artarken şiddetin kökenleri ve türleri üzerine araştırmalar artmaya ve güncel tanımlar geliştirilmeye devam etmektedir. En basit tanımıyla şiddet, bir kişi veya grubun fiziksel veya zihinsel şekilde yaralanmasına veya sakatlığına neden olan her türlü eylemi ifade

eden bir kavramdır (Akkaya Şahin, 2010: 4). Ünsal (1996: 29) ise şiddet kavramını sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlarken, şiddet olaylarını ise insanları korkutmak veya sindirmek için yapılan eylem ve girişimler olarak açıklamaktadır. Hukukçular tarafından ise şiddetin tanımı, "insanların diğer insanlara karşı önemli veya önemsiz zarara veya yaralanmaya neden olan ve saldırganlık ve kabalık gösteren eylemleri" şeklinde belirtilmiştir (Polat, 2014: 114).

Çok çeşitli şekillerde kendini gösterebilen şiddet, günümüzde hem bireysel hem de toplumsal anlamda sıklıkla karşılaşılabileceğimiz olayları kapsamaktadır. Baskı, işkence, yıldırma, cinayet, cezalandırma ve isyan bütün toplumların gündelik yaşamlarında kademeli fakat sürekli şekilde görülebilen şiddetin örnekleridir (Kocacık, 2001). Şiddet, tüm dünyada her ülke ve bölgede ve her bireye karşı işlenebilen bir insan hakları ihlalidir. Her yaştan ve cinsiyetten bireyler, hatta tüm canlılar zaman zaman şiddet mağduru olabilmektedir. Ancak şiddetin zararlı sonuçlarından en çok etkilenen grupları çocuklar, kadınlar ve yaşlılar oluşturmaktadır (Polat, 2016: 16). Araştırmalara göre en yaygın görülen şiddet biçimi erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddettir (Akça vd., 2015; Altınay ve Arat, 2007; Anonim, 2009; Bayat ve Evgin, 2015; Güler vd., 2005; Tatlılıoğlu, 2014; Selvi ve Karanfil, 2016; Vahip ve Doğanavşargil, 2006).

Çoğunlukla fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik olarak ortaya çıkan şiddet, mağdurların yaşam kalitelerine ciddi ölçüde zarar vermektedir. Hemen her toplumda farklı oranlarda görülse de toplumsal sorunların başında gelen şiddetin en fazla uygulandığı grubu ne yazık ki kadınlar oluşturmaktadır. Kadına yönelik şiddet sorunu evrensel bir sorun haline gelmiştir. Gerek dünyada gerekse ülkemizde birçok dernek, topluluk tarafından kamusal ölçekte çalışmalar yürütülse de bu konuda gerçekçi ve kapsamlı bir çözüm üretilebilmiş değildir (Çalışkan ve Çevik, 2018: 218-219). DSÖ ve ortaklarının finanse ettiği “*Kadınlara Yönelik Yakın Partner Şiddeti İçin Küresel, Bölgesel ve Ulusal Tahminler Ve Kadınlara Karşı Partner Dışı Cinsel Şiddet İçin Küresel ve Bölgesel Tahminler Raporu 2018*” verilerine göre yaşamları boyunca her 3 kadından birisi (yaklaşık 736 milyon kişi) yakın bir partneri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete yahut partneri olmayan birisi tarafından cinsel şiddete maruz kalmakta ve bu durum son 10 yılda hiçbir şekilde iyiye gitmemektedir. Bu sayılara eksik bildirilen vakaları da eklediğimizde tablonun iç açıcı bir durumda olmadığını anlamak zor değildir.

2.1.2. Şiddet Nedenleri

Şiddetin nedenleri biyolojik nedenler, psikolojik nedenler ve sosyal nedenler olarak üç ana başlıkta incelenmektedir. Şiddetin biyolojik nedenleri arasında hormonların etkisi,

yaşın getirdiği biyolojik değişimler ve bazı ruh sağlığı bozuklukları sayılabilmektedir. Şiddetin uygulayıcısı olan kişinin genellikle erkek olması ve saldırganlık davranışının sıklığının yaş ile azalma eğiliminde olması erkeklik hormonları olan testosteron ve androjen hormonlarının bu konudaki sorumluluğunu düşündürmektedir (Tekin ve Gözütok 1996: 3; Öztürk, 2011: 36). Şiddetin biyolojik nedenleri arasında, sanrılar, halüsinasyonlar, gerçekliğe yabancılaşma, duygusal tepki kaybı, sosyal ilişkilerde bozulma gibi semptomlarla seyreden şizofreni ve sorumsuz, tepkisel, pervasız, ahlaksız ve suça yönelik davranışlar gösterme ve bunlardan rahatsızlık duymama biçimindeki tutumların gözlendiği antisosyal kişilik bozukluğu gibi ruhsal rahatsızlıkları da saymak mümkündür (Balcıoğlu'ndan akt. Akkaya Şahin, 2010). Esasında biyopsikososyal paradigmaya göre bu tür ağır nevroitik ve psikotik problemlerin oluşumunda genetik kaynaklı potansiyelin çok önemli bir etkisi bulunmakla beraber, çocukluk dönemi travmaları gibi erken psikososyal deneyimlerin de etkisi yadsınmadığı için çok nedenli olduğunu da belirtebiliriz.

Şiddetin psikolojik nedenleri arasında eğitim yaşamında başarısız olma, çatışma ve çözüm konusundaki beceri eksikliği, yetersiz öfke kontrolü, sosyal becerilerde eksiklik, engellenmişlik, yalnızlık ve dışlanmışlık duygularının yoğunluğu, özgüven eksikliği, aile içi iletişim sorunları, tutarsız ebeveyn tutumları ve disiplin yaklaşımları, aile içi şiddete maruz kalma veya şahit olma, aile içi ihmal veya istismar öyküsü bulunma, alkol ve madde bağımlılığı, empati eksikliği, dikkat eksikliği ve dürtüsellik gibi pek çok seçenek sayılabilmektedir (Çiftçi, 2013: 25).

Şiddetin toplumsal nedenleri arasında ise toplumda hâkim olan cinsiyetçi tutumun önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden aktarılan örnekler toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sebep olduğu gibi kadının şiddeti hak ettiği veya şiddet uygulamanın meşru sayılması şeklinde aile içi süreçler ile yeni nesillere aktarılmaktadır. Sosyal bir varlık olan insan için şiddetin sosyal açıdan öğrenilebilen, model alınan ve tekrarlanan bir durum olması şiddetin kültürel açıdan kabul edilebilir sayılması ile birlikte kültür tarafından desteklenmesi şiddetin süregelmesinin toplumsal bir nedeni olarak görülebilir (Okutan, 2007: 28-29). Bunların dışında şiddetin toplumsal olarak paylaşılan bir değer yargısı olarak kabul edilmesi, geçimsiz bir aile ortamı, kadınlara karşı oluşan önyargılar, ateşli silah ve uyuşturucu maddelere kolay erişim, antisosyal akran grupları, hatalı biçimde yansıtılan namus ve ahlak anlayışı, yoksulluk gibi sosyoekonomik baskı unsurları da şiddetin sosyal nedenleri arasında sayılabilmektedir (Çalışkan ve Çevik, 2018: 219).

2.1.3. Şiddet Türleri

Şiddet ile ilgili uygulanaşı, içediğı eylemin türü, uygulandığı kişiler bakımından birçok sınıflandırma oluşturulmuştur. DSÖ'nün 2002 'Şiddet ve Sağlık Dünya Raporu'nda şiddet üç gruba ayrılmıştır: kendine zarar verici davranış, bireyler arası şiddet ve topluma karşı şiddet. Kendine zarar verici davranışlar, intihar davranışı ve kendini kötüye kullanma (self-abuse) olarak ikiye ayrılmaktadır. Birincisi intihar düşüncelerini, girişimleri ve tamamlanmış intiharları içerisinde barındırırken, ikinci ise kendini yaralama gibi eylemleri içermektedir (DSÖ, 2002).

Bireyler arası şiddet ise aile ve yakın partner şiddeti ve topluluk şiddeti olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Aile ve yakın partner şiddeti çoğunlukla ev içerisinde aile üyeleri veya duygusal partnerler arasında gerçekleşen şiddet türü iken, topluluk şiddeti ise genellikle ev dışında, birbirini tanıyan veya tanımayan akraba veya partner olmayan kişiler arasında gerçekleşen şiddet eylemleridir. Birinci grup, çocuk istismarı, eş şiddeti ve yaşlı istismarı gibi şiddet biçimlerini içerirken ikincisi ise gençlik şiddeti, rastgele şiddet eylemleri, yabancılar tarafından tecavüz veya cinsel saldırı ile okullar, işyerleri, hapishaneler ve bakım evleri gibi kurumsal ortamlardaki şiddeti içermektedir (Krug vd., 2002).

Kolektif şiddet ise sosyal, politik ve ekonomik şiddet olarak alt gruplara ayrılmaktadır. Siyasi şiddet; savaş ve diğer şiddet içeren çatışmaları, devlet şiddetini ve daha büyük gruplar tarafından işlenen şiddet eylemlerini içermektedir. Ekonomik şiddet ise ekonomik faaliyetleri bozmak, temel hizmetlere erişimi engellemek, ekonomik bölünme veya parçalanma yaratmak amacıyla yapılmış olan ekonomik kazançla motive edilen büyük grupların saldırılarını içermektedir (Çiğdem 2011: 48).

Şiddeti ayrıca, şiddet eylemine maruz kalan kişiye göre kadına yönelik, çocuğa yönelik, yaşlıya yönelik, engelliye yönelik, akranlar arası, kardeşler arası şiddet, flört şiddeti, mülteci şiddeti, LGBTİ şiddeti, kişinin kendine yönelik şiddet olarak; uygulanış şekline göre ise fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik ve siber şiddet olarak da sınıflandırmak mümkündür (Polat, 2016: 16-17).

2.1.4. Aile İçi Şiddet

Yaygın şiddet türlerinden birisi olan ve kişiler arası şiddet türü içerisinde bulunan aile içi şiddet, her yaşta ve toplumda görülen yaygın bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü (2002) aile içi şiddeti aile üyeleri arasında ve kapalı kapılar ardında gerçekleşen şiddet şeklinde tanımlamaktadır. Aile içi şiddetin nedenleri her ne olursa olsun bundan hem

şiddete maruz kalan kişiler hem de tanık olan kişiler olumsuz olarak etkilenmektedir. Alanyazına göre aile içi şiddet mağdurları ve tanıkları bu durumdan hem fiziksel hem de ruhsal olarak zarar görmektedir (Uyaroğlu, Lok ve Lok, 2021: 10).

Aile içi şiddetin toplumsal yaygınlığı kaygı verici düzeydedir. Araştırmalara göre her üç kadından en az biri ve her dört erkekten birisi yakın partnerleri tarafından fiziksel şiddet, taciz veya tecavüze uğramaktadır (Black vd., 2010). Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bütün kadın cinayetlerinin %50'ye yakını yakın partner cinayetleri oluşturmaktadır (Campbell vd., 2003). 2008'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan ve 12795 kadının katıldığı bir araştırmada ise kadınların evlilikleri boyunca % 26 ila % 57'sinin şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir (Bayındır, 2010: 2). Türkiye'de yapılan 'Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet' araştırmasında da kadınların yaşam boyu % 36'sının fiziksel şiddet, % 12'sinin cinsel şiddet yaşarken, % 38'inin ise her iki şiddetten en az birini yaşadığı ifade edilmektedir (Yüksel-Kaptanoğlu, Çavlin, Akadlı Ergöçmen, 2015: 83). Çocukların da yaşına ve cinsiyetine göre maruz kaldığı şiddet türü değişmekle birlikte dünya genelinde her yıl 15 yaşın altında 40 milyon çocuk psikososyal açıdan desteğe ihtiyaç duyacak ölçüde şiddetten zarar görmektedir (Gürhan, Erdoğan ve Seyhan, 2020: 61). Aile içi şiddetin bu denli fazla oranda yaşanıyor olması aile içindeki bireylerin şiddetten yeteri kadar korunamamasına ve buna bağlı olarak da pek çok ruh sağlığı sorunu açısından risk altında bulunmasına sebep olmaktadır.

Aile içi şiddete maruz kalan bireyler; depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu madde kullanımı ve intihara meyilli olmak gibi çeşitli ruh sağlığı sorunları yaşama açısından ciddi anlamda risk altındadırlar (Golding, 1999). ABD'de 25.000'den fazla yetişkinden oluşan bir örnekleme temel alan bir araştırma, büyük akıl sağlığı sorunlarının ilk ortaya çıkışlarının, son bir yıl içinde aile içi şiddete maruz kalanlar arasında, maruz olmayanlara göre iki kattan fazla yaygın olduğunu göstermiştir (Okuda vd., 2011).

Aile içi şiddete ilişkin çalışmalarda farklı istatistikler göze çarpmaktadır. Bunun nedenleri olarak şiddet gören kişilerin durumu gizlemesi, şiddet olarak algılamaması veya hayatın genel rutini içerisindeki sıradan bir durum şeklinde görmesinden kaynaklanmaktadır (Bayındır, 2010: 2). Şiddetin birçok farklı türü toplumsal alanlarda gizli veya aşikâr şekilde yaşanmaktadır ve bu tür vakaların büyük bir bölümü ihbar edilmemektedir. Olayın mağdurları ve tanıkları, ortaya çıkabilecek daha karmaşık durumlardan kaçınmak için ortaya çıkmaktan korku duymakta veya nasıl bir prosedür izleyeceğini bilememektedir (Pilinger, 2018: 3). Özellikle geleneksel dokusu yüksek olan toplumlarda şiddet aile içinde sıklıkla bir terbiye biçimi olarak görülmekte ve

gizlenmektedir. Ülkemizde de de şiddetin bu şekilde algılanması, şiddetin hem aile içinde hem de kamusal yaşamda meşru olarak görülmesine, yeniden üretilmesine, gizlenmesine ve de normal bir davranışmış gibi görülerek bireylerin şiddet farkındalıklarının zaman içerisinde azalmasına yol açmaktadır. Bu da kültürel değerlerin aslında aile içi şiddeti biçimlendirmede ne kadar önemli bir rolü olduğunu görmemizi sağlamaktadır (Page ve İnce, 2008: 83).

2.1.4.1. Aile İçi Şiddet Türleri

Aile içi şiddetin türlerini uygulanışına göre fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet olarak 4 sınıfta incelemek mümkündür.

2.1.4.1.1. Fiziksel Şiddet

Aile içi şiddetin en fazla görülen türü fiziksel şiddettir. Gözle görülür zararlar vermesi sebebiyle saklanamayan, zaman zaman kültürel etkenler sebebiyle kabul gören yıkıcı ve hayati riskler barındıran bir şiddet türüdür. Alkol problemi, ruhsal rahatsızlıklar, ekonomik yetersizlikler, aile baskısı ve iletişim kopukluğu gibi sebeplerle ortaya çıkan fiziksel şiddet; aile bireylerinde ciddi yaralanmalar, sakatlıklar ve ölümle neticelenebilen fiziksel eylem ve saldırıları içermektedir (Altıparmak, 2019: 61). Fiziksel şiddet; kadına, çocuğa, yaşlıya, engelliye veya ailenin herhangi bir üyesine karşı uygulanabilen bir şiddet eylemidir. Başlangıçta tokat gibi basit bedensel darbeler ile başlayan fiziksel şiddet zamanla etkisini ve yaptırımını yitirmesi ile yerini giderek artan daha şiddetli tekme ve yumruklara veya sopa gibi yardımcı aletler ile daha ölümcül zararlar verebilecek ateşli silahlara bırakabilmektedir (Polat, 2017: 47).

DSÖ gibi uluslararası kuruluşların yayınladığı istatistiklere göre dünyada her üç kadından birisi fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmakta cinayete kurban giden kadınların ise büyük çoğunluğu eşleri veya duygusal partnerleri tarafından öldürülmektedir (Pilinger, 2018: 3). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunun verilerine göre Türkiye’de 2020 yılında 471 kadın, 2021 yılında ise 491 kadın öldürülmüştür (kadincinayetlerinedurduracagiz.net, 2020, 2021). Bu kadınların birçoğunun çocuğu da bulunmaktadır ve medyaya yansıyan Emine Bulut cinayetinde de olduğu gibi pek çok cinayete ve şiddet süreçlerine çocuklar da maalesef tanıklık etmektedir. Türkiye’de 0-8 yaş arası çocuğa yönelik şiddet araştırmasının sonuçlarına göre çocukların yüzde 53 ila 67 arasında aile içi şiddetin farklı türlerine (duygusal, fiziksel vb.) tanıklık ettiği ifade edilmektedir (Türkiye Çocuğa Karşı Şiddet Durum Raporu, 2020).

2.1.4.1.2. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet her iki cinsiyet için de geçerli olan yabancı veya tanıdık biri tarafından kişinin iradesi dışında seksüel bütünlüğüne karşı uygulanan davranışlardan meydana gelmektedir (Gürhan, Erdoğan ve Seyhan, 2020: 61). Bu şiddet bazen içerisinde fiziksel şiddeti de barındırabileceği gibi içerisinde hiç temas olmadan da cinsel şiddet uygulanabilmektedir. Bu eylemler cinsel sözel saldırıdan ilişkiye zorlamaya, cinsel içerikli film izlettirmeden cinsel teşhirciliğe kadar çok çeşitli cinsel saldırıları içerisinde barındırabilmektedir (Polat, 2016: 19).

Aile içinde maruz kalınan cinsel şiddetin mağduru yetişkin bireyler olabileceği gibi çocuklar da olabilmektedir. Genellikle kız çocuklarına karşı gösterilen cinsel şiddet eylemleri çocuklara uygulandığında ciddi travmalara yol açarak onları derinden yaralayan ve tüm yaşam boyu sürececek olan acı bir deneyimdir (Bulut, 2016: 139). Cinsel şiddetin çocuklara yöneltilen türü genellikle “çocuğa yönelik cinsel istismar” şeklinde alanyazında yer almakta olup çocuğa karşı, akranı olmayan bir yetişkin tarafından yöneltilen her türlü cinsel eylem çocuğun rızasına bakılmaksızın istismar kapsamında değerlendirilmektedir. Çocuğun kan bağı bulunan cinsel birliktelikleri kültürel açıdan yasak olan akrabaları tarafından maruz kaldıkları cinsel eylemler ise “ensest” olarak isimlendirilmektedir (Polat, 2016: 23) ABD Hastalık önleme ve kontrol merkezinin bildirdiğine göre, her 4 kız çocuğundan birisi ve her 13 erkek çocuğundan birisi hayatının bir döneminde cinsel şiddetin kurbanı olmaktadır. Bu istismar olaylarının yüzde 91’inin failleri çocuğun bizzat kendisinin veya çocuğun ailesinin tanıdığı birisi olmaktadır. (URL-1, 2021)

2.1.4.1.3.Duygusal Şiddet

Şiddet tipleri içerisinde çok sık şekilde görülse de fiziksel iz bırakmadığı için yeteri kadar dikkat çekmeyen, ispatı zor olan ve mağdurlar tarafından da fark edilmesi veya tarif edilmesi en zor şiddet türü duygusal şiddettir. Her yaştan ve cinsiyetten aile bireyine karşı yöneltilebilecek olan duygusal şiddet, yalnız başına görülebileceği gibi diğer şiddet türleri ile birlikte görülmeleri de çok yaygındır. Sözel şiddet şeklinde çoğunlukla karşı tarafa iletilen bu tür şiddet, küçümseme, aşağılama, tehdit etme, dalga geçme, yalnızlaştırma gibi eylem ve davranışları da kapsamaktadır (Polat, 2017: 54).

2.1.4.1.4.Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet bireyin ekonomik açıdan özgürlüğünün elinden alınması,

ekonomik kaynakların bireyin üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılmasıdır. Ekonomik şiddet bireylerin çalışmasına izin vermeme, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamama ve önemsememe, sağlıklı ve çalışır olmasına rağmen çalışmadan evdeki diğer bireylerin çalışmasını ve ekonomik kazancı üzerinden geçinme gibi birçok farklı şekilde görülebilmektedir (Fawole, 2008: 169).

2.1.4.2. Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri

Aile bireylerinden herhangi birisine uygulanan şiddetin ailedeki tüm bireylere olumsuz etkisi olmasına rağmen bu durumdan en fazla zarar görenin gelişim çağında ve yetişkinlere kıyasla bedensel ve zihinsel açıdan çok daha hassas olan çocuklar olduğu bildirilmektedir (Lök, Başoğlu ve Öncel, 2016: 156). Çocuklar aile içi şiddete tanık oldukları veya maruz kaldıkları durumda bu olayın travmasını her durumda yetişkin bireylerden çok daha zor ve uzun sürede atlatabilmekte veya yaşam boyu bu durumun etkisini taşımaktadırlar. Birçok araştırma aile içi şiddet davranışı gösteren yetişkin bireylerin çocukluk dönemlerinde kendilerinin de şiddet olayının mağduru olduklarını bildirmektedir (Babahanoğlu ve Özdemir, 2016; Hemenway vd., 1994; Neugebauer, 2000; Riggs vd., 2000). Bu durum elbette çocukluk döneminde şiddet gören bütün yetişkin bireylerin aile içi şiddet göstereceği anlamına gelmese de benzer aile içi şiddet deneyimi olmayan yetişkin bireylere kıyasla önemli bir risk faktörü olduğu gerçeğini de değiştirmemektedir (Kaufman ve Zigler, 1987).

Aile içi şiddet, yapısı itibarı ile sadece ona maruz kalan kişiyi etkilemekle kalmamakta, kuşaktan kuşağa geçerek şiddet mağdurları yetişkin olduklarında kendi aile bireylerine de bilerek veya bilmeden zarar vermelerine neden olabilmektedir. Ayrıca eşlerinden şiddet gören kadınların da kendi çocuklarına şiddet uygulamaya başladığını bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Yıldırım, 1998; Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Bu da aslında aile içi şiddetin ne kadar bulaşıcı bir özellik gösterdiğinin önemli bir göstergesidir.

2.1.4.3. Aile İçi Şiddetin Toplum Üzerindeki Etkileri

Aile içi şiddet uzun yıllar aile içerisinde yaşanan ve toplumun diğer üyelerini ilgilendirmeyen bir şiddet türü gibi algılansa da bu durum zincirleme bir şekilde toplumun bütününe yayılarak büyümekte ve çoğalmaktadır. Aile ortamının temelde çocuğun sağlıklı ve güvenli şekilde yetiştiği ve zamanı geldiğinde de yeni sağlıklı aileler kurmak üzere kök ailesinden uzaklaştığı jenerasyonlar arası bir geçiş süreci içermesi beklenmektedir. Aile içerisinde maruz kalınarak öğrenilen şiddet eylemleri, bireyin kendi

ebeveyni ile kurduğu duygusal ilişkilerin de etkisi ile gerek çocuk eğitiminde gerekse partner iletişimde şiddetin gerekli bir durum olduğu düşüncesini oluşturabilmektedir. Bu tarz aile yönetimine dair uygunsuz kuralların olumsuz deneyimlerle çocuğun zihnine yerleşmesi, yetişkin bir birey olduğunda şiddet ve agresyon içeren davranışların normalleştirilmesine neden olmaktadır. Bu şekilde normalleştirilen şiddet kalıpları ise bireyin hem aile içerisinde hem de gündelik hayatında çözüm sağlayamadığı çatışmalarda kullanabileceği bir araç görevi görebilmektedir. Bu durum bireylerde uygun iletişim araçlarının öğrenilememesine kültür ve din gibi değerleri kendisine referans alarak şiddetin sık sık meşrulaştırılmasına neden olabilmektedir. Bu şekilde şiddetin meşru görüldüğü ortamlarda büyüyen bireyler ise yazılı kurallarla yasaklansa ve cezai müeyyideleri bulunsu dahi şiddetin bir sorun çözücü olarak kullanımında herhangi bir sorun görmeyebilmektedir.

2.1.4.4.Aile İçi Şiddet Farkındalığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Aile içi şiddet gerek ulusal gerekse uluslararası alanyazında sıklıkla çalışan konular arasında olmakla beraber şiddet farkındalığı konusunda yapılan çalışmalar görece daha sınırlıdır. Bununla beraber bu çalışmalar çoğunlukla aile içi şiddet farkındalığından ziyade farklı kamusal alanlarda ve belli bir gruba yönelik şiddet farkındalığı hakkında yürütülen çalışmalardır. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet farkındalığı araştırmaları (Cho, Kyeong-Sook, ve Yang-Sook, 2015), kadına yönelik belli bir grubun şiddet farkındalığını ölçen araştırmalar (Çıtak vd., 2018) bunlar arasında başı çeken araştırma konuları arasındadır. Bu nedenle aile içi şiddet farkındalığı konusundaki araştırma sonuçları arasına aile içi şiddetin yoğunluğunu arttıran nedenler ile bireylerin şiddet görme veya gösterme sıklıkları üzerinde etkisi olan değişkenler de dâhil edilmiştir. Bu konuda şiddet farkındalığı yüksek olan bireylerin şiddet içeren eylemleri bilip tasvip etmediği için hem daha az şiddet gösterme hem de olası şiddet eylemlerine karşı kendisini daha fazla koruma ve şiddet eylemlerini kabul etmeme davranışı içerisinde olacağı varsayılmıştır.

Aydın ve Parlak (2021) tarafından yapılan ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulundaki öğrencilerin aile içi şiddet farkındalıklarının araştırıldığı çalışmada bu araştırmada da kullanılmış olan Özyürek ve Kurnaz (2019) tarafından geliştirilmiş olan Aile İçi Şiddet Farkındalık Ölçeği kullanılmış ve öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile aile içi şiddet farkındalıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. 290 bireyin katıldığı araştırma sonuçlarına göre; çalışmaya katılımcıların şiddeti doğru şekilde tanımlayamadıkları sonuçlarını doğru şekilde kavrayamadıkları buna karşın şiddeti

normalleştirmedikleri ve kabul de etmedikleri anlaşılmıştır. Genel olarak bakıldığında aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Araştırmada cinsiyet değişkeninin etkisi incelendiğinde, kadın öğrencilerin şiddetin kabul edilmesi ve normalleştirilmesi puan ortalamaları erkek öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Ancak cinsiyet ile şiddetin tanımlanması, şiddetin sonuçları ve Aile İçi Şiddet Farkındalığı Ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çalışmada şiddet farkındalığı üzerindeki etkisinin incelendiği diğer bir değişken ise eğitim düzeyidir. Çalışmanın bulgularına göre eğitim düzeyi yüksek kişilerin şiddet farkındalık düzeyleri, düşük eğitilmiş bireylere kıyasla anlamlı ölçüde daha yüksek seviyededir. Çalışmada medeni durum değişkeni ile ilgili elde edilen bulgu ise evli bireylerin aile içi şiddet farkındalık puanlarının bekârlara göre daha yüksek olduğu yönündedir. Çalışmada ayrıca çekirdek aileye sahip öğrencilerin şiddetin kabullenilmesi alt boyut puan ortalaması, geniş aileye sahip olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Şiddet farkındalığının gelir düzeyine bağlı değişimi incelendiğinde ise öğrencilerin ailelerindeki gelir düzeyi daha yüksek olanların daha düşük olanlara kıyasla aile içi şiddet farkındalığı seviyelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Uyaroğlu, Lok ve Lok (2021) tarafından gerçekleştirilmiş olan ve bir spor merkezine kayıtlı bireylerin aile içi şiddet farkındalıklarını belirlemeyi amaçlayan çalışmada bireylerin şiddeti normalleştirme ve kabul etme alt boyut puanları yüksek bulunmuştur. Araştırmaya katılan bireyler genel olarak şiddeti doğru şekilde tanımlayamamaları da aile içi şiddetin sonuçlarını kavrayabilmekte ve aile içi şiddeti kabul etmediği gibi normal de görmemektedirler. Ayrıca kadın katılımcıların erkeklerden daha yüksek düzeyde şiddet farkındalığına sahip olduğu, yüksek eğitim ve gelir seviyesine sahip bireylerin daha yüksek şiddet farkındalıklarına sahip olduğu, evli bireylerin ortalama şiddet farkındalık düzeylerinin bekârlara göre daha yüksek olduğu, çekirdek ailedeki bireylerin aile içi şiddet farkındalığı da geniş ailede yaşayan bireylerin farkındalığından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Günay (2021)'in sosyal hizmet uzmanları ve öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmasında da bu çalışmada kullanılan şiddet farkındalık ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada hem aile içi şiddet hem de çocuğa yönelik şiddet farkındalığı birlikte araştırılmış; yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, çalışma durumu, aylık gelir, medeni durum, aile yapısı gibi değişkenlerin şiddet farkındalığına olan etkileri araştırılmıştır. Çalışmada aile içi şiddet farkındalığının yaşa göre değişmediği ancak çocuğa yönelik şiddetin yaş grubuna yönelik olarak değişkenlik gösterebildiği bulgulanmıştır. 36 yaşından küçük bireylerin şiddet farkındalıkları ise 36 yaşından büyük bireylerin şiddet

farkındalıklarından anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. Ayrıca kadınların şiddet farkındalık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu, gelir düzeyinin, medeni durumun ve aile yapısının (çekirdek, geniş, tek ebeveynli) şiddet farkındalığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Eğitim durumu ile aile içi şiddet farkındalığı arasında ise bir ilişki bulunamazken çocuğa yönelik şiddet farkındalığı konusunda da, hâlen lisans eğitimi alan katılımcıların mevcut lisans mezunlarından daha yüksek puan aldıkları sonucu elde edilmiştir.

Dağlar, Bilgiç ve Demirel (2017)'in ebelik ve hemşirelik öğrencileri üzerinde kadına yönelik şiddet tutumlarının araştırıldığı çalışmalarında öğrencilerin şiddeti birçok boyutu ile tanıdıkları, normalleştirmedikleri ve sonuçlarının farkında oldukları belirlenmiştir. Çalışma ayrıca erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre şiddete yönelik tutumlarının gelenekselliğe daha yakın olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin anne baba eğitim seviyeleri yükseldikçe şiddete bakış konusunda geleneksellikten uzaklaşarak şiddet meşru görme düzeylerinde azalma gözlenmiştir.

Şahin ve Satılmış'ın (2020) ilk ve acil yardım öğrencilerinin kadına yönelik şiddete yönelik tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yürütmüş oldukları çalışmalarında kadınların şiddet noktasında erkeklerden daha fazla geleneksel görüşe sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca baba eğitim düzeyi lise ve üzeri olan öğrencilerin aile gelir durumu orta düzeyde olan öğrencilerin kadına yönelik şiddeti daha fazla normalleştiren geleneksel bir yaklaşımı benimsedikleri belirlenmiştir.

Gözüyeşil vd. (2018)'nin hemşirelerin çatışma ve şiddete yönelik farkındalık düzeylerini inceledikleri çalışmalarında; evli hemşirelerin bekâr olanlardan, yaşı daha büyük hemşirilerin daha genç olanlardan, eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlardan şiddet farkındalık düzeyleri anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Cengiz (2008)'in aile yapısının çocukların şiddete uğramalarına olan etkisini araştırdığı çalışmada hane halkı sayısı arttıkça, ailenin gelir durumu ve eğitim seviyesi yükseldikçe aile içinde uygulanan şiddet oranında azalma olduğu belirlenmiştir. Aile yapısı açısından incelendiğinde ise anne babanın birlikte yaşamış oldukları ailelerdeki çocukların, parçalanmış ailelerde yaşayan çocuklardan anlamlı seviyede yüksek oranda şiddete uğrama riski altında bulunduğu ortaya koyulmuştur. Özellikle daha uzun saatlerde çalışan ebeveynlerin evden uzak kalma süresi arttığı için çocukla geçirilen vakit azalmakta ve bu durum aile içi şiddetin uzun süre çalışan bireylerin ailelerinde daha az görülmesinde etkili olmaktadır.

Altıntop ve Adana, (2019)'nın yeni evli çiftlerin aile içi şiddete yönelik tutumlarının incelendiği çalışmalarında şiddet farkındalığının bireylerin çalışıp çalışmama değişkeni

açısından farklılaşma durumu incelendiğinde; çalışmayan bireylerin çalışanlara göre şiddeti daha fazla genelleştirdiği, düşük eğitim düzeyindeki bireylerin daha olumsuz tutumlara sahip olup şiddeti olağanlaştırdığı, cinsiyet ve sosyoekonomik duruma göre ise şiddet tutumlarında bir farklılık bulunmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Çalışmada bireylerin yaşı azaldıkça kadına yönelik şiddetle ilişkili olumsuz tutuma ve şiddeti olağanlaştırma, genelleştirme, nedenselleştirmeye yönelik tutumlara sahip olma düzeylerinin arttığı bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının çatışma ve şiddet farkındalık düzeylerinin incelendiği Sargın (2010)'ın çalışmasında, yaşları daha büyük olan öğrencilerin şiddet farkındalık düzeyleri daha küçük öğrencilere kıyasla daha yüksek olarak bulunmuştur. Şiddet farkındalığının cinsiyete göre ise farklılaşmadığı bulunmuştur.

2.2. Kişiler Arası Kabul-Ret

Bireylerin sağlıklı bir sosyo-duygusal gelişim gösterebilmeleri için çocukluk döneminden başlayarak çevreleri tarafından kabul gördükleri, sevgi ve sıcaklık duygularını hissedebildikleri bir sosyal çevreye sahip olma gereksinimleri bulunmaktadır. Bu ihtiyacın en fazla görünür olduğu dönem çocukluk dönemi olmakla beraber yaşam boyu gelişim anlayışı yaşamın tamamında gelişimin farklı ve zorlu dönemleri olduğunu ve bu ihtiyacın dönemsel bir ihtiyaçtan öte yaşam boyu olduğunu hatırlatmaktadır. Bu ihtiyaç yeterli seviyede karşılanmadığında, kültür, milliyet, fiziksel özellikler, sosyal statü, dil ve coğraya gibi değişkenlerden bağımsız olarak bireyler kendilerini daha negatif özelliklerle tanımlama ve daha olumsuz benlik algısı geliştirme eğiliminde olmaktadır (Şirvanlı ve Özen, 2019: 22)

Yapılan bir çalışmada, çocukların psikolojik uyumlarının % 26 oranında ebeveynlerinden aldıkları kabul-ret algıları ile ilişkili olduğu yetişkinlerde ise bu oranın % 21 seviyelerinde hatırladıkları ebeveyn kabul-ret algıları ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Dolayısı ile gerek yetişkinler için gerekse çocuklar için ebeveynleri tarafından kabul gördükleri bir çocukluk yaşantısı psikolojik ve davranışsal uyum açısından çok önemli bir değişken olarak kabul edilmektedir. Yaşam boyu sosyal ilişkilerden algıladığımız kabul ve ret yaşantılarının insanın genel uyumu ile ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine etkilerini kültürler arası çalışmalar ile inceleyen kişiler arası kabul-ret kuramı, güçlü bulguları olan bir sosyalizasyon kuramıdır.

2.2.1. Kişiler Arası Kabul-Ret Kuramı

Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı (EKAR), çocukluk döneminde ebeveynlerin ilgi ve

duyarlılıklarına ilişkin algılanan kabul edilme ve reddedilme algılarının çocuğun genel uyum becerileri üzerine olan etkisini araştıran bir sosyalleşme kuramıdır (Rohner, 1986, 2004). Kuram çocuğun ebeveyni tarafından kabul veya reddedildiği durumlarda ortaya çıkan tablonun neden ve sonuçlarını ilgili değişkenler ile birlikte araştırmaktadır. Kuram bir yandan ebeveynliğin niteliğini incelerken diğer yandan da bunun çocukluk ve yetişkinlik dönemindeki bireyler üzerindeki olası sonuçlarını araştırmaktadır. Çocuğun hayatındaki en önemli iki otorite ve sevgi figürü onun anne ve babasıdır. Bu yüzden çocuğun onlar tarafından kabul veya reddedilmesi kadar hayatını etkileyen daha önemli bir yaşantı bulunmamaktadır (Rohner, 2000).

EKAR Kuramı, 20. yy başlarında batılı sosyal bilimcilerin ebeveyn-çocuk etkileşimine yoğun ilgi göstermeleri sonucu ortaya çıkan bir kuramdır. İlk önceleri psikanalitik kuramda yer alan konu daha sonra sosyal öğrenme kuramı tarafından araştırılmış ve ebeveyn davranışlarının ölçülmesi önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir. Psikoloji ve Antropoloji eğitimi almış olan Rohner bu konudaki ilk çalışmasını 1960 yılında ebeveyn kabulünün kültürlerarası karşılaştırmasını yürüttüğü yüksek lisans tezinde yapmıştır. Kuramının 1975'te bütün detayları ile tanımlamasını yapan Rohner, 1986 yılında kuramını geliştirmiştir (Rohner, 1986, 1994). 2000'li yıllarda ise kuram yalnızca ebeveyn-çocuk ilişkileri ile değil, yetişkinlik döneminde yaşanan yakın ilişkiler ile yaşamdaki diğer önemli ilişkilere de ilgi duymaya başlamıştır. Ana temadaki bu değişimle birlikte ise kuram yeniden isimlendirilerek "Kişilerarası Kabul-Ret Kuramı" olarak da anılmaya başlanmıştır (Rohner, Rising, 2020: 3).

EKAR Teorisi; kişilik alt teorisi, başa çıkma alt teorisi ve sosyokültürel sistemler alt teorisi şeklinde belirlenmiş olan 3 alt teori tarafından ele alınan 5 temel sorunun yanıtını aramaktadır. Kişilik alt teorisinin sorduğu sorulardan birisi, "*Çocukların, -kültür, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet ve diğer tanımlayıcı koşullardaki farklılıklardan bağımsız olarak- kendilerini ebeveynleri tarafından kabul edilmiş veya reddedilmiş olarak algıladıkları durumda benzer şekilde tepki verdikleri doğru mudur?*" Diğeri ise "*Çocuklukta reddedilmenin etkileri yetişkinlik ve yaşlılığa ne derece yansımaktadır?*"

Başa çıkma alt kuramı ise şu temel soruyu sormaktadır: "*Bazı çocuklara ve yetişkinlere çocukluk çağındaki reddedilme deneyimleri ile ilgili duygusal olarak çoğu kişiden daha başarılı şekilde başa çıkma esnekliğini veren şey nedir?*" Son olarak sosyokültürel sistemler alt teorisi ise birbirinden farklı şu iki soruyu sorar: İlk olarak, "*Neden bazı ebeveynler sıcak ve sevgi dolu iken diğerleri soğuk, ihmalkâr ve reddedici şekilde davranmaktadır?*" İkincisi "*Toplumdaki bireylerin davranış ve inançları gibi genel dokusu o toplumda bulunan ebeveynlerin çocuklarını kabul veya reddetme*

eğilimlerinden ne şekilde etkilenir?”(Ahmed, Rohner ve Khaleque, 2010: 3). EKAR kuramının temel varsayımlarını test eden deneysel çalışmaların büyük çoğunluğunun kişilik alt kuramına ait araştırmalar olduğunu görmekteyiz. Ancak alt kuramları daha detaylı şekilde incelemeden önce ebeveyn kabul ve reddi -yani ebeveynliğin sıcaklık boyutu- kavramlarını daha iyi şekilde tanımlamak gerekmektedir.

2.1.1.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu

Ebeveynliğin sıcaklık boyutu, ebeveynler ve çocukları arasındaki duygusal bağın kalitesi ile ebeveynlerin bu duyguları ifade etmek için kullandıkları fiziksel, sözel ve sembolik davranışlarla ilgilidir. Farklı şekillerde ifade ediliyor olsa da her kültürde ebeveynlerin çocuklarına karşı sevgi, sıcaklık ve şefkatlerini gösterdiği durumlar bulunduğu gibi çocuklarını sevmediklerini veya onlardan memnun olmadıklarını ifade etmenin yolları da bulunmaktadır. Sevgilerini ifade eden ebeveynler kuram tarafından kabul edici olarak değerlendirilirken, sevgilerini esirgeyenler ise reddedici olarak ifade edilmektedir. Yani iki uçlu olarak ifade edilen sıcaklık boyutunun bir ucunda çocukların ebeveynlerinden veya diğer bakım verenlerden deneyimleyebilecekleri sıcaklık, şefkat, özen, rahatlık, ilgi, bakım veya sevgiyi ifade eden kabul bulunurken, diğer ucunda ise bu türden olumlu duyguların yokluğu veya önemli ölçüde geri çekilmesi anlamına gelen ebeveyn reddi bulunmaktadır. Bütün insanlar bu sıcaklık boyutundaki iki uç arasında bir yere yerleştirilebilir. Çünkü her birey çocukken kendisine bakım veren kişilerden çeşitli seviyelerde sevgiyi veya sevginin yokluğunu deneyimlemektedir (Öngider ve Karadeniz, 2008: 76).

Ebeveyn, çocuğuna yönelik kabulünü diğer bir deyişle sıcaklık ve sevgisini fiziksel ve/veya sözel ifadeler ile gösterir. Sevginin fiziksel ifadeleri öpme, okşama, sarılma, gülümseme, sevgi ve onayın diğer işaretlerini içerir. Çocuğa yönelik övgü sözleri kullanmak ve hakkında güzel şeyler konuşmak, şarkı söyleyip hikâye anlatmak ise sıcaklığın sözel ifadeleri olarak sayılabilir. Bu tür bakım verici ve sevgi gösterici davranışlar ebeveynin çocuğu kabul ettiğini gösteren davranışlardır.

Ebeveynin çocuğunu reddetmesi ise çocuğuna yönelik sevgi, şefkat ve sıcaklığın bulunmaması veya açıkça gösterilmemesidir. EKAR kuramınca yarım yüzyıl boyunca sürdürülen kapsamlı kültürler arası araştırma göstermiştir ki ebeveynler çocuklarına karşı dört farklı şekilde reddedici olabilmektedirler. Bunlar: (1) Ebeveynler çocuklarına karşı soğuk ve duygusuz davranabilirler, (2) çocuklarına karşı düşmanca duygular besleyip saldırgan davranışlar gösterebilirler, (3) çocuklarına yönelik kayıtsız bir tutuma sahip olup onları ihmal edebilirler veya (4) farklılaşmamış ret şeklinde görülebilmektedir.

Farklılaşmamış reddedilme, bireylerin ebeveynleri tarafından ihmal edildiği veya onlara karşı sevgisiz ve saldırgan olduğuna dair belirgin davranışsal işaretler olmasa da ebeveynleri tarafından gerçekten umursanmadıkları veya sevgi görmediklerine dair subjektif algı ve inançlarını ifade etmektedir.

EKAR kuramında ihmal, ebeveynin çocuğunun ilgi ve isteklerine kayıtsız kalarak onun fiziksel, eğitsel veya tıbbi ihtiyaçlarını karşılamaması olarak tanımlanırken ihmalin en önemli işareti ise ebeveynin hem fiziksel açıdan hem de psikolojik olarak ulaşılmaz olarak algılanmasıdır. Fiziksel açıdan ulaşılmazlıkta gerçek anlamda ulaşılmayan bir ebeveyn bulunurken, psikolojik ulaşılmazlıkta ise anne baba her ne kadar fiziksel olarak bulunsalar da çocuğun ihtiyaçlarına karşı ilgisiz olduğu için ihmal edilmiş hissedilmektedir. Bu tür bir ihmalin güdüleyicisi genellikle kayıtsızlık olmakla birlikte, bazı ihmaller çocuğa yönelik gizli öfke duygusundan kaynaklanmakta ve çocuğa fiziksel olarak zarar vermek istemediği için ebeveyn ona ihmalkâr şekilde davranmaktadır (Rohner, 1986).

2.1.1.2. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu

EKAR kuramına göre ailenin çocuğu ve onun özerk davranışlarını ne düzeyde sınırlandırdığı, bu sınırlamanın ne kadar sıkı olduğu ve uygulanan kısıtlamalar da son derece önemlidir. Sıcaklık boyutunda olduğu gibi “kontrol boyutunda” da iki uç bulunur. Kontrol boyutunun bir ucunda çocukların davranışlarının neredeyse hiç kontrol edilmediği izin verici (düşük kontrolcü) ebeveynler yer alırken diğer ucunda ise çocukların her davranışını izleyip çok fazla kural koyma eğiliminde olan “kısıtlayıcı” (yüksek kontrolcü) ebeveynler yer alır (Rohner ve Pettengill, 1985: 525). Ebeveynlerin tutumları farklı kültürlerde farklı kısıtlayıcılık seviyelerine sahiptir. Çocukların doğdukları anda birey olarak görüldükleri bireyci batı kültürü, çocuklar üzerinde çoğunlukla daha az kontrol ve daha fazla özerkliğe izin verme eğiliminde iken yetişkin olduklarında bile ebeveynlerine pek çok şeyi danışmak zorunda hisseden aidiyetçi doğu toplumları, sıklıkla kontrolü fazla özerkliği ise daha sınırlı verme eğilimindedirler. Pek çok ebeveyn; çocuklarını cinsellik, saldırganlık, ahlak kuralları, itaat etme, ev içi kurallar, tuvalet eğitimi gibi bir dizi konuda kontrol etme eğilimi göstermektedir. Küçük yaşlardan itibaren özerk olarak düşük kontrol düzeyinde yetiştirilen çocuklar özgürce daha fazla hata yapma ve buna rağmen destek görme özgürlüğüne sahip oldukları için daha girişimci kişilikler geliştirerek özgüvenli bireyler haline gelirken, tam zıttı şekilde aşırı kontrolcü şekilde ve kısıtlanarak yetiştirilen çocuklar ise kendilerinden ve yeteneklerinden şüphe eden, özgüveni düşük bireyler olma açısından ciddi risk taşımaktadırlar (Kaya ve Gündüz, 2019: 39).

2.2.1.4.Kişiler Arası Kabul-ret Kuramının Alt Teorileri

2.2.1.4.1. Kişilik Alt Teorisi

EKAR Kuramının kişilik alt kuramı, ebeveyn tarafından algılanan kabul veya ret algılarının temel kişilik ve zihinsel sağlık ile ilgili psikolojik sonuçlarını açıklamaya ve tahmin etmeye çalışır. Kuram biyo-kültürel evrim sürecinde insanların onlar için önemli olan kişilerden olumlu yanıt almaya karşı duydukları biyolojik kaynaklı duygusal ihtiyaç olduğu varsayımına dayanmaktadır (Rohner, 1975).

Olumlu yanıtlara duyulan gereksinim; destek, konfor, bakım, beslenme gibi ihtiyaçları kapsamaktadır. Yetişkinlik döneminde ise bu ihtiyaç kişinin duygusal bir bağa sahip olduğu kişilerden olumlu saygı görme isteği şeklinde daha karmaşık bir duruma gelerek farklılaşır. Bu ihtiyacı karşılayacak kişiler çocuklar için ebeveynleri iken yetişkinler içinse ebeveyn olmayan diğer bağlanma figürlerini içerir (Ahmed, Rohner ve Khaleque, 2010: 5-6). Evrensel bir bakış açısı benimseyen EKAR kuramında çocuğun temel bakımını uzun süreli şekilde üstlenmiş olan her birey ebeveyn olarak kabul edilmektedir. Dolayısı ile ebeveyn şeklinde belirtilen kişi çocuğun anne babası olabileceği gibi bakımını üstlenen herhangi bir diğer akrabası veya çocuğu evlat edinmiş olan birisi de olabilir. Ebeveynler çocukları için genellikle ana bağlanma figürleridir ve bu nedenle çocukların hayatlarında özel bir öneme sahiptirler (Bowlby, 1982). Çocukların güvenlik, psikolojik ve duygusal durumları ebeveynleri ile olan ilişkinin niteliğine bağlıdır. Bu nedenle EKAR Kuramında ebeveyn kabul veya reddinin çocukların kişilik gelişimini biçimlendirmede emsalsiz bir etkiye sahip olduğu varsayılmaktadır (Rohner, 1986; Rohner 1994; Öngider ve Karadeniz, 2008).

EKAR Kuramı kişilik kavramını bireyin çeşitli ortamlarda veya yaşam koşullarında gözlemlenen görece değişmeyen tepki verme eğilimleri ve bunun sonucunda ortaya çıkan davranışları olarak tanımlamaktadır (Rohner, 2005). Çok kültürlü çalışmalar göstermiştir ki ebeveynleri tarafından reddedilmek kişilik özellikleri üzerinde etkili bir deneyimdir ve ebeveynleri tarafından reddedilmiş olan çocukların bazı ortak kişilik özellikler gösterdikleri gözlemlenmiştir. Özellikle reddedildiğini hisseden bireylerin -alt teoriye göre- daha kaygılı ve güvensiz olmaları muhtemeldir. Yine reddedildiğini hisseden kişiler bu olumsuz duyguları yatıştırmak ve ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle bir noktaya kadar olumlu yanıt almak için gösterdikleri çabayı arttırmakta ve bu nedenle de daha bağımlı kişilik özellikleri gösterme eğilimi içerisine girmektedirler (Ahmed, Rohner ve Khaleque, 2010: 6). Bu dönemde ebeveynleri tarafından bu kabul ihtiyacının yeterince karşılanmaması durumunda çocukta 7 farklı kişilik özelliği gelişmektedir. Bu özelliklerin

kalıcı duruma gelmesi ile de “Ebeveyn Kabul-Ret Sendromu” gelişebilmektedir. Bu sendrom çocuğun reddedilme durumunda sahip olması muhtemel kişiliklerin yapısını açıklamaktadır (Kaya ve Gündüz, 2019: 39). EKAR Kuramı’nda incelenen çocuk ve yetişkinlerin kişilik özellikleri 7 farklı boyutta ele alınmıştır. Bunlar: (1) Bağımlılık ve Savunucu Bağımsızlık, (2) Duygusal Duyarsızlık, (3) Düşmanlık ve Saldırganlık (4) Olumsuz Öz-Saygı (5) Olumsuz Öz-Yeterlik (6) Duygusal Tutarsızlık ve (7) Olumsuz Dünya Görüşüdür (Öngider ve Karadeniz, 2008: 78-80).

EKAR Kuramı, bireylerin kendileri ve dünyaları hakkında sahip oldukları düşünme biçimlerini etkileyerek hayatlarını yaşama biçimlerini şekillendiren bir kuramdır. Örneğin çocukken ebeveyn reddini deneyimleyen birçok kişi diğerleri ile olan ilişkilerinde herhangi olumsuz bir tepki yokken bile karşı taraftan daha fazla düşmanlık algılamakta, önem verdikleri kişilerin kasıtlı olmayan eylemlerinden kasıtlı olarak reddedildiklerini düşünme ve güçlü karşı kanıtlar algılayarak kişisel değerini düşürme eğilimi göstermektedir. Ayrıca reddedilen kişilerin çarpıtılmış zihinsel temsilleri ile tutarlı şekilde deneyimler ve durumlar araması, yaratması, yorumlaması veya algılaması da daha muhtemeldir. Buna ek olarak önem verdiği diğerleri tarafından reddedildiğini hisseden insanlar kişisel ilişkilerini zihinlerinde daha öngörülemez, güvenilmez ve incitici şeklinde kodlamaktadırlar (Rohner, 2000).

EKAR Kuramı’na göre bu olumsuz zihinsel temsiller, genellikle reddedilen bireylerin duygusal olarak başkalarına güvenmeyi daha zor olarak görebilecekleri ve duygusal güvenilmezliğin herhangi bir belirtisine karşı da aşırı duyarlı olabilecekleri yeni ilişkilere taşınır. Tüm bu seçici dikkat ve algı ile hatalı atıf stilleri, çarpık bilişsel bilgi işleme süreçleri nedeniyle, reddedilen bireylerin, kabul edilen veya sevilen bireylerden niteliksel olarak farklı gelişimsel yollar izlemeleri beklenmektedir (Rohner vd., 2012).

2.2.1.4.2. Sosyokültürel Sistemler Alt Teorisi

EKAR Kuramı, kişilik alt kuramında algılanan kabul reddin kişilik özellikleri ve davranışlarla arasındaki ilişkiyi bireysel düzeyde ele aldığı gibi sosyokültürel sistem modeli ise aynı durumu daha geniş sistemler düzeyinde açıklayarak yordamaya çalışmaktadır. Bu alt kuram ile Rohner, (1986) toplum düzeyinde yaygın olarak uygulanan ve görülen kabul-ret örüntülerinin devamlılığı ile bunda etkisi olan toplumsal kurum ve organizasyonları incelemiştir. Bu modelin varsayımına göre toplumda baskın şekilde görülen sosyalizasyon örüntüleri var olan diğer alt sistem ve organizasyonlardan aldıkları geri bildirimler neticesinde şekillenmektedir. Örneğin, ebeveyn reddinin çok yüksek seviyelerde görüldüğü bir kültürel sistem içerisinde gelecek kuşakların

çocuklarının da aynı şekilde çocuklarını reddeden ebeveynler olacağı ve çocuklarını reddeden davranışlar sergileyecekleri varsayılmaktadır (Eryavuz, 2006: 23).

Bu alt kuram tarihsel kökenlerini Kardiner (1945) ile Whiting ve Child (1953)'in çalışmalarından almakta olup aynı zamanda Ekolojik Model (Bronfenbrenner, 2011) ve Ekokültürel Modeller (Berry ve Poortinga, 2006) ile de önemli benzerlikler göstermektedir. Sosyokültürel sistemler alt kuramı, ebeveyn kabulü ve reddinin dünya genelindeki nedenlerini öngörmeye ve açıklamaya çalışmaktadır. Ebeveyn davranışları toplumdan topluma değişiklik gösterebildiği gibi aynı kültür içerisinde yer alan mikro alt kültürlerde bile önemli değişimler geçirebilmektedir. Dolayısı ile kültürel farklılıkların aile içerisinde yaşanmakta olan bu öznel deneyimleri etkileme gücüne dair önemli bir etkisinin olduğuna inanılmakta ve bu alanda yürütülen araştırmalar derinleştirilmektedir.

2.2.1.4.3. Baş etme Alt Teorisi

Kuramsal ve ampirik açıdan baş etme süreci EKAR kuramının en az gelişen kısmıdır. Başa çıkma alt kuramının temel sorusu olan, *“Bazı çocuklara ve yetişkinlere çocukluk çağındaki reddedilme deneyimleri ile ilgili duygusal olarak çoğu kişiden daha başarılı şekilde başa çıkma esnekliğini veren şey nedir?”* sorusunu yanıtlamaya yardımcı olacak süreçler hakkında aslında çok az şey bilinmektedir. Bununla birlikte, EKAR kuramına göre, baş etme mekanizmasının nasıl işlediğini anlamak için kişi ile birlikte kişinin içerisinde bulunduğu durumları göz önüne alan çok yönlü bir bakış açısına sahip olmak gereklidir. Bu bakış açısının üç unsuru bulunmaktadır: benlik (kişinin kendisi) , öteki (diğerleri) ve içerisinde bulunulan bağlam. Kuramda benimsenen çok yönlü davranış modeli, bireyin davranışlarının (örneğin, algılanan reddedilmeyle başa çıkması) benlik, öteki ve bağlam arasındaki etkileşimin bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Benlik özellikleri diğer içsel (biyolojik) ve dışsal (kişisel) özelliklerle birlikte, bireyin zihinsel tasarımlarını içermektedir. Diğerleri ile ilgili özellikler, reddeden ebeveynlerin ve diğer bağlanma figürlerinin kişisel ve kişilerarası özellikleri ile reddedilmenin biçimi, sıklığı, süresi ve ciddiyeti gibi faktörleri içermektedir. “Bağlam” özellikleri ise kişinin çevresinin sosyo-durumsal özellikleriyle birlikte, bireyin hayatındaki diğer önemli insanları içermektedir. Bu perspektiften gelen araştırma hipotezi, diğer her şey eşit olduğunda, çocukların algılanan ebeveyn reddiyle başa çıkma olasılığının, sıcak, destekleyici, alternatif bir bakıcı veya bağlanma figürünün varlığıyla arttığını belirtmektedir (Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2012).

EKAR kuramının sözünü ettiği “başa çıkan” kavramı burada, duygusal açıdan başa çıkanlara karşı, araçsal başa çıkanlara daha çok gönderme yapmaktadır. Duygusal açıdan

başa çıkanlar, ciddi şekilde reddedilen ailelerde yetiştirilmelerine rağmen, duygusal ve genel zihinsel sağlıkları makul seviyede iyi olan kişilerdir. Araçsal başa çıkanlar ise, okullarında, mesleklerinde ve diğer görev odaklı etkinliklerinde başarılı olan ancak, duygusal ve zihinsel açıdan sağlığı bozulmuş olan kişilerdir. Araçsal başa çıkanlar, ciddi reddedilme deneyimlerine rağmen yüksek düzeyde görev yeterlilikleri ve mesleki performanslarını korurlar. Tarihte yaşamış olan Edgar Allen Poe, Eleanor Roosevelt, Mark Twain gibi pek çok tanınmış şahsiyetin araçsal baş ediciler oldukları kendileri ile ilgili yazılan biyografik eserlerden görülebilmektedir. Bu kişiler mesleklerinde çok başarılı olacak şekilde isimlerini duyurmuş kişiler olsalar da duygusal açıdan baş etmede başarısız oldukları için yaşam boyu bunun tinsel acısını hissetmekten kurtulamamışlardır. Öte yandan duygusal açıdan baş edenler de her ne kadar zihinsel sağlık açısından oldukça iyi durumda görünseler de çoğunlukla durumları, sevilen (kabul edilen) ailelerden gelen bireylerinki kadar iyi değildir (Ronald vd., 2005).

Çocukluktan yetişkinliğe uzanan zaman dilimi içerisinde çok ağır şekilde reddedilmiş ve ruhsal açıdan zarar görmüş olan kişiler hariç reddedilmeyi deneyimleyen pek çok bireyin aileleri dışında da reddedilmenin ortaya çıkardığı bilişsel, duygusal ve davranışsal hasarların yaşamsal etkilerini hafifletecek yeterince olumlu deneyimleri bulunur. Bu deneyimler arasında akademik ve sosyal yaşamdaki tatmin edici ilişkiler, başarılı bir terapi süreci, olumlu mesleki yaşantılar ve tatmin edici diğer yaşam deneyimleri sayılabilir. Çocukluk döneminde reddedilen bireyler bunun çeşitli türden sıkıntılarını yaşam boyu hissetmeye devam etseler de bu türden olumlu yaşam deneyimlerinin sayısı arttıkça anne babalarının reddedici tepkilerine doğrudan maruz kaldıkları günler ile kıyaslandığında duygusal ve psikolojik açıdan daha uyumlu olacaklarını söylemek mümkün olacaktır (Rohner vd., 2012).

2.2.1.5. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

EKAR kuramı hakkında ülkemizde gerek çocuklar gerekse yetişkinler üzerinde birçok çalışma yürütülmüştür. Çalışmalardan elde edilen genel izlenime göre çocuklar çoğunlukla anne babalarını sıcak ve sevecen bireyler olarak algılamaktadır. Yetişkinlerin büyük çoğunluğu da ebeveynlerinin çocukluk dönemlerinde kendilerine yönelik kabul edici bir tutum içerisinde olduklarını ifade etmektedirler (Erkman ve Rohner, 2006; Varan, 2005; Varan, Rohner ve Eryüksel, 2008; Eryavuz, 2006; Salahur, 2010). Bununla beraber yürütülen çalışmalarda bireylerin psikolojik uyumunun anne baba kabul reddi ile doğrudan ilişkili olduğu belirlenmiştir (Varan vd., 2008; Erkman ve Rohner, 2006; Öngider, 2006; Özyavru, 2008). Yürütülen çalışmalarda ebeveyn kabul-ret düzeyleri ile

arasındaki ilişkilerin incelendiği değişkenler içinde sosyal beceriler, mizaç, benlik algısı, sosyal problem çözme gibi konulara rastlanılmıştır (Erler, 2011; Gülay, 2011; Nabıkoğlu, 2019; Nakış Yıldırım, 2019; Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer ve Yılmaz, 2016).

Erkan ve Toran (2004)'ın çalışmalarında, Diyarbakır'da yaşayan alt sosyoekonomik düzeydeki annelerin çocuklarına karşı kabul ve ret davranışları incelenmiştir. Araştırma sonuçları annelerin yaşı, eğitim durumu, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve ailesinde yaşayan birey sayısı gibi değişkenlerin kabul-ret davranışlarını etkilerken, çocukların cinsiyetlerinin çocuğa yönelik kabul-ret davranışlarını etkilemediğini göstermiştir. Düşük sosyoekonomik düzeyde bulunan annelerin yaşları ve çocuk sayıları arttıkça çocuklarını reddetme düzeylerinin arttığı bulunmuştur.

İzmir'de ilköğretim öğrencilerinin anneleri ile olan ilişkilerinin ve bu ilişkiyi etkileyen faktörlerin incelendiği diğer bir araştırmada ise (Pektaş ve Özgür, 2005) erkek çocukların algıladığı aile reddi kız çocuklardan fazla bulunmuştur. Buna ek olarak da anneleri okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan çocuklarda aile reddi, anneleri ortaokul ve daha üst eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarına oranla daha yüksek olarak bulunmuştur. Ailelerin çocuk sayıları arttıkça çocuklar tarafından algılanan ret duygusunun arttığı da araştırmada elde edilmiş olan diğer bir sonuçtur.

Bununla birlikte EKAR kuramı çalışmalarının aile yapısının farklılaştığı evli ve boşanmış aileleri de kapsayacak şekilde yürütüldüğü örneklerle de rastlanılmıştır. Candan (2005)'in 8-11 yaş aralığındaki çocukların ebeveynlerinin kabul-ret davranışları açısından incelendiği çalışmasında anne baba arasındaki çatışmalı evliliklerdeki çocukların anne babası anlaşmalı şekilde boşanmış çocuklara kıyasla daha fazla ebeveyn reddi algıladıkları ve psikolojik açıdan daha fazla zarar gördükleri belirlenmiştir.

Öngider (2006)'in evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerine etkisini incelediği doktora çalışmasında ise çocukların ister evli olsun ister boşanmış olsun genel olarak ebeveynlerini kabul edici algıladığı ancak annelerini babalardan daha fazla kabul edici olarak algıladığı bulunmuştur. Ayrıca boşanma süreci annenin kabul ediciliği üzerinde büyük bir etki yapmazken babaların boşanma sonrası daha az kabul edici algılandığı da diğer önemli bir sonuçtur. Öngider'in (2006) çalışmasının sonuçları da boşanmanın olumsuz etkisinden ziyade çatışmalı beraberliğin daha fazla düzeyde reddedilme duyguları oluşturduğu sonucunu destekleyecek şekildedir.

Erler (2011)'in çalışması, 5-6 yaşındaki çocukların sosyal beceri düzeyleri ve ebeveyn kabul reddi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve ebeveynleri tarafından reddedilen çocukların sosyal becerilerinin kabul edilen çocuklarla kıyaslandığında anlamlı oranda

daha düşük olduğu sonucunu elde etmiştir. Çalışma sonucunda ayrıca ebeveyn reddinin çocuklarda problemli davranışların görülmesinin sıklığını da arttırdığı belirtilmiştir. Gülay (2011)'in çalışması da benzer bir şekilde anne baba tarafından reddedilen çocukların sosyal becerilerinin ve sosyal ilişkilerinin olumsuz şekilde etkilendiğini tespit etmiştir. Tepeli ve Yılmaz (2013) ise çocukların sosyal problem çözme becerilerinin ebeveyn kabul-ret düzeyine göre değiştiğini ve reddedilen çocukların sosyal problem çözme düzeylerinin daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Yurtdışında yürütölen çalışmalar da sosyal becerilerin ebeveyn reddinden olumsuz şekilde etkilendiğini doğrular niteliktedir (Kim, Han ve McCubbin, 2007; Putnick vd., 2018).

Tekin (2019)'in yaptığı çalışmada ise 0-18 yaş aralığında çocuğu bulunan 140 ebeveynin anne baba kabul reddi ile aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, mesleği, sosyoekonomik düzeyi, çocuk sayısı, çocuk bakımlarında destek alıp almadıkları ve ebeveynlerin kardeş sayılarının ebeveyn tutumlarını etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca çocuk yetiştirme tutumlarının ebeveyn kabul-ret algısı ile doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Nakış-Yıldırım (2019)'ın okul öncesi çocuğa sahip anneler üzerinde yürüttüğü çalışmada ise çocukların mizaç özellikleri ile annelerin kabul-ret durumları arasındaki ilişki incelenmiş ve sonuç anlamlı bulunmuştur. Buna göre olumlu mizaç özelliklerine sahip çocuklarda anne ret davranışına daha düşük seviyede rastlanırken, olumsuz mizaç özellikleri ise daha yüksek düzeyde ret düzeyine işaret eden bir değişken olarak belirlenmiştir.

Kaytez ve Durualp (2016) 4-5 yaş çocuğu olan anneler ile yürüttükleri çalışmada anne kabul-ret düzeyi ile çocuğun mizacı ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın sonuçları çocuğun yaşı, çocuk sayısı, annenin öğrenim durumu ile annelerin kabul-ret düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Ancak çocukların mizaç özellikleri ile anne kabul-ret düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken annelerin eğitim düzeyleri düştükçe reddedici davranışların artması ise bulunan diğer önemli bir sonuçtur.

Yavuz vd.(2016)'nin 5-6 yaş aralığındaki çocukların anne kabul-ret düzeyleri ile benlik algıları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarında, anne reddi ile çocukların benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre annelerin ihmal ve ilgisizlik düzeyleri arttıkça çocukların özsaygı ve olumlu benlik algılarının azaldığı belirlenmiştir. Ayrıca düşük sosyoekonomik düzeye sahip annelerin çocuklarını daha çok reddettikleri ancak cinsiyete göre kabul düzeyinin ise farklılaşmadığı da diğer sonuçlar arasındadır. Ehsan-Nauman ve Tahir (2017)'in sokak çocukları üzerinde yürüttükleri

Çalışma da ebeveyn reddinin çocuğun benlik saygısı ve öz kontrolünü olumsuz biçimde etkilediğini sonucuna ulaşmıştır.

Khan (2011)'ın yürüttüğü çalışma da genç yetişkinlerde anne baba kabul-ret düzeyleri ile benlik kavramı, yaşam doyumunu, benlik saygısı ve zyeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçları ebeveyn reddinin düşük zgven, düşük öz yeterlik, düşük yaşama doyumunu ile güçlü şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmaya göre ebeveyn kabulünün genç yetişkinlerde psikolojik iyilik hli ve işlevselliğin korunmasında önemli bir rolü olduğu görülmüştür.

Kim ve Rohner (2002) ise 12-18 yaşları arasındaki ergenler üzerinde yürüttükleri araştırmada, babaların ebeveynlik tarzları ile çocukların akademik başarıları arasında ilişki olduğunu bulmuştur. Buna göre demokratik ve izin verici babaların çocukları otoriter babaların çocuklarından anlamlı oranda daha başarılı bulunmuştur. Lamborn vd. (1991) de demokratik, otoriter, izin verici-ihmalkâr ve izin verici-msamahakr ebeveynlik tarzları ile ergenlerin psikososyal gelişimleri, akademik seviyeleri ve davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve demokratik ebeveynlik gören ergenlerin akademik yeterlilikleri ve psikososyal gelişimlerinin diğerlerinden daha iyi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

2.3. Olumsuz ocukluk Deneyimleri

Olumsuz ocukluk deneyimleri (OD), kavram olarak incelendiğinde fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmalin yanı sıra çocuğun büyüdüğü evde madde kullanımının olması, anne babanın boşanmış olması, aile bireylerinin suça karışmış veya hapse düşmüş olması, aile içi şiddet uygulanan bir evde büyümesi gibi çocukta uzun dönemli travmatik etkileri olacak durumları içine alan şemsiye bir kavramdır (Gündüz, Yasar, Gündoğmuş, Savran, Konuk, 2018: 69). OD kavramı Felitti vd. (1998) tarafından, 90'lı yıllarda yürüttükleri önemli çalışma ile alana kattıkları bir kavramdır. Kapsamı itibariyle ihmal istismar gibi çocuğa kötü muamele altında ifade edilen durumların yanı sıra travmatik olarak algılanması muhtemel olan ve etkileri itibariyle kötü muamele ile yarışacak ölçüde şiddetli etkileri olan, bazı diğer hane içi işlev bozukluklularını da içeren kapsamlı bir kavramdır. Ancak bu çalışma ile tanımlanan OD kavramı içerisinde kişiler arası olmayan doğal afetler ve kazalar benzeri travmaları hariç tutmakta sadece kişiler arası olayları kapsamaktadır (Cloitre vd., 2009).

OD, gelişim çağındaki bireylerin bilişsel gelişimlerini olumsuz şekilde etkileyerek, ergenlik dönemi ve yetişkinlikte hem fiziksel hem de zihinsel refahı, eğitsel ve sosyal süreçlerine zarar verici davranış değişimlerine neden olabilmektedir (Ulukol,

Kahiloğulları ve Sethi, 2014). OÇD'nin bireylerde çok sayıda psikolojik ve fiziksel hastalıkların yaşanmasında belirleyici olduğu ve yaşam boyu iyilik halinin sürdürülmesinde negatif yönlü etkilerinin olduğu çeşitli araştırma sonuçları ile ortaya konulmuştur (Boullier ve Blair, 2018; Kalmakis ve Chandler, 2015). OÇD'nin bireylerin yaşam boyu geçirebilecekleri farklı türdeki sağlık sorunları, erken ölüm ve engellilikle de açık şekilde ilişkili olduğu gösterilmiştir (Şahin, 2019: 22). OÇD'nin uzun dönemli etkilerini araştıran çalışmalarda çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarını daha fazla sayıda yaşayan bireylerin yetişkinlik döneminde akranlarına kıyasla daha sık ruhsal bozukluklar yaşadığı belirtilmiştir (Silverman, Reinherz ve Giaconia, 1996: 712).

2.3.1.Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Çalışması

Çocukluk travmalarının ruhsal etkileri psikoloji literatüründe geçmişten günümüze aşağı yukarı bilinmesine karşın, 90'lı yıllara kadar bunların fizyolojik etkilerinin gücü yeteri kadar bilinmemekteydi. Felitti vd. (1998) tarafından yapılan “Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Çalışması” ise bu konuda yapılan araştırmalar arasında çocuk deneyimlerinin araştırıldığı en geniş kapsamlı araştırma olmasının yanı sıra epidemiyolojik bir araştırma olması sebebi ile şüphesiz çok ayrı bir yeri bulunmaktadır. Bu çalışmada, çocukluk dönemi, olumsuz yaşantılarının kronik ve olumsuz etkileri hem fiziksel hem de psikolojik sağlık açısından bireylerin ilerideki yaşantılarını yordaması yönünde incelenmiştir.

Çocukluk travmalarının yaşam boyu ortaya çıkan olumsuz etkileri Freud'un psikanalitik kuramından beri kabul edilen bir durum olsa da Felitti vd. (1998)'nin araştırmasını farklı yapan şey araştırmanın medikal alanda gerçekleştirilmiş olması sebebi ile biyopsikososyal modelin güçlenmesini sağlamış olmasıdır. Bu nedenle bu çalışma çocukluk travmalarının medikal alanda da daha fazla dikkat çekmesini sağlamış ve çocukluk travmalarının fiziksel sağlığın önemli bir belirleyicisi olduğunun anlaşılması sebebiyle tıbbi anamnez alımlarında da daha fazla önem kazanmıştır (Sidal, 2018: 4).

1995 - 1997 yılları arasında Kaiser Permanente isimli yardım organizasyonu ile ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) işbirliğinde yürütülmüş olan bu çalışmada Felitti vd. (1998) tarafından bu çalışmaya özel olarak geliştirilmiş, Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Ölçeği (OÇDÖ) kullanılmıştır. 17000'den fazla yetişkin ile yürütülmüş olan bu çalışmada çocukluk dönemi olumsuz yaşantıları, fiziksel, psikolojik veya cinsel istismar yaşantıları, fiziksel ve duygusal ihmal ile ev içi şiddete şahitlik etme, ebeveyn kaybı, aile üyelerinin alkol ve madde kötüye kullanımı, ruhsal hastalığı bulunan intihara meyilli olan veya kriminal davranışı olan aile üyeleri ile yaşantı şeklinde 5 tür

aile içi disfonksiyonu kapsamıştır. Ardından bu kategorilerin sayısı ile yetişkin riskli davranışları, sağlık durumu ve ölüm oranları arasındaki ilişki karşılaştırılmıştır. Evet yanıtı verilen her bir soru için katılımcılara bir OÇD puanı verilmiş ve kişilerin almış oldukları OÇD puanları ile sağlık durumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre katılımcıların sadece üçte biri çocukluğu boyunca hiçbir olumsuz deneyime maruz kalmadığını belirtmiştir. Ancak tek bir kategoriye maruziyet bildiren katılımcıların en az bir kategori daha bulundurma olasılığı ise % 87 olarak bulunmuştur. Evet-Hayır sorularına verilen her Evet yanıtının 1 puan sayıldığı çalışmada katılımcıların yüzde 12,5’u 4 veya daha yüksek puan almıştır (Dong vd., 2003). Cinsiyet farklılıkları açısından bakıldığında kadınların beş veya daha fazla türde olumsuz deneyim türüne maruz kalma olasılıklarının % 50 oranda daha fazla olduğu saptanmış ve bu bulgu, fibromiyalji, kronik yorgunluk sendromu, irritabl bağırsak sendromu gibi kadınlarda daha sık gözlenen birçok hastalığın da sosyal sebepleri olarak kabul edilmiştir.

Çalışmada çocukluk çağında yaşanan olumsuzlukların yaygınlık oranları ise şu şekilde bulgulanmıştır: duygusal istismar (% 11), fiziksel istismar (% 28), cinsel istismar kadınlarda, (% 28), erkeklerde (% 16), fiziksel ihmal (%10), duygusal ihmal (% 15), aile içi şiddet (% 13), aile üyelerinden birisinin alkol veya madde kötüye kullanımı (% 27), aile üyelerinin hapis deneyimi (% 6), aile üyelerinden birisi depresif, intihara meyilli, ruhsal hastalık geçirmiş veya psikiyatri hastanesine yatmış olanlar (% 17), biyolojik ebeveynleri tarafından yetiştirilmeyenler ise (% 17) oranındadır. Bu veriler olumsuz çocukluk deneyimlerinin yaygınlığını ortaya koyması bakımından son derece önemli olup ABD’de yapılmış olan paralel araştırma verileri ile de benzer sonuçlar ortaya koymuştur.

Araştırma bulguları ortaya koymuştur ki katılımcıların OÇD puanları ile sağlık sonuçları arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Öyle ki OÇD puanları ne kadar yüksekse, sağlık sonuçları da o derece kötü olmaktadır. OÇD puanı dört veya daha fazla olan kişiler, sıfır puan alanlardan 2,5 kat daha fazla KOAH ve hepatit riski taşımakta, depresyon için ise bu risk tam 4,5 kata çıkmaktadır. İntihara eğilimli olmak konusunda ise 12 kat daha fazla risk taşımaktadırlar. OÇD puanları 7 ve daha fazla olan kişiler ise hayat boyu 3 kat daha fazla akciğer kanseri riski, 3,5 kat daha fazla iskemik kalp hastalığı riski taşımaktadırlar. Genel olarak bakıldığında ise OÇD puanları ile yetişkinlerde ölüme sebep olan sağlık risk faktörlerinin sayısı arasında da çok güçlü bir ilişki ortaya konmuştur.

2.3.2. Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimlerinin Çeşitleri

2.3.2.1. Hane İçi İşlev Bozukluğu

Hane içi işlev bozuklukları; aile içi şiddeti, ayrılık yaşamış aileleri, ruhsal bozukluğu olan bir aile üyesine sahip olmayı, alkol veya madde kötüye kullanımı olan veya hapse girmiş aile üyelerine sahip olmayı içermektedir. En sık karşılaşılan türü aile içi şiddete tanık olmaktır ve çocuklar için doğrudan ihmal veya istismar deneyimlemiş gibi stres verici olabilmektedir. Bu türden aile içi problemler ve hane içi işlev bozukluklarına maruz kalmanın çocukların sağlık ve gelişimleri üzerinde ciddi sorunlara yol açtığı bilinmektedir (Grych vd., 2000). Yaşam koşullarında rastlanan bu tarz olumsuz faktörlere uzun süre maruz kalmak, çocuklarda ebeveynleri veya bakıcılar tarafından güçlü terk edilme, aldatma ve ihanet duygularının gelişmesiyle ilişkili bulunmuştur. Ayrıca bu tür yaşantıların varlığı çocuklar için kötü muameleye uğrama, ileriki hayatlarında sağlık açısından riskli davranışlar gösterme ve yaşam boyu sorunlar yaşama olasılığını önemli oranda artırmaktadır (Manly vd., 2013; Dube vd., 2001).

İhmal ve istismar kavramları; genel tanımında her türlü fiziksel ve duygusal kötü muameleyi, cinsel tacizi, ihmal veya ihmalkâr davranışları ve farklı sömürü biçimlerini kapsayacak şekilde geniş bir şekilde ele alınmaktadır (Sethi vd., 2013). DSÖ ise çocuklara karşı yapılan kötü muameleyi şu şekilde açıklamaktadır: “Çocuğun sağlığı, hayatta kalması, gelişmesi veya haysiyeti üzerinde çocuğun sorumluluk, güven ve güç ilişkisi bağlamında, gerçek ya da potansiyel zararlar sonucunda her türlü fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele türleridir” (DSÖ, 2006). İhmal ve istismarın genel tanımı çocuğa yönelik kötü muamelenin 4 temel alt türünü vermektedir. Bunlar; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal veya psikolojik istismardır. İstismar kavramı şiddet kavramı tarafından kapsanmasına rağmen içerdiği kötüye kullanma anlamı itibarıyla sorumluluğu altında bulunan reşit olmayan savunmasız kişilere karşı uygulanan şiddet türlerini kastetmektedir. Bu konu aile içi şiddet konusu içerisinde de detaylı şekilde ele alındığı için sadece çocuklara has özellikleri bağlamında kısaca değinilecektir.

Bir çocuğun fiziksel istismarı, o çocuğa karşı, çocuğun sağlığı, hayatta kalması, gelişimi veya haysiyetine zarar verme olasılığı yüksek olan veya bununla sonuçlanma olasılığı yüksek olacak şekilde fiziksel güç kullanımı olarak tanımlanır (Gilbert vd., 2009). Çocuğa uygulanan fiziksel saldırı, çocuğun doğuştan getirmiş olduğu uluslararası hukuk tarafından da koruma altına alınmış olan haklarına aykırı bir durum olup çocukta ve dolayısı ile çocuğun bir parçasını oluşturduğu toplumda kısa ve uzun vadede önemli

sorunlara neden olabilmektedir (Geçkil, 2017).

Cinsel istismar, bir çocuğun tam olarak anlamadığı, bilgilendirilmiş rıza veremediği, gelişimsel olarak hazırlanmadığı veya toplumun yasalarını veya sosyal tabularını ihlal edecek şekilde cinsel faaliyete dâhil olması olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2006). Her ne kadar cinsel istismar denince akla öncelikli olarak cinsel maksatlı dokunma ve temas içeren davranışlar gelse de aslında temas, bir eylemi cinsel istismar olarak tanımlamak için zorunlu değildir. Cinsel içerikli konuşmalar yapmak, bir cinsel eylemi veya yetişkinlere özel filmleri izlemeye zorlamak da bu kategoriye dâhil olan fiillerden sayılabilir.

Duygusal ve psikolojik istismar, genellikle bir ebeveynin veya bakıcının uygun ve destekleyici bir ortam sağlamadaki başarısızlık modelini içerir. Bütün fiziksel ve cinsel istismar türleri içlerinde duygusal istismarı barındırsa da bazı yaşantılar sadece duygusal istismar ile ilgilidir (Edleson, 1990).Çocukla alay edilmesi, küçümsenmesi, aşağılanması, korkutulması, tehdit edilmesi, günah keçisi haline getirilmesi, izole edilmesi, ayrımcılığa maruz kalması, görmezden gelinmesi veya diğer düşmanca olmayan reddedici davranış ve tutumlara maruz kalmasıdır (Fry vd., 2018; Bywater, 2017).Duygusal istismar fiziksel bir iz bırakmadığı için diğer kötü muamele türlerine kıyasla tespit edilmesi daha güç olabilmektedir. Ancak uzun vadede çocuğun duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimine daha çok zarar verme riski taşımaktadır. Bu nedenle duygusal istismar içeren davranışların çocuğun sağlığı ile ilgili daha fazla riskli davranışlar sergilemesine neden olduğu ve daha çok kronik hastalık yaşaması ve ölüm riski ile bağlantılı bulunmuştur (Ford vd., 2011).

Çocuk ihmali, bir ebeveynin veya çocuğun bakımından sorumlu herhangi bir kişinin çocuğun gelişimini ve iyiliğini sağlamada, çocuğun beslenme, giyim, barınma, güvenli yaşam, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasındaki eksikliği şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer kötü muamele türlerinden farklı olarak ihmal, ebeveynlerin pasif şekilde de yani kasıtlı ve kötü niyetli olmadan da çocuğa zarar verebilecekleri bir kötü muamele şeklidir (Runyan vd., 2002). Bakım verenlerin çocuğun ihtiyaçlarını yerine getirmede isteksiz olmaları, ruhsal sorunlar yaşamaları, alkol-madde kullanmaları veya çocuk bakımı konusunda bilgi ve yeteneklerinin yetersiz olması ihmalin başlıca nedenleri arasında gösterilebilir (Koçtürk, 2019: 238).

2.3.3.Olumsuz Çocukluk Deneyimleri ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Orijinal çalışmanın ardından yapılan ve OÇD çalışmasındaki gibi çocukluk deneyimlerinin geçmişe dönük analizinin yapıldığı sonraki çalışmalar da OÇD puanındaki yüksekliğin bireylerin yaşam boyu fiziksel, psikolojik sağlıkları ile sosyal ve

ekonomik problemlerini yordamada güçlü bir değişken olduğu sonucunu destekleyen bulgular ortaya koymuştur. Özellikle olumsuz çocukluk deneyimlerinin sayısı; yaşam boyu depresif bozukluklar gösterme riski (Chapman vd., 2004), halüsinasyonlar (Whitfield, Dube, Felitti ve Anda, 2005), sigara kullanımı (Anda vd., 1999), plansız hamilelik, HIV türevi cinsel yolla bulaşan hastalıklılar (Hillis vd., 2000), çok sayıda cinsel partnere sahip olma (Dube vd., 2003), ergen gebeliğine sebep olacak şekilde korunmasız cinsel ilişki (Dube vd., 2001; Dietz vd., 2009), alkol kötüye kullanımı (Dube vd., 2002), intihar teşebbüsleri (Dube vd., 2001), illegal ilaç kullanımı (Dube vd., 2003), ve obezite, diyabet, iskemik kalp hastalığı, kronik akciğer hastalığı, her türden kanser, iskelet kırıkları ve karaciğer hastalığı gibi ölüme sebebiyet verebilen birçok fiziksel hastalıkla çok güçlü şekilde ilişkili bulunmuştur (Felitti vd., 1998). Bunun yanı sıra 5 ve üzeri OÇD puanı alan bireylerin, dünya genelinde en öldürücü hastalıklardan birisi olan KOAH için de 2,6 kata kadar daha fazla risk taşıdıkları görülmüştür (Anda vd., 2008).

Buna ek olarak, olumsuz çocukluk deneyimlerinin uzun dönemli etkilerini araştıran çalışmalarda çocukluk çağı travması bulunan bireylerin, erişkinlik dönemlerinde akranlarına kıyasla daha sık ruhsal problemler yaşadıkları belirtilmiştir (Silverman vd., 1996, Briere ve Elliott, 2003). OÇD'si bulunan kişilerin, hayat boyu riskli cinsel davranışlarda bulunma, cinsel ve ruhsal sağlıklarında bozulma, suça karışma, başka bir suçun mağduru olma ve suç işleme riski de daha fazla olmaktadır (Dube vd., 2001) Ayrıca OÇD ile yetişkinlikte cinsel suçlardan muzdarip olma arasında kademeli bir ilişki olduğu gösterilmiştir (Ports, Ford ve Merrick, 2016).

Olumsuz çocukluk deneyimlerinin ruhsal etkilerinin yanı sıra medikal yönden de yetişkinlik sürecinde etkili olması iki şekilde gerçekleşmektedir (Felitti, 2009). Birincisi, çeşitli travmatik deneyimlere maruz kalan bireyler daha hızlı şekilde rahatlamak için sigara, uyuşturucu, aşırı yemek veya alkol ve madde kötüye kullanımı gibi sağlıksız davranışlarla baş etmeye çalıştıkları için duygusal sorunlara daha yatkındırlar. Bu telafi edici davranışların bir sonucu olarak da kişilerin kronik bir hastalığa yakalanma riski artmaktadır. İkincisi ise, çocukluk döneminde sinir, bağışıklık ve endokrin gibi fizyolojik sistemlerin köklü değişimler geçirdiği dönemde kronik strese maruz kalmanın kişi üzerinde yaşamı boyunca kalıcı etkilere yol açtığı bilinmektedir (Danese ve McEwen, 2012).

OÇD hakkında ülkemizde de bazı çalışmalar yürütülmüştür. Bunların arasında en dikkat çeken Ulukol vd. (2013) tarafından DSÖ'nün katkısı ile üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüş olan çalışma raporudur. Çalışma Türkiye'nin beş farklı bölgesinden 5 farklı üniversitenin toplam 2257 öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma

Türkiye’de OÇD’lerin yaygınlığının epey fazla olduğunu ve OÇD öyküsü olan bireylerin duygusal ve somatik problemlerinin de daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan kişilerden yarısı en az bir OÇD bildirmiş ve en yaygın kötü muamele biçimi olarak ise fiziksel istismara rastlanmıştır (% 20). Bunu sırası ile duygusal istismar (% 9.8) , duygusal ihmal (% 8.8) cinsel istismar (% 7.9) ve fiziksel ihmal (% 5.7) izlemektedir.

Hane halkı fonksiyon bozukluklukları altında ise en yaygın sorun % 18.4 ile aile içi şiddet olarak bulunmuş bunu takiben de suça karışmış aile üyesi (% 10.3), depresyon veya intihar girişimi (% 9.3), alkol kötüye kullanımı (% 6.4) ayrılmış anne babalar (% 5.2) ve uyuşturucu kullanımı (% 3.4) olarak bulunmuştur. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile OÇD yaygınlığı arasındaki ilişki incelendiğinde çekirdek aileye sahip olan katılımcıların OÇD yaygınlıkları önemli ölçüde az bulunmuş, kardeş sayısı arttıkça ve ebeveyn eğitim durumu düştükçe OÇD’ler artma eğilimi göstermiştir.

Çalışmaya katılanların OÇD puanları ile sağlık açısından riskli davranışları arasındaki ilişki incelendiğinde ise istismarın farklı türlerine ve hane halkı fonksiyon kayıplarına uğrayan bireylerde sağlık açısından riskli davranışlar anlamlı oranda daha fazla görülmüştür. Sağlık problemleri olarak bakıldığında ise OÇD puanlarındaki artışa paralel olarak katılımcıların sinirlilik, panik, ağlama nöbetleri, depresyon, kontrolsüz öfke, yüksek stres gibi duygusal sorunlarının sıklığında önemli oranda (6-8 kat) artış gözlenmiştir.

Bir diğer çalışma ise Sidal (2018) tarafından yürütülmüş olan doktora tez çalışması olup 21-45 yaş aralığındaki 356 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada genç katılımcıların (18-21) daha büyük katılımcılara kıyasla (21-45) anlamlı oranda daha fazla OÇD’ye sahip olduğu, cinsiyet açısından OÇD’lerin dağılımına ilişkin ise anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. İstismar türlerinin görülme sıklığı ise sırası ile duygusal istismar (% 36), duygusal ihmal (% 33.7) fiziksel istismar (% 30.9) cinsel istismar (% 4.5) ve fiziksel ihmal (% 3.9) şeklinde bulunmuştur.

Çalışma sonucunda hane halkı fonksiyon bozuklukları olarak, en yaygın sorunların sırası ile aile içi şiddete maruz kalma (% 16.9), ruhsal sorunu olan veya intihar girişimi olan aile üyesine sahip olma (% 16.3), ayrı yaşayan veya boşanmış ebeveynlere sahip olma (% 9.6), madde kullanımı (% 5), suça karışmış aile üyesi (% 5.3) olduğu bildirilmiştir. Çalışmaya katılan kişilerden yüzde 60’ı en az bir OÇD bildirirken 4 veya daha fazla OÇD bildiren kişi oranı ise % 16.3 seviyesindedir. Çalışmada ulaşılan diğer önemli bir bulgu ise, anne baba kabul oranları düştükçe katılımcıların daha fazla sıklıkta OÇD bildirmeleri olmuştur.

Yakın zamanda yürütülen Şahin (2019)'ın yüksek lisans tez çalışması ise üniversite öğrencilerinin bağlanma örüntüleri ile OÇD arasındaki ilişkiyi incelemek üzere 600 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada hane halkı fonksiyon bozuklukları sırasıyla ruhsal sorunu olan veya intihara meyilli aile üyesine sahip olma (% 15.7), aile içi şiddete şahit olma (14.5) şeklinde görülürken en fazla yaşanan istismar/ihmal türü ise fiziksel istismar (%12.5) olarak belirlenmiştir. Çalışmanın diğer bulguları arasında erkek öğrencilerde fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve hane halkında alkol ve madde kötüye kullanımı gibi fonksiyon bozukluklarının daha sık görüldüğü belirtilmiştir. Öğrencilerin OÇD'leri ile yaşamının çoğunu geçirdikleri yer karşılaştırıldığında ise il merkezinde yaşayanların ilçe ve köyde yaşayanlara göre duygusal ihmal yaşama ve alkol kötüye kullanımı olan ebeveyne sahip olma durumları daha fazla bulunmuştur. OÇD ile aile tiplerinin karşılaştırılmasında ise parçalanmış aileye sahip olan öğrencilerin geniş aile ve çekirdek aileye sahip olanlara göre fiziksel istismar, duygusal istismar, aile içi şiddet depresif ve intihara meyilli aile üyesine sahip olma, hane halkının alkol madde kötüye kullanımı ile hane üyesinin suça karışmış olma durumlarının daha yüksek olduğu da diğer bulgular arasındadır.

Öğrencilerin OÇD'leri ile ailenin ekonomik durumu karşılaştırıldığında; ekonomik durumu kötü olanların iyi ve orta olanlara kıyasla fiziksel istismar durumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Katılımcıların OÇD'leri ile anne eğitim durumları karşılaştırıldığında ise annesi lise ve üstü eğitim seviyesinde olanların diğerlerine oranla en az seviyede istismara maruz kaldığı, en fazla maruz kalanların ise annesi okuryazar olmayanların olduğu bulunmuştur. Baba eğitim durumu ile arasındaki ilişki incelendiğinde ise annelerdeki sonuca benzer olarak en az fiziksel istismara uğrayanlar babası lise ve üzeri düzeyde tahsili olanlar şeklinde değişmezken en fazla fiziksel istismara uğrayanlar ise babası okuryazar olmayan veya sadece okuryazar olanlar şeklinde bulunmuştur.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada araştırma sonucunda ortaya çıkan verileri bir araya getirmek, çıkan sonuçları analiz etmek ve en uygun ve güvenilir sonuçlara ulaşmak için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel yöntem, değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklama ve oluşabilecek sonuçları tahmin etme fırsatı sunan bir modeldir. İlişkisel araştırmada istatistiksel testler ile iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin düzeyi değişkenlere müdahale edilmeden belirlenmeye çalışılır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012: 331).

Nicel araştırmalar belirli bir konuda bilgi elde etmek amacıyla elde edilmiş olan sayısal verilerin, sistematik şekilde biçimsel ve objektif olarak irdelenmesidir. Bu tür araştırmalarda tümevarım yöntemi kullanılır. Nicel araştırmalar ve örneklem grubundan elde edilmiş olan verilerle, yapılan çalışmanın hipotezleri test edilerek bazı genellemeler yapmak mümkün olmaktadır (Başol, 2008).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma gurubunu, en az bir çocuk sahibi 504 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında toplam 504 ebeveynden veri toplanmış, verilerin 38'i analizlere uygun olmaması sebebiyle çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmaya dâhil edilen 466 ebeveynin 278'i (%59.7) kadın, 188'i (%40.3) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması ise 32.34 (± 9.37)'dir. Çalışmada, Türkiye genelinde yaşayan ebeveynlere çevrimiçi anketler yolu ile ulaşılmıştır. Çalışma grubunu belirlemek için olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma problemine uygun olduğu düşünülen belirli özellikleri taşıyan deneklerin seçilmesi amaçlı örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 132). Mevcut araştırmada en az bir çocuk sahibi ebeveynlere ulaşılmasının hedeflenmesi sebebiyle amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma grubuna ilişkin betimleyici bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.Araştırma grubuna ilişkin betimleyici bilgiler

	Değişken	f	%
Cinsiyet	Kadın	278	59.7
	Erkek	188	40.3
Yaş	18-24	47	10.1
	25-29	34	7.3
	30-34	112	24.0
	35-39	88	18.9
	40-44	72	15.5
	45-49	62	13.3
	50 ve üzeri	51	10.9
Medeni Durum	Bekâr	57	12.2
	Evli	395	84.8
	Diğer	14	3.0
Evlenme Şekli	Aşk Evliliği	172	36.9
	Görücü Usulü	190	40.8
	Diğer	39	8.4
	Evli Değil	65	13.9
Çocuk Sayısı	1	147	31.5
	2	160	34.3
	3 ve üzeri	159	34.2
Çocuk ile Birliktelik Durumu	Evet	409	87.8
	Hayır	57	12.2
Öğrenim Durumu	Ortaokul ve altı	100	21.5
	Lise Mezunu	103	22.1
	Lisans Mezunu	206	44.2
	Yüksek Lisans ve üzeri	57	12.2
Çalışma Durumu	Çalışmıyor	201	43.1
	Çalışıyor	265	56.9
Gelir Durumu	Düşük (0-2999)	173	37.2
	Orta (3000-5999)	168	36.0
	Yüksek (6000 ve üzeri)	125	26.8

Tablo1 (Devamı)

	3	115	24.7
	5	67	14.4
	6 ve üzeri	120	25.8
Anne Eğitim Düzeyi	Sadece Okur Yazar	82	17.6
	İlkokul veya Ortaokul		
	Mezunu	227	48.7
	Lise ve üzeri	29	6.2
Baba Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	21	4.5
	Sadece Okuryazar	77	16.5
	İlkokul veya Ortaokul		
	Mezunu	257	55.2
	Lise Mezunu	66	14.2
	Yükseköğretim Mezunu	45	9.7
Psikolojik Problem Algısı	Var	95	20.4
	Yok	371	79.6

3.3. Veri Toplama Araçları

Katılımcılara çevrimiçi anket yoluyla Kişisel bilgi formu, Aile İçi Şiddet Farkındalık Ölçeği, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Form uygulanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda katılımcıların kolaylıkla cevap verebilecekleri şekilde ifade edilmiş toplam 14 adet soru bulunmaktadır. Bu sorularda katılımcıların cinsiyetleri, yaşı, medeni durumları, evli ise kaç yıldır evli oldukları, evlenme şekilleri (görücü usulü, aşk, mantık evliliği vb.), çocuk sayıları, çocukları ile birlikte yaşama durumları, eğitim durumları, çalışma durumları, aylık gelirleri, kardeş sayıları, anne ve baba eğitim durumları ve şimdi veya daha evvel bir ruh sağlığı problemine sahip olup olmadıkları hakkındaki düşünceleri sorulmuştur (tanı alması değil).

3.3.2. Aile İçi Şiddet Farkındalık Ölçeği

Aile İçi Şiddet Farkındalık Ölçeği, Özyürek ve Kurnaz (2019) tarafından geliştirilmiş 3'lü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutlarını, aile içi şiddetin tanımlanması (madde 1-5), aile içi şiddetin sonuçları (6-10), aile içi şiddetin

kabullenilmesi (11-15) ve aile içi şiddetin normalleştirilmesi (16-20) oluşturmaktadır. Ölçme aracı, üçlü derecelendirme (1=Katılıyorum, 2=Kısmen Katılıyorum, 3=Katılmıyorum) ile ölçüm yapan ve aile içi şiddetle ilgili duyarlılığı ölçen ifadelerden oluşmaktadır ve her maddeden 1-3 arası puan elde edilmektedir. 11-20 arasındaki maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puan, alt boyutlarda şiddetin kavramının doğru şekilde tanımlandığını, aile içi şiddetin sonuçlarının doğru anlaşıldığını, aile içi şiddet olayının kabullenilmediğini ve normalleştirilmediğini göstermektedir. Ölçeğin tamamından elde edilmiş olan yüksek puan, bireylerin aile içi şiddete yönelik duyarlılık ve farkındalıklarının yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Özyürek ve Kurnaz, 2019). Ölçeğin güvenirliği ile ilgili analizler, tüm ölçek ve alt ölçek Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının 0.71 ile 0.92 arasında değiştiğini göstermektedir. Mevcut çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.70 ile 0.90 arasında bulunmuştur.

3.3.3. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği (ÇÇOYÖ), 1997’de ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkez ile Kaiser Permanente (kâr amacı gütmeyen kuruluş) tarafından geliştirilip Türkçeye çevirisi, Ulukol, Kahiloğulları ve Sethi tarafından 2013’de geçerlik ve güvenirlik çalışması ise Gündüz vd. (2018) tarafından yapılmıştır. Ölçek çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarının sorulduğu 10 sorudan oluşmaktadır. Sorulara sadece evet hayır şeklinde cevap verilmekte olup alınabilecek toplam puan 0-10 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt boyutu ve kesme puanı bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 10 olup, alınan yüksek puan daha fazla oranda travmatik çocukluk deneyiminin varlığına işaret etmektedir.

Ölçeğin geliştirilmesindeki çalışma grubunu 24 kadın ve 26 erkek oluşturmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla hesaplanan Cronbach alfa değeri 0.742 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.72 olarak hesaplanmıştır. Madde-toplam puan korelasyonu incelendiğinde, ÇÇOYÖ madde 10 dışındaki tüm maddeler pozitif yönde anlamlı korelasyon göstermiştir. Elde edilen bulgular ÇÇOYÖ’nün içsel geçerliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçüte göre geçerliği ise Semptom Değerlendirme Ölçeği-45 (SDÖ-45) kullanılarak belirlenmiştir. ÇÇOYÖ toplam puanları ile SDÖ-45 alt ölçekleri arasındaki ilişki incelendiğinde anksiyete, depresyon, somatizasyon ve paranoid düşünme alt ölçek puanları ile ÇÇOYÖ toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif ilişki bulunmaktadır.

3.3.4.Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Form

Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Form (Yetişkin EKRÖ/K), katılımcıların çocuklukta yaşamış oldukları ebeveyn kabul-reddi ile ilgili anılarını değerlendirmek amacıyla Rohner (1986) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, aslı 60 madde olarak geliştirilmiş olan Yetişkin EKRÖ'nün ölçek yapısı korunarak geliştirilmiş kısa formudur. Geçerlik ve Güvenirlik çalışması Dedeler, Akün ve Batıgün (2017) tarafından yürütülmüştür. Anne ve baba için ayrı ayrı şekilde doldurulmaktadır ve 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, sıcaklık/şefkat (8 madde), düşmanlık/saldırganlık (6 madde), kayıtsızlık/ihmal (6 madde) ve ayrışmamış ret (4 madde), olarak dört alt boyuttan oluşmaktadır. Maddeler ise her zaman doğru (4p), bazen doğru (3p), nadiren doğru (2p) ve hiçbir zaman doğru değil (1p) şeklinde dörtlü likert tipi ölçek üzerinden puanlanmaktadır. Sıcaklık alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin anne-babadan algıladığı sıcaklık duygusunun yüksekliğini gösterirken, diğer alt boyutlardan elde edilen yüksek puanlar, bireyin ebeveyni ile olan ilişkisinde algıladığı redde işaret etmektedir. Toplam test puanı ise sıcaklık alt boyut puanlarının ters kodlanmasının ardından diğer alt boyut puanları ile toplanarak elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 24 ile 96 arasında değişmekte olup yüksek puan yüksek düzeyde ret algısına düşük puan ise daha fazla kabul algısına işaret etmektedir.

Çalışma iki ayrı örneklem grubuyla iki aşamada yürütülmüştür. Ölçeğin faktör yapısının belirlendiği ilk aşamada yaşları 18-63 arasında değişen 424 kadın (% 62) 261 erkek (% 38) olmak üzere toplam 685 katılımcı yer almıştır. Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği, ayırt edici geçerliği ve güvenirliliğinin değerlendirildiği ikinci aşamaya ise 18-25 yaş arasında 163'ü kadın (% 81) 38'i erkek (% 19) olmak üzere toplam 201 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmada Yetişkin EKRÖ/K'nin yanı sıra daha önce geçerlik ve güvenirliliği saptanmış olan Ana Babaya Bağlanma Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirliliği ile ilgili analizler her iki form için tüm ölçek ve alt ölçek Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının 0.75 ile 0.96 arasında değiştiğini göstermektedir. Bu bulgu Yetişkin EKRÖ/K'nin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin iki yarım güvenirliliği Anne Formu için 0.88, Baba Formu için ise 0.94 olarak bulunmuştur. Son olarak, yine her iki form için test-tekrar test güvenirlilik katsayılarının 0.40 ile 0.96 arasında değiştiği saptanmıştır. Mevcut çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, anne formu için 0.81 ile 0.95 arasında baba formu içinse 0.85 ile 0.96 arasında bulunmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizinde SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Çalışma grubuna ve diğer araştırma değişkenlerine ilişkin bilgileri ortaya koymak adına betimleyici istatistik teknikleri kullanılmıştır. Analizlerde hangi istatistiksel tekniklerin kullanılacağına karar vermek adına bağımlı bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin normalliğine bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda basıklık ve çarpıklık katsayıları +1.5 ile -1.5 arasında çıkmıştır. Elde edilen değerlerin kaynaklarda (Gürbüz ve Şahin, 2018:214; Seçer, 2015:25; Tabachnick ve Fidell, 2013) normallik için verilen aralıklar ile örtüşmesi sebebiyle sonucun analiz için parametrik tekniklerin kullanılabileceğini gösterdiği söylenebilir. Bağımlı değişkene ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 2’de sunulmuştur. Bununla beraber mod (24.00), medyan (25.00) ve aritmetik ortalama (26.72) değerlerine bakılmış olup değerlerin birbirine yakın olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bu sonucun da verilerin normal dağıldığını desteklediği ifade edilebilir.

Tablo 2. Bağımlı bağımsız değişkenlere ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri

Değişken	n	$\bar{X}$	Basıklık		Çarpıklık		
		Değer	SH	Değer	SH	Değer	SH
Şiddet Farkındalığı	466	26.72	0.26	0.17	0.23	0.96	0.11
Olumsuz Çocukluk Yaş.		1.49	0.84	0.80	0.23	1.24	0.11
Ebeveyn Kabul-ret		39	0.73	1.50	0.23	1.40	0.11

Olumsuz çocukluk deneyimleri, anne kabul-ret, baba kabul-ret düzeyleri ve cinsiyet değişkenlerinin (bağımsız değişkenler) aile içi şiddet farkındalığını (bağımlı değişken) açıklama düzeyini belirlemek için çok değişkenli regresyon analizi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi olup olmadığını belirlemek için regresyon analizinden önce Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Demografik değişkenlerden cinsiyet, çocuklarla birlikte olma, çalışma, psikolojik probleminin bulunma ve psikolojik tedavi alma durumları arasında aile içi şiddet farkındalığına yönelik farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi, diğer demografik değişkenler göre bağımlı değişken puanları arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için de tek yönlü varyans analizi tekniğinden yararlanılmıştır.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1.Bulgular

4.1.1. Ebeveynlerin Olumsuz Çocukluk Deneyimleri ve Ebeveyn Kabul-Ret Puanları ile Aile İçi Şiddet Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

Tablo 3.Aile içi şiddet farkındalık düzeyleri ile değişkenler arasındaki ilişkiler

	1	2	3	4
1.ŞF	1			
2.OÇD	-0.10*	1		
3.AKR	-0.05	0.58**	1	
4.BKR	-0.09*	0.55**	0.53**	1

* $p<.05$, ** $p<.01$, ŞF=Şiddet Farkındalığı, OÇD=Olumsuz Çocukluk Deneyimleri, AKR=Anne Kabul-Ret, BKR=Baba Kabul-Ret.

Olumsuz çocukluk Deneyimleri, ebeveyn kabul-ret düzeyleri ve cinsiyetin aile içi şiddet farkındalığını açıklama düzeylerini tespit etmek için çok değişkenli regresyon analizinden yararlanılmıştır. Öncelikle çoklu bağlantı probleminin olup olmadığını ortaya koymak adına bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Pearson korelasyon katsayısı ile değişkenler arasındaki ilişkiler hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Bağımsız değişkenlerin kendi arasında yüksek düzeyde ilişkinin ($r=0.90$ ve üzeri) bulunması çoklu bağlantı problemi (multicollinearity) olarak belirtilmektedir (Pallant, 2016:167). Tabloya bakıldığında bağımsız değişkenler arasındaki en yüksek ilişkinin 0.58 olduğu görülmektedir. Bu durum kurulan modelde çoklu bağlantı problemine ilişkin bir sorun olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalık düzeyleri ile olumsuz çocukluk deneyimleri ($r= -0.10$, $p< 0.05$) ve baba kabul-ret ($r= -0.09$, $p< 0.05$) değişkenleri arasında negatif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Çok değişkenli regresyon model özeti

Model	R	R^2	ΔR^2	TSH*	Değişim İstatistikleri				
					ΔR^2	ΔF	df1	df2	p
1	0.23	0.06	0.05	5.38	0.06	6.70	4	461	0.00

*TSH= Tahmini Standart Hata

Regresyon analizinde oto korelasyon durumuna bakmak için Durbin Watson testinden yararlanılmıştır. Bulunan değerin (2.018) beklenen değer (1.5-2.5) sınırları arasında (Kalaycı, 2010; Karagöz, 2017:380) yer aldığı tespit edilmiştir. Enter yönteminden yararlanılarak yapılan analiz sonucunda kurulan modelin anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{4, 461}=6.703$, $p < 0.001$). Yordayıcı değişken olarak seçilen olumsuz çocukluk deneyimleri, anne kabul-ret, baba kabul-ret düzeyleri ve cinsiyetin, ölçüt değişkeni olarak seçilen ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalığı düzeyleriyle ilgili açıkladığı varyans % 6 olarak hesaplanmıştır. Kurulan modelin bağımlı değişkene ilişkin açıkladığı varyans ise % 5'tir ($\Delta R^2 = 0.05$). Çok değişkenli regresyon analizinin model özeti Tablo 4'te, bağımlı değişkeni açıklayan katsayılar ise Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Aile içi şiddet farkındalığının yordanmasına ilişkin çok değişkenli regresyon analizi

Değişken	B	SH	β	t	p	%95 GA
Sabit	23.98	1.15		20.856	0.00	[21.72, 26.24]
OÇD	-0.107	0.18	-0.04	-0.587	0.56	[-.47, .25]
Anne Kabul-Ret	0.019	0.02	0.05	0.873	0.38	[-.02, .06]
Baba Kabul-Ret	-0.03	0.02	-0.07	-1.509	0.13	[-.07, .01]
Cinsiyet	2.40	0.52	0.21	4.607	0.00	[1.38, 3.42]

SH= Standart Hata, GA=Güven Aralığı

Tablo 5 incelendiğinde cinsiyet ($\beta = .21$, $p < 0.001$) değişkeninin ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalıklarının anlamlı yordayıcısı olduğu görülmektedir. Bununla beraber olumsuz çocukluk deneyimleri ($\beta = -.107$, $p > 0.05$), anne kabul-ret ($\beta = .019$, $p > 0.05$) ve baba kabul-ret ($\beta = -.03$, $p > 0.05$) durumlarının ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalıklarının yordanmasına katkılarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

4.1.2. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni ile İlişkisi

Tablo 6. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin *t*-testi sonuçları

Değişken	Cinsiyet	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>n</i> ²
Şiddet Farkındalığı	Kadın	278	25.74	5.41	464	-4.787	0.00	0.05
	Erkek	188	28.18	5.36				

Aile içi şiddet farkındalık puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla bağımsız örneklem *t*-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur. Tablo 6’ya göre ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($t_{464}=-4.787$, $p<0.001$, $n^2=0.05$). Erkeklerin şiddet farkındalıklarına ilişkin ortalaması ($\bar{X}=28.18$, $SS=5.36$) kadınların şiddet farkındalık düzeylerinin ortalamasından ($\bar{X}=25.74$, $SS=5.41$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar erkeklerin şiddet farkındalıklarının kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir.

4.1.3.Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Çocuk/Çocuklar ile Birlikte Olma Durumu Değişkeni ile İlişkisi

Tablo 7. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin çocuk/çocukları ile birlikte olma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin *t*-testi sonuçları

Değişken	Çocuk ile Birliktelik Durumu		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Şiddet Farkındalığı	Evet		409	26.62	5.48	464	-1.072	0.28
	Hayır		57	27.46	5.70			

Ebeveynler; boşanma, ayrı yaşama veya farklı şehirde çalışma gibi nedenlerden kaynaklı olarak çocukları ile farklı hanede yaşayabilmektedir. Bu durum ebeveyn-çocuk ilişkisi ve karı-koca ilişkisini etkilediği gibi şiddet farkındalığı ve şiddet davranışını da etkileyecektir. Ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarının çocuk/çocukları ile birlikte olup olmadıklarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla bağımsız örneklem *t*-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur. Tablo 7’ye göre aile içi şiddet farkındalık puanlarının çocukları ile birlikte olma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($t_{464}=-1.072$, $p>0.05$). Çocukları ile birlikte olmayan ebeveynlerin şiddet farkındalıklarına ilişkin ortalaması ($\bar{X}=27.46$, $SS=5.70$) çocukları ile beraber olan ebeveynlerin ortalamasından ($\bar{X}=26.62$, $SS=5.48$) biraz yüksek (ortalama farkı=.84) olmasına rağmen bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı

düzeyde değildir.

4.1.4. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Çalışma Durumu Açısından İncelenmesi

Tablo 8. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin *t*-testi sonuçları

Değişken	Çalışma Durumu	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Şiddet Farkındalığı	Çalışmıyor	201	26.89	5.86	464	0.554	0.58
	Çalışıyor	265	26.60	5.24			

Aile içi şiddet farkındalık puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla bağımsız örneklem *t*-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur. Tablo 8’e göre aile içi şiddet farkındalık puanlarının bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($t_{464}=-.554, p>0.05$).

4.1.5. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Psikolojik Problem Algıları Açısından İncelenmesi

Tablo 9. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin psikolojik problem algılarına göre farklılaşmasına ilişkin *t*-testi sonuçları

Değişken	Psikolojik Problem Durumu	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Şiddet Farkındalığı	Evet	95	25.94	5.38	464	-1.561	0.12
	Hayır	371	26.92	5.53			

Aile içi şiddet farkındalık puanlarının psikolojik probleme sahip olup olmadıklarına ilişkin öz bildirimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla bağımsız örneklem *t*-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur. Psikolojik probleminin bulunmadığını belirten ebeveynlerin şiddet farkındalıklarına ilişkin ortalamaları ($\bar{X}=26.92, SS=5.53$) psikolojik probleminin olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalıklarına ilişkin ortalamasından ($\bar{X}=25.94, SS=5.38$) yüksek (ortalama farkı=0.98) olmasına rağmen bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

4.1.6. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Yaşlarına Göre İncelenmesi

Tablo 10. Ebeveynlerin yaşlarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri

Değişken	Kod	Yaş	n	$\bar{X}$	SS
Şiddet Farkındalığı	1	18-24	47	26.87	5.78
	2	25-29	34	25.21	5.34
	3	30-34	112	25.84	4.66
	4	35-39	88	26.90	5.84
	5	40-44	72	26.06	4.77
	6	45-49	62	27.21	5.47
	7	50 ve üstü	51	29.59	6.62

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	634.905	6	105.818	3.600	.00	.05	7-2
	Grup içi	13490.384	459	29.391				7-3
	Toplam	14125.290	465					7-5

Tablo 11’e göre aile içi şiddet farkındalıklarının yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F_{6,459} = 3.600$, $p < .01$, $n^2 = 0.05$). Farkın hangi yaş aralıklarının arasında olduğunu belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin yaşlarına göre şiddet farkındalık düzeylerini belirlemek için ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış olup sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir.

Test sonucuna göre farkın, 50 ve üstü yaş grubunda olan aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin ($\bar{X} = 29.59 \pm 6.62$) 25-29 yaş grubundaki ($\bar{X} = 25.21 \pm 5.34$), 30-34 yaş grubundaki ($\bar{X} = 25.84 \pm 4.66$) ve 40-44 yaş grubundaki ($\bar{X} = 26.06 \pm 4.77$) ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit

edilmiştir. Diğer yaş gruplarında bulunan ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinde farklı sonuçlar elde edilmiş olmasına rağmen (18-24 yaş grubu; $\bar{X}=26.87 \pm 5.78$, 35-39 yaş grubu; $\bar{X}=26.90 \pm 5.84$, 45-49 yaş grubu; $\bar{X}=27.21 \pm 5.47$) bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

4.1.7. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Evlenme Şekline Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin evlenme şekline göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin evlenme şekline göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	306.055	3	102.018	3.411	0.02	0.02	2-1
	Grup içi	13819.235	462	29.912				
	Toplam	14125.290	465					

Tablo 12’ye göre aile içi şiddet farkındalıklarının evlenme şekline göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F_{3,462}= 3.411$, $p<0.05$, $n^2= 0.02$). Farkın hangi evlenme şekillerinin arasında olduğunu belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin evlenme şekline göre şiddet farkındalık düzeylerini belirlemek için ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış olup sonuçlar Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Ebeveynlerin evlenme şekline göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri

Değişken	Kod	Evlenme Şekli	n	$\bar{X}$	SS
Şiddet Farkındalığı	1	Aşk Evliliği	172	25.78	5.24
	2	Görücü Usulü Evlilik	190	27.61	5.58
	3	Diğer	39	26.38	5.28
	4	Evli Değilim	65	26.82	5.84

Test sonucuna göre farkın, görücü usulü ile evlendiğini belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinin ($\bar{X}=27.61 \pm 5.58$) aşk evliliği yaptığını belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinden ($\bar{X}=25.78 \pm 5.24$) anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

4.1.8. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin medeni durumlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	11.922	2	5.961	0.196	0.82
	Grup içi	14113.368	463	30.482		
	Toplam	14125.290	465			

Tablo 14’e göre ebeveynlerin medeni durumlarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılığın bulunmadığı görülmektedir ($F_{2,463} = .196, p > 0.05$). Bekâr olduğunu belirten aile içi şiddet farkındalık puanları ($\bar{X}=27.07 \pm 5.67$) medeni durumunun evli ($\bar{X}=26.69 \pm 5.47$) ve diğer ($\bar{X}=26.14 \pm 6.26$) olarak belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarından yüksek olmasına rağmen bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

4.1.9. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	635.967	2	317.984	10.914	0.00	0.05	3-1
	Grup içi	13489.322	463	29.135				3-2
	Toplam	14125.290	465					

Tablo 15'e göre aile içi şiddet farkındalıklarının sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F_{2,463} = 10.914$, $p < 0.001$, $n^2 = 0.05$). Farkın hangi sayıda çocuk sahibi olma durumundan kaynaklandığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin çocuk sayısına göre aile içi şiddet farkındalık düzeylerini belirlemek için ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış olup sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Ebeveynlerin çocuk sayısına göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri

Değişken	Kod	Çocuk Sayısı	n	$\bar{X}$	SS
Şiddet Farkındalığı	1	1 Çocuk	147	25.75	5.05
	2	2 Çocuk	160	26.01	5.13
	3	3 ve Üstü	159	28.34	5.94

Test sonucuna göre farkın, 3 ve üzerinde çocuğa sahip olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinin ($\bar{X} = 28.34 \pm 5.94$) hem 2 çocuğu bulunan ($\bar{X} = 26.01 \pm 5.13$) hem de 1 çocuğu olan ($\bar{X} = 25.75 \pm 5.05$) ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.1.10. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin öğrenim düzeylerine göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	405.544	3	135.181	4.552	0.00	0.03	1-2
	Grup içi	13719.746	462	29.696				1-3
	Toplam	14125.290	465					1-4

Tablo 17’ye göre aile içi şiddet farkındalıklarının öğrenim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F_{3,462} = 4.552$, $p < 0.01$, $n^2 = 0.03$). Farkın hangi öğrenim düzeylerinden kaynaklandığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeylerini belirlemek için ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış olup sonuçlar Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Ebeveynlerin öğrenim düzeylerine göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri

Değişken	Kod	Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	SS
Şiddet Farkındalığı	1	Ortaokul ve altı	100	28.48	6.23
	2	Lise	103	26.48	5.79
	3	Önlisans ve Lisans	206	26.22	5.03
	4	Yüksek Lisans ve Doktora	57	25.89	4.79

Test sonucuna göre farkın, ortaokul mezunu ve aşağısında öğrenim durumunda olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinin ($\bar{X} = 28.48 \pm 6.23$) diğer üç seviyede öğrenim durumu olduğunu ifade eden ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarından (lise mezunu; $\bar{X} = 26.48 \pm 5.79$, lisans mezunu; $\bar{X} = 26.22 \pm 5.03$, yüksek lisans veya doktora mezunu; $\bar{X} = 25.89 \pm 4.79$) anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.1.11. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Gelir Durumlarına Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin gelir durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin gelir durumlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	33.629	2	16.815	0.552	0.58	0.002
	Grup içi	14091.660	463	30.436			
	Toplam	14125.290	465				

Tablo 19'a göre ebeveynlerin gelir durumlarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılığın bulunmadığı görülmektedir ($F_{2,463} = 0.552$, $p > 0.05$, $n^2 = 0.002$). Düşük gelire sahip olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık puanları ($\bar{X} = 27.07 \pm 5.58$) orta ($\bar{X} = 26.56 \pm 5.58$) ve yüksek ($\bar{X} = 26.46 \pm 5.34$) seviyede geliri olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarından yüksek olmasına rağmen bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

4.1.12. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin annelerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	493.266	3	164.422	5.572	0.00	0.03	1-3
	Grup içi	13632.024	462	29.507				
	Toplam	14125.290	465					

Tablo 20'ye göre ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalıklarının annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F_{3,462}= 5.572$, $p<0.01$, $n^2= 0.03$). Farkın hangi eğitim düzeylerinden kaynaklandığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin anne eğitim durumlarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeylerini belirlemek için ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış olup sonuçlar Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Anne eğitim düzeyine göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri

Değişken	Kod	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	SS
Şiddet Farkındalığı	1	Okur Yazar Değil	128	28.30	5.65
	2	Sadece Okur Yazar	82	26.84	5.49
	3	İlkokul, Ortaokul	227	25.92	5.19
	4	Lise ve Üzeri	29	25.72	6.15

Test sonucuna göre farkın, annesinin okuryazar olmadığını belirten ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin ($\bar{X}=28.30 \pm 5.65$) annesinin ilkokul veya ortaokul mezunu olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinden ($\bar{X}=25.92 \pm 5.19$) anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Annesinin sadece okuryazar olduğunu ($\bar{X}=26.84 \pm 5.49$) ve annesinin lise veya üzeri eğitim seviyesine sahip olduğunu ($\bar{X}=25.72 \pm 6.15$) belirten ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin diğer gruplardan farklı olduğu görülmesine rağmen bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

4.1.13. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin babalarının eğitim durumuna göre

farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Şiddet Farkındalığı	Gruplar	668.458	4	167.115	5.725	0.000	0.05	1-4
	arası							1-5
	Grup içi	13456.831	461	29.191				2-4
	Toplam	14125.290	465					3-4

Tablo 22’ye göre aile içi şiddet farkındalıklarının babalarının eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F_{4,461} = 5.725$, $p < .001$, $n^2 = .05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin baba eğitim durumlarına göre şiddet farkındalık düzeylerini belirlemek için ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış olup sonuçlar Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Baba eğitim düzeylerine göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri

Değişken	Kod	Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	SS
Şiddet Farkındalığı	1	Okur Yazar Değil	21	29.62	7.31
	2	Sadece Okur Yazar	77	27.60	5.01
	3	İlkokul, Ortaokul	257	27.05	5.63
	4	Lise	66	24.80	4.70
	5	Yükseköğretim	45	24.82	4.58

Test sonucuna göre farkın, babasının lise mezunu olduğunu belirten ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin ($\bar{X} = 24.80 \pm 4.70$) babasının okuryazar olmadığını ($\bar{X} = 29.62 \pm 7.31$), sadece okuryazar olduğunu ($\bar{X} = 27.60 \pm 5.01$) ve ilkokul ya da ortaokul mezunu olduğunu ($\bar{X} = 27.05 \pm 5.63$) belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarından anlamlı derecede düşük olmasından ve babasının okuryazar olmadığını belirten ebeveynlerin puanlarının ($\bar{X} = 29.62 \pm 7.31$) babasının yükseköğretim mezunu olduğunu belirtenlerin puanlarından ($\bar{X} = 24.82 \pm 4.58$) anlamlı düzeyde yüksek olmasından

kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.1.14. Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre İncelenmesi

Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin kardeş sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. Aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü anova sonuçları

Değişken	Kaynak	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Şiddet Farkındalığı	Gruplar arası	295.237	4	73.809	2.460	0.04	0.02	1-5
	Grup içi	13830.053	461	30.000				2-5
	Toplam	14125.290	465					3-5

Tablo 24’e göre aile içi şiddet farkındalıklarının kardeş sayılarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F_{4,461} = 2.460$, $p < 0.05$, $n^2 = 0.02$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin kardeş sayılarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeylerini belirlemek için ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış olup sonuçlar Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. Kardeş sayılarına göre aile içi şiddet farkındalık düzeyleri

Değişken	Kod	Kardeş Sayıları	n	$\bar{X}$	SS
Şiddet Farkındalığı	1	2 ve altı	62	25.79	5.92
	2	3	115	26.32	5.39
	3	4	102	26.03	5.10
	4	5	67	27.34	5.92
	5	6 ve üzeri	120	27.83	5.38

Test sonucuna göre farkın, kardeş sayısının 6 ve üzerinde olduğunu belirten ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin ($\bar{X} = 27.83 \pm 5.38$) 2 kardeş ve altı ($\bar{X} = 25.79 \pm 5.92$), 3 kardeş ($\bar{X} = 26.32 \pm 5.39$) ve 4 kardeş olduklarını ($\bar{X} = 27.34 \pm 5.92$) belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık puanlarından anlamlı derecede yüksek

olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4.2.Tartışma

Bu araştırmanın temel amacı ebeveynlerin aile içi şiddet farkındalıklarının olumsuz çocukluk deneyimleri ve ebeveyn kabul-ret düzeyleri ile olan ilişkisinin incelenmesidir. Yapılan analizler sonucunda aile içi şiddet farkındalık düzeyleri ile arasındaki ilişkinin incelendiği değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları göstermiştir ki ebeveynlerin olumsuz çocukluk deneyimlerinin sayısı ve baba ret düzeyleri arttıkça şiddet farkındalık düzeylerinde anlamlı oranda düşüş gözlenmektedir. Regresyon analizinde ise cinsiyet değişkeni, aile içi şiddet farkındalığını yordarken olumsuz çocukluk deneyimleri, anne kabul-ret düzeyi ve baba kabul-ret düzeyi olan ana bağımsız değişkenlerin aile içi şiddet farkındalığını yordamadığı tespit edilmiştir. Her ne kadar korelasyon düzeyinde anlamlı bir ilişki çıksa da, baba ret düzeyi ve olumsuz çocukluk deneyimleri regresyon düzeyinde anlamlı bir sonuç çıkmamıştır.

Olumsuz çocukluk deneyimlerine ilişkin alanyazında şiddete maruz kalmış veya şahit olmuş bireylerin şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Ayan, 2007; Kodan Çetinkaya, 2013). Besni (2011) de daha önce şiddete maruz kalan öğrencilerin şiddeti daha fazla normalleştirdikleri ve nedenselleştirdiklerini belirtmiştir. Dolayısı ile aile içi şiddet ikliminde yetişen birey, çocukken şiddete tanık olduğu için şiddeti doğal hayatın bir parçası gibi görerek normalleştirmekte ve aile ortamında da şiddeti ailenin önemli bir iletişim biçimi haline dönüştürmektedir. Bununla beraber, parçalanmış veya boşanmış ailelerden gelen çocukların davranışlarını inceleyen araştırma verileri, bu tür ailelerde yetişen çocukların duygusal ve sosyal yoksunluklar sebebiyle normal ailelerde yaşayan çocuklardan daha saldırgan davranışlar içerisinde olduğunu göstermektedir (Öngören, 2017: 80). Altun (2006)'un çalışması bu durumu desteklemekte ve ebeveynlerinden fiziksel şiddet gören erkeklerin şiddet görmeyenlere göre eşlerine daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Ebeveynlerden algılanan kabul-ret düzeylerinin ergenlerde şiddet davranışları üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında Karaboğa ve Eker (2020), ergenlerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin kişilerarası ilişkilerde şiddet eğilimi gibi uyumsuz davranışları azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynin sıcaklığını, takdirini, ilgisini ve sevgisini ihmal etmesi ise, ergenin duygusal olarak kayıtsız kalmasına ve şiddete meyletmesine neden olabilmektedir. Bir derleme çalışması olan Leary vd. (2006)'nin araştırması ise ebeveyn kabul reddinin hem saldırgan davranışı hem de öfke ve küçümseme gibi saldırganlığın diğer pasif araçlarını etkilediğini göstermiştir.

Regresyon analizi sonucunda aile içi şiddet farkındalık düzeylerinin cinsiyetlere göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Regresyon sonucunu anlamlandırmak için yapılmış olan t-testi ise, kadınların şiddet farkındalık düzeylerinin anlamlı oranda erkeklerden daha düşük olduğunu göstermiştir. Literatür incelendiğinde çoğunlukla erkek olmanın şiddet farkındalığını azaltan (Dağlar, Bilgiç, Demirel 2017; Uyaroglu, Lok ve Lok, 2021) şiddet eğilimini ise arttıran (Ögel, Tarı ve Eke, 2006) bir değişken olduğu görülürken kadınların şiddetin farklı türlerini tanıma ve şiddeti normalleştirme konularında sorunlar yaşayabildikleri de çalışmalarda bulunan sonuçlar arasındadır (Aydın ve Parlak, 2021; Besni, 2011). Cinsiyet değişkeni açısından çoğu araştırma kadınların lehine şiddet farkındalığını yüksek gösterirken sadece Besni (2011)'nin yürüttüğü çalışma erkekler lehine olumlu bir sonuç ortaya koymuştur. Gerek hormonal nedenler gerekse kültürel kabul edilebilirlik sebebi ile şiddetin faili genellikle erkek olarak görülmekte ve bilinmektedir (Vural vd., 2020). Şiddet farkındalığının düşük olmasına her iki cinsiyette de rastlanmasına rağmen sonuçları farklı olabilmektedir. Şiddet eylemi ve farkındalığının birbiri ile paralel giden yönleri olmakla beraber aynı şeyler olmadığını da ayırt etmek gereklidir. Şiddet farkındalığının erkeklerde yüksek olması erkeğin şiddet eylemini uygulaması ve sürdürmesini etkilerken kadınlarda yüksek olması ise şiddet içeren davranışlara karşı tepki göstererek onaylamaması ve kabul etmemesi anlamlarına gelmektedir. Dolayısı ile bu araştırma ile alanyazında de rastlanan kadınlardaki düşük şiddet farkındalığını bu şekilde yorumlamak daha doğru olacaktır.

Aile içi şiddet farkındalığını etkileyebileceği düşüncesi ile incelenen diğer önemli bir değişken ebeveynlerin boşanma veya ayrı yaşama gibi farklı sebepler ile çocuğu ile ayrı evlerde yaşaması olarak düşünülmüş ve bunun şiddet farkındalığı üzerindeki etkisini incelemek üzere t-testi yapılmıştır. Bulunan sonuç ise ebeveynlerin çocukları ile ayrı yaşama durumlarının şiddet farkındalığını etkilemediği şeklindedir. Çocukları ile birlikte olmayan ebeveynlerin şiddet farkındalıkları çocukları ile birlikte yaşayan ebeveynlerin şiddet farkındalıklarından biraz fazla olsa da bu oran istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çocuğundan ayrı yaşamanın tek türü olmasa da parçalanmış veya boşanmış ailelerden gelen çocukların davranışlarını inceleyen çalışmalar, bu tür ailelerde yetişen çocukların ruhsal ve sosyal yoksunluklar sebebiyle normal ailelerde yaşayan çocuklardan daha saldırgan davranışlar içerisinde olduğunu göstermektedir (Öngören, 2017). Cengiz (2008) ise anne baba ve çocukların birlikte yaşadığı aile tipinin, parçalanmış aile yapısı içerisinde yaşamaktan, çocuklar açısından daha fazla şiddet riski barındırdığını belirtmiştir. İnci ve Duman (2014)'ın çalışması aile yapısı ile (birlikte yaşama veya ayrı yaşama) aile içi şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığını

göstermiştir. Görüldüğü gibi alanyazında bu araştırma sonuçları ile örtüşen çalışmalar yer aldığı gibi farklı sonuçlar içeren araştırmalar da bulunmaktadır. Bu konuda özellikle istismar edici ebeveynler ile birlikte olmanın istismar riskini arttırırken onlardan ayrı yaşamak (boşanma ve ayrı yaşama gibi nedenler ile) bu riski önemli oranda azaltmaktadır. Bunun da istismar edilen eşlerin evliliklerini sonlandırma davranışlarının arkasında yer alan temel motivasyon olduğu söylenebilir. Ancak istismar edici olmayan bir yetişkin için ise çocuklarından ayrı olmak veya birlikte olmak önemli bir şiddet farkındalığı yordayıcısı olarak görülmemektedir.

Şiddet farkındalığını etkileme potansiyeli bulunan, bu nedenle alanyazında çalışılmış olan ebeveynlerin çalışma durumu da araştırmaya dâhil edilen değişkenler arasında yer almaktadır. Ebeveynlerin çalışma durumu açısından şiddet farkındalıklarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda değişkenler arasındaki farkın anlamlı olmadığı yani ebeveynlerin çalışma durumunun şiddet farkındalığını etkilemediği sonucu elde edilmiştir. Alanyazında ebeveynlerin çalışma durumunun incelendiği araştırmalara bakıldığında, çalışmayan bireylerin çalışanlara kıyasla şiddeti daha fazla normalleştirdiği ve genelleştirdiği (Altıntop ve Adana, 2019) belirtilmektedir. Buna karşın uzun saatler çalışma, evden uzak kalma süresini arttırdığı için çocukla geçirilen vakit de azalarak çalışan bireylerde şiddetin daha az görülmesine neden olmaktadır (Cengiz, 2008). Çalışmalarda erkeğin işsiz ve geçici işte çalışmasının sosyo ekonomik durumunu da etkileyerek aile içi şiddeti artırdığı belirtilmektedir (Hindin and Adair, 2002; Parish vd., 2004). Ebeveynlerin çocuk ile birlikte yaşama değişkeninde olduğu gibi çalışma durumunun da ebeveynlerin evde geçirdikleri zamanı etkileyeceği düşünüldüğünde evde görülmekte olan şiddetin sıklığını etkileyebilecek bir durum olarak görülebilir. Buna ek olarak çalışıp çalışmama durumu bireylerin ekonomik durumları üzerinde de dolaylı bir etki yaparak aile içinde daha stresli bir yaşam sürmesi ve bu stresin evde yaşayan aile bireylerine yansıtılmasına sebep olabilir. Ancak bu durumun tek başına şiddet farkındalığını etkileyebilmesi de beklenemez. Alanyazındaki çalışmalara da yansıdığı üzere çalışma durumu kadınların şiddet görmesi üzerinde de etkisi olan biri değişkendir. Çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre daha fazla oranda şiddete maruz kaldığı (Kocacık, Kutlar, ve Ersel, 2007: 706) eşi çalışmayan veya daha az çalışan kadınların da daha fazla oranda şiddete maruz kaldığı araştırmalarda ortaya koyulan durumlar arasındadır (Naçar vd., 2009). Bununla birlikte çalışan kadınların daha az aile içi şiddete maruz kaldığını gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır (Kocacık ve Doğan, 2006; Tokuç, Ekuklu ve Avcıoğlu, 2010).

Psikolojik probleme sahip olma algısının şiddet farkındalığı üzerindeki etkisini

incelemek için t-testi yapılmış, yapılan analiz neticesinde psikolojik bir probleme sahip olma algısı ile aile içi şiddet farkındalıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Psikolojik problemler geniş bir yelpazede değişmekle beraber alanyazında genel olarak incelendiğinde şiddet eylemlerini daha sık gerçekleştirenlerde depresyon, öfke ve düşmanlık duyguları, alkol ve uyuşturucu kullanımı, kişilik bozuklukları ve köken ailesinde şiddet bulgularına daha sık rastlanmaktadır (Gortnar, Gollan ve Jacobson, 1997). Oram, Khalifeh ve Howard (2016) tarafından kaleme alınan bir derleme makalede ise ruhsal bozukluklara sahip olmanın şiddetin uygulayıcısı olma noktasında önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir. Birleşmiş Milletler'in (2013) Asya ve Pasifik'te erkekler ve şiddet üzerinde yürütmüş olduğu kesitsel araştırmasına göre yüksek düzeyde depresif belirtilerin fiziksel, cinsel ve duygusal türden aile içi istismarın uygulayıcısı olma riskini arttırdığı belirtilmiştir. Bu konuda mevcut çalışmanın bulgularının literatürle olan uyumsuzluğunu ülkemizdeki ruhsal hastalıkların tanınması ve tedavisi için başvurulması noktasındaki farkındalığın düşük olmasına bağlamak uygun görülmüştür. Nitekim toplumsal anlamda ruhsal hastalığa sahip olmanın etiketlenme, dışlanma, ötekileştirme, işsiz kalma, yoksulluk gibi durumlar ile ilişkilendirildiği çevrelerde kişilerin ruhsal sorunlarının farkına varması bundan dolayı destek arayışına girmesi ve bunu çevresi ile paylaşması önemli oranda azalacağı gibi buna bağlı toplumsal farkındalığın da düşeceği ve kişinin sahip olduğu rahatsızlıkları inkâr etmesi beklenen bir durum olacaktır. Bununla birlikte araştırmada katılımcıların ruhsal hastalık tanısı alıp almadıklarından daha ziyade ruhsal sorunları olup olmadığına ilişkin kişisel algıları sorulmuştur. Bu durum da sonuçların anlamlılığı konusunda alanyazından farklı bir sonuç ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülebilir.

Aile içi şiddet farkındalıkları ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi incelemek için uygulanan tek yönlü ANOVA analiz bulgusu göstermiştir ki aile içi şiddet farkındalık düzeyleri yaş değişkeni açısından farklılaşmaktadır. Buna göre 50 yaş ve üzerinde bulunan ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinin daha düşük yaş aralığında bulunan ebeveynlerin şiddet farkındalıklarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun dışında yaş değişkeni açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu da gösteriyor ki yaşam tecrübesi daha fazla olan olgun bireylerin şiddet farkındalıkları da daha yüksek olmaktadır. Alanyazındaki kimi çalışmalar şiddet farkındalığı ve yaş arasında anlamlı bir farklılık bulmazken (Akçelik, 2011; Besni, 2011; Özyürek, 2017), bazı çalışmalar ise küçük yaşın şiddet davranışını arttırdığını şiddet farkındalığını ise düşürdüğüne işaret etmektedir (Altıntop ve Adana, 2009; Sargın, 2010). Aile içi şiddet ve çocuğa yönelik şiddeti ayrı ayrı ele alan Günay (2021) ise aile içi şiddet

farkındalığının yaşa göre değişiklik göstermezken çocuğa yönelik şiddet farkındalığının 18-35 yaş aralığında bulunan bireylerde, 36 yaş ve üzerinde olan bireylerden daha yüksek oranda görüldüğünü belirtmiştir.

Yaş değişkeninin şiddet farkındalığı ve şiddet gösterme olasılığını etkilediği gibi şidete uğrama riski üzerinde de etkili olduğu alanyazında çalışılan ve araştırılan konular arasındadır. Nitekim şiddet farkındalığı konusu bireylerin şiddet uygulaması üzerinde de uygulanan şiddeti kabul etme veya normalleştirme eğilimleri üzerinde de etkili olmaktadır. Şiddet farkındalığının önemli bir göstergesi ölçeğimizde de alt boyutlar olarak yer alan şiddetin tanınması ve kabul edilmesi durumlarıdır. Birçok çalışmada görülmektedir ki şiddet denilince akla fiziksel şiddet ve türevleri gelirken, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet gibi diğer türleri gözden kaçabilmektedir. Bu da şiddetin tanınması ve dolayısı ile farkındalığının düşük olduğu mesajını göstermektedir. Bu durum ise aile içerisinde şiddetin mağduru olan bireylerin farklı türlerde şiddete maruz kalsalar bile şiddeti tanımlayamadıkları için normalleştirmelerine, kabul etmelerine veya karşı gelememelerine öncülük etmektedir (Efe ve Ayaz, 2010).

Aile hayatının aile içinde yeni yetişmekte olan bireylerin sosyalleşmesinde çok etkili olduğu bilinmektedir. Bu durum aile içi şiddetin yoğun şekilde yaşandığı bir ailenin daha genç üyeleri için şiddetin farklı türlerini tanıma ve karşı koyma noktasında önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır. Bu bireyler; yaşam deneyimleri eğitim seviyeleri ve yeni sosyalleşme fırsatları neticesinde şiddetin türlerinin ve olumsuz etkilerinin farkına vararak şiddet farkındalıklarını yükseltmekte ve şiddetin her türlüsüne karşı durabilme noktasında da deneyim elde etmektedirler. Bu Tablo 23'de doğrultudaki araştırmalar da genç yaşın şiddet uygulamada olduğu gibi şiddete uğrama konusunda da önemli bir risk faktörü olduğunu göstermektedir (Doğanavşargil, 2006; Karal ve Aydemir, 2012). Şahin vd. (2012) yaşla şiddet görme arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtirken bazı araştırmacılar ise yaş ile şiddete maruz kalma arasında ters yönde ilişki bulunduğunu bildirmektedir (Appleton, 1980; Coleman, Weinman and Hsi, 1980). Bununla beraber bazı çalışmalar ise evlilik süresinin yaştan daha iyi bir yordayıcı olduğunu işaret etmektedir. Karataş vd. (2006) aile içi şiddetin en fazla olduğu grubu 10-17 yıl arasında evlilik süresi bulunan kadınlar, en az olduğu grubu ise bir yılın altında veya 18 yılın üstünde olan kadınlar şeklinde belirtmiştir. Kurçer vd. (1999) ile Çetin vd. (2005) ise bu veriyi doğrular şekilde aile içi şiddetin en az evliliğin ilk yıllarında en fazla ise evliliğin onuncu yılından sonra görüldüğüne vurgu yapmıştır.

Evlenme şekli, şiddet farkındalığını etkileme ihtimali görülerek araştırmada incelenen diğer önemli bir değişkendir. Bu konuda aşk evliliği, görücü usulü evlilik gibi

evlenme şeklinin şiddet farkındalığını etkilemedeki rolü incelenmiştir. Bulunan sonuçlar ebeveyn şiddet farkındalığının evlenme şekline göre anlamlı olarak farklılaştığı yönündedir. Buna göre görücü usulü ile evlendiklerini belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeyleri aşk evliliğini tercih ettiğini belirten ebeveynlerin şiddet farkındalıklarına oranla anlamlı oranda yüksektir. Bu konuda yürütülen Günay (2021)'ın çalışması ile Şahin vd. (2010) görücü usulü evliliklerdeki şiddet farkındalığının daha az olduğu ve şiddet riskinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Hindistan'da yürütülen Rocca vd. (2009) ise aşk evliliği yapan kadınların görücü usul evlilik yapan kadınlara kıyasla daha fazla şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. İran'da Ramezani vd. (2015) tarafından yürütülen bir çalışmada ise kadınların gördükleri aile içi şiddetin evlenme şekline göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu konuda alanyazında yer alan farklı sonuçlar aslında evlenme şekli her ne kadar 'görücü usulü, aşk evliliği veya mantık evliliği' gibi farklı şekillerde etiketlense de kültür arası veya aynı kültürün alt kültürlerinde dahi çok fazla farklılaştığı düşünülmektedir. Anadolu Türk-İslam kültüründe uygulanan görücü usulü evlenme şekli giderek mantık evliliği türüne daha çok yaklaşmış olup çiftler evlilik kararlarında duygusal hoşnutluktan ziyade kendisi ile farklı konularda uyumlu olabilecek (kültür, aile, maddi durum vb.) partnerlere karşı duygusal yatırım yapacakları mantık evliliğini tercih etmişlerdir. Bu tür evliliklerde çoğunlukla ortak tanıdık devreye girerek tanıştırma ve kaynaştırma rolünü üstlense de süreç içerisinde aşk evliliğinde daha sık ve serbest yaşanan flört süreçleri de ailenin kültürel dokusuna göre görece daha az sıklıkta olsa da yaşanmaktadır. Dolayısı ile evlenme şeklinün değerlendirilmesinde bu kültürel farklılıkların konuya dâhil edilmesi farklılıkları açıklamada önemli görülmektedir.

Ebeveyn şiddet farkındalığı açısından medeni durumun etkisi incelenmek üzere t-testi yapılmıştır. Buna göre bekâr olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeyleri, medeni durumunu evli ve diğer olarak belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinden yüksek olmasına rağmen bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Aydın ve Parlak (2021)'a göre evli bireylerin aile içi şiddet farkındalık puanları bekârlara göre daha yüksektir. Gözüyeşil vd. (2018)'nin hemşirelerin çatışma ve şiddete yönelik farkındalık düzeylerini incelediği çalışmada ise benzer şekilde evli hemşirelerin genel şiddet farkındalık düzeyleri bekâr olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Günay (2021) ise medeni durum ve aile içi şiddet farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirtmiştir. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014)'nın ortaya koyduğu bulgular ise medeni durumun çok önemli bir belirleyici olarak şiddete uğramayı etkilediği ve buna göre boşanmış ya da ayrı

yaşayan kadınların fiziksel veya cinsel şiddete uğrama düzeyinin diğer bütün kadınların oranından iki kata kadar daha fazla olduğunu göstermiştir. Evli olma ve bekâr olma durumu şiddet farkındalığını etkileme potansiyeli bulunan bir değişken olmakla beraber bu çalışmadaki bekâr katılımcıların aslında çocuk sahibi olan olgun, boşanmış bireyler olması medeni durumun şiddet farkındalığı üzerindeki etkisini alanyazındaki diğer çalışmalara kıyasla azaltan bir durum oluşturmuştur. Evli olmanın evlilik tecrübesi kaynaklı olarak çatışma çözme, stres yönetimi ve çocuk eğitimi gibi konulardaki deneyim sebebi ile bunu sağlayabildiği düşünülecek olursa çocuk sahibi boşanmış ebeveynlerin bunu az veya çok süren evlilikleri sürecinde elde ettikleri düşünülebilecektir.

Sahip olunan çocuk sayısı ile ebeveyn şiddet farkındalık düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde çocuk sahibi olup olmama değişkeni açısından ebeveyn şiddet farkındalık düzeyinin farklılaştığı görülmüştür. Yapılan analizlere göre 3 ve daha fazla çocuğa sahip olduğunu belirten katılımcıların şiddet farkındalık düzeyleri, daha az çocuk sayısına sahip olan ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Alanyazındaki çalışmalar da çocuk sayısı ile şiddet davranışları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Abbaspoor ve Momtazpour (2016)'ın çalışmasında 3 ve daha fazla çocuğa sahip olmak aile içi şiddeti arttıran bir değişken olarak bulunmuştur. Yavuz-Gümüş (2011) ise çalışmasında aile içindeki çocuk sayısı arttıkça çocukların şiddete uğrama risklerinin arttığını belirtmiştir. Yiğit (2018) çalışmasında çocuk sayısı ile fiziksel şiddet arasında bir ilişki tespit etmezken, Altun (2006) ise kadınların çocuk sayısı arttıkça eşinden gördüğü şiddetin arttığını belirtmiştir. Bu konuda araştırma bulgularının literatür ile uyumlu olmamasını sonuçların çocuk sayısından ziyade yaş, evlilik süresi ve deneyim gibi değişkenleri etkisi ile açıklamak uygun olacaktır. Her ne kadar çocuk sayısı ev içerisindeki stresin ve dolayısı ile tartışma ve şiddetin artmasına neden olma riskini taşısa da ebeveynler ilk çocuklarından elde ettikleri deneyimler ile diğer çocuklarının eğitim ve terbiye süreçlerinde daha iyi başatma becerileri elde ederek şiddet farkındalıklarını artırıp şiddet eylemlerini de buna bağlı olarak azaltabilmektedirler.

Aile içi şiddet farkındalık seviyeleri ile gelir durumlarının arasındaki ilişkinin incelendiği analizlerde ise değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu konuda alanyazındaki çalışmalar çoğunlukla gelir düzeyi yüksek ailelerin şiddet farkındalık seviyelerinin düşük gelirli olanlara kıyasla daha yüksek olduğu yönündedir (Aydın ve Parlak, 2021; Uyaroğlu, Lok ve Lok 2021). Bazı çalışmalarda özellikle erkeğin sosyoekonomik durumunun düşük olması, işsiz veya geçici işte çalışmasının aile içi şiddeti artırdığı belirtilmektedir (Hindin and Adair, 2002; Parish vd., 2004). Yıldırım ve Kızmaz (2019)'ın araştırması, gelir seviyesi düşük katılımcıların orta seviye geliri

olanlara göre daha fazla fiziksel şiddete maruz kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Anuk (2011) da bunu destekleyecek şekilde hem gelir hem de eğitim seviyesi düşük olan bireylerin fiziksel şiddete maruz kalmada daha fazla risk altında olduklarını bulgulamıştır. Işık (2018) gelir seviyesi düşük katılımcıların aile içi şiddete karşı daha fazla tolerasyon gösterdiklerini belirtirken Cengiz (2008) ise gelir düzeyi arttıkça çocuğa uygulanan şiddetin azaldığını göstermiştir. Şahin ve Güngör-Satılmış (2020) ise gelir durumu orta seviyede olan öğrencilerin şiddeti daha fazla normalize eden geleneksel bakış açısına sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bunlara ek olarak gelir düzeyinin şiddet farkındalığını veya şiddet uygulama sıklığını etkilemediğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Vural, İnangil ve Körpe, 2020; Yağız, Ümran ve Özlem, 2020). Araştırmanın sonucu, alanyazındaki araştırmaların sonucu ile uyumlu bir seyir izlemekle beraber gelir seviyesinin tek başına şiddet farkındalığını belirlemede yetersiz olacağı düşünülmektedir.

Aile içi şiddet farkındalıklarının kendi öğrenim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği analizlerde ise farklılığın anlamlı olduğu gözlenmiştir. Buna göre katılımcılardan ortaokul ve daha düşük öğrenim düzeyine sahip olanların şiddet farkındalık düzeylerinin, lise ve üzeri (lise, lisans, yüksek lisans ve doktora) öğrenim durumuna sahip olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bireylerin kendi eğitim durumlarının şiddet farkındalıklarına ve şiddet davranışına olan etkisi konusunda her ne kadar beklenti eğitim düzeyi arttıkça geleneksellikten ve şiddeti tolere etmekten uzaklaşmak şeklinde olsa da alanyazında bunu destekleyen çalışmaların yanı sıra anlamlı bir ilişki bulamayan çalışmalar da bulunmaktadır. Aydın ve Parlak (2021)'a göre eğitim düzeyi yüksek kişilerin şiddet farkındalık düzeyleri anlamlı oranda daha yüksek olacaktır. Diğer birçok çalışma da (Altıntop ve Adana, 2009; Bilir vd.,1991; Naçar, Baykan, Poyrazoğlu ve Çetinkaya, 2009) benzer şekilde eğitim seviyesi yükseldikçe şiddet farkındalığı da artarken şiddete yönelik tutumların azaldığını belirtmiştir. Diğer taraftan bu çalışma ile aynı ölçeği kullanan Günay (2021) ise şiddet farkındalığı ile öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Eğitim durumunun belirleyiciliği hakkında Moore ve Salkowe (1999) ise öğrenim düzeyinin kadının şiddet görmesinde farklılık yaratmadığını ancak şiddetin sonlandırılması, şiddete karşı koyulması ve kabul edilmemesi gibi karşı koyma becerilerinde eğitim düzeyi yüksek kadınların daha başarılı olduğunu belirtmiştir. Şiddet farkındalığının eğitim düzeyine göre artış göstermemesi literatürle uyumlu bir sonuç olmayıp, bu konuda katılımcıların verdikleri bilgileri doğru kabul edilmesi durumunda ülkemizde verilmekte olan eğitim içerik ve süreçlerinin bireylerin şiddet farkındalıklarını

arttırma noktasında beklenen ve olması gereken etkiyi ortaya koymada yetersiz olduğu düşüncesi ortaya çıkabilecektir. Ancak eğitim ve şiddet arasındaki ilişkinin son derece önemli bağlantıları içermesi ve çok daha fazla kişisel değişkenlerden etkilenmesi sebebi ile bu konuda derinlemesine nitel araştırmaların yapılması, farklı kişisel değişkenlerin dâhil edileceği daha geniş ölçekli araştırmalar yürütülmesi gerekmektedir.

Bireylerin kendi eğitim durumlarının yanı sıra aile eğitim düzeyleri de şiddet farkındalıklarını ve şiddete yönelik tutumları sosyal öğrenme ve model alma gibi süreçlerle dolaylı şekilde pekişerek etkileyebilmektedir. Ebeveyn şiddet farkındalık düzeylerinin anne ve baba eğitimleri ile karşılaştırıldığı analizlerde hem anne hem de baba eğitim düzeylerinin şiddet farkındalığını etkilediği bulunmuş ve farkındalık düzeylerinin anne baba eğitim durumlarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu farklılaşmanın yönü incelendiğinde ise anne eğitim düzeyi konusunda annesinin okuryazar olmadığını belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeyleri annesinin ilköğretim ve ortaokul mezunu olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Baba eğitim düzeyine bakıldığında ise babasının eğitim durumunu lise mezunu olarak belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeyleri babasının okuryazar olmadığını, sadece okuryazar olduğunu ve ilköğretim ya da ortaokul mezunu olduğunu belirten ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinden anlamlı ölçüde düşük bulunmuştur. Buna ek olarak babasının okuryazar olmadığını belirten ebeveynlerin şiddet farkındalıkları babasının yükseköğretim mezunu olduğunu söyleyen ebeveynlerin şiddet farkındalık düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Alanyazında bireylerin anne baba eğitim seviyeleri yükseldikçe şiddete yönelik tutumlarında azalma ve şiddet farkındalıklarında artma görüldüğü sıklıkla belirtilmektedir (Altıntop ve Adana, 2009; Bilir vd.,1991; Naçar, Baykan, Poyrazoğlu ve Çetinkaya, 2009). Her ne kadar beklenen durum eğitim düzeyinin artması ile şiddet farkındalığının da önemli ölçüde artması olsa da, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını gösteren çalışmalara da alan yazında rastlanabilmektedir. Şahin ve Satılmış (2020)'in çalışması bu konuda baba eğitim düzeyi lise ve üzeri olan öğrencilerin kadına şiddete ilişkin daha geleneksel bir yaklaşımı belirledikleri ve şiddeti daha kabul edilebilir gördüklerini belirtmiştir. Dağlar, Bilgiç ve Demirel (2017)'in çalışması ise bunun tam aksi yönde baba eğitim seviyesi yükseldikçe şiddete ilişkin tutumda geleneksellikten uzaklaşıldığını ortaya koymuştur. Alanyazındaki çoğu bulgu anne baba eğitim seviyesi arttıkça şiddet farkındalığının da artacağı şeklinde durum bildirirken diğer bazı çalışmalar ise bu araştırmanın sonuçları gibi durumun tam aksi şekilde olduğu tabloların da olduğunu göstermektedir. Buradan da anlaşılacağı şekilde eğitim

seviyesinde olduğu gibi anne baba eğitim düzeylerinin de şiddet farkındalığına etkisi koşulsuz değildir. Geleneksellikten daha az esinlenmiş modern bir eğitim alınmadığı takdirde eğitim düzeyi diğer pekçok kişisel değişkenle de bir araya gelerek bu şiddet farkındalığını azaltması yönünde bir risk faktörüne de dönüşebilmektedir.

Aile içi şiddet farkındalıkları düzeylerinin kardeş sayısı açısında farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde ise şiddet farkındalığının kardeş sayısına göre değiştiği, 6 ve daha fazla kardeşi olduğunu belirten katılımcıların daha az kardeşi olduğunu belirtenlere kıyasla daha yüksek şiddet farkındalık seviyesine sahip oldukları bulunmuştur. Alanyazında kardeş sayısının şiddet farkındalığına etkileri konusunda farklı sonuçlar bulunmaktadır. Kıraç vd. (2020), kardeş sayısı arttı a şiddet tutumunun arttığı sonucunu ortaya koyarken, Besni (2011)  alışmasında  niversite  ğrencilerinin aile içi şiddet tutumlarının kardeş sayıları ile ilişkili olmadığını bulmuştur. Aydın ve G lparlak (2021) da benzer şekilde bir sonuç elde ederek kardeş sayısının şiddet farkındalığını etkilemediğini belirtmiştir. Sonuçlardaki farklılığın katılımcıların yaş grupları ile ilgili olabileceği düşünülmüştür. Alanyazındaki şiddet farkındalığı çalışmalarının çoğunluğu bekâr  niversite öğrencileri üzerinde yapılmış olması ve şiddet farkındalığının yaş, olgunluk ve medeni durum ile de ilişkili bir değişken olarak bulunması bulunan farklı son ların nedenini açıklamaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlar; ebeveyn şiddet farkındalık düzeyi ile olumsuz çocukluk deneyimleri ve ebeveyn kabul red düzeyleri arasında korelasyon düzeyinde ilişki olduğunu göstermiştir. Yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre ebeveynlerin çocukluk dönemlerindeki olumsuz yaşantılar ve de özellikle babalarından algılamış oldukları ret algıları arttıkça şiddet farkındalık düzeylerinde bir düşüş görülmektedir. Bu düşüşün doğrudan şiddet eylemine yol açabileceğini söyleyememekle beraber bireylerin şiddet içeren durum ve davranışlara karşı daha fazla normelleştiren bir bakış açısında olacakları söylenebilir. Bununla beraber nedensellik ilişkisinin kurulamaması nedeniyle olumsuz çocukluk deneyimleri ve ebeveyn reddedişinin sonucunun her durumda şiddet farkındalığında düşüş yaratmayacağını ancak çok sayıda olumsuz çocukluk yaşantısı ve ebeveyn reddinin şiddet farkındalığı açısından bir risk faktörü olduğunu da söylemek mümkündür.

Araştırma sonucunda elde edilen diğer önemli bir sonuç kadınların şiddet farkındalığının erkeklerden daha düşük olduğudur. Kadının şiddet farkındalığı açısından daha düşük olarak bulunması maruz kalınan şiddetin kadınlarca geleneksel söylemlerle normalleştirilegeldiği şeklinde yorumlanmıştır. Bu düşüklük kadının şiddet içeren tutum ve davranışları kabul etmesi ve normalleştirmesinde etkili olabilmekte ve aile içerisindeki şiddet dinamiğinin bir şekilde devam etmesine olumsuz yönde etki edebilmektedir. Şiddet farkındalığı yüksek bir kadın ne kendisine ne de diğer aile fertlerine şiddet uygulanmasına razı gelecektir. Bu nedenle erkeklerdeki şiddet farkındalığı özellikle şiddetin uygulanması noktasında bir azalmayı teşvik ederken kadındaki şiddet farkındalığı şiddete daha fazla karşı durma ve uygulanan şiddeti hiçbir şekilde normalize etmeme konusunda önemli görülmektedir.

Çalışma ile ortaya koyulan önemli bir bulgu ise yaş arttıkça bireylerin şiddet farkındalıklarında ortaya çıkan açık artışın gözlenmiş olmasıdır. Bu da gösteriyor ki bireyler yaşlandıkça hayata, evliliğe aile ilişkilerine yönelik daha olumlu bakış açıları geliştirerek daha az olumsuz duygulanım yaşamakta veya yaşadığı olumsuz duygulanım için şiddetin daha uygunsuz bir boşalım aracı olduğu düşüncesini benimsemektedir. Yaşam tecrübesi bireylerin olaylar karşısında siyah beyaz düşünce tarzından daha esnek bir bakış açısına, alternatif düşüncelere daha çok açık olmasına fırsat tanımaktadır.

Çalışmanın ulaştığı en ilginç bulgular arasında ise gerek ebeveynlerin eğitim düzeyleri gerekse onların anne babalarının eğitim düzeyleri arttıkça şiddet farkındalıklarının artması beklenirken beklenen bu artışın gerçekleşmemiş olması yer almaktadır. Bu da bireylerin aldıkları eğitimin veya eğitim hayatları sürecinde edindikleri deneyimlerin şiddet farkındalıklarını artırıcı etkisinin yeterli olmaması demektir. Bu sonuç şiddet farkındalığı yüksek bireylerin yetiştirilebilmesi noktasında eğitim programlarının ve ortamlarının bu açıdan gözden geçirilmesi ihtiyacının bir göstergesi olarak da görülebilir.

Çalışmamızda evlenme şekli olarak görücü usul evlilik yaptığını belirtenlerin de diğer evlenme şeklini seçtiklerini ifade edenlere göre daha yüksek şiddet farkındalığına sahip oldukları bulunmuştur. Çocuk sayısı olarak bakıldığında ise 3 ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlerin şiddet farkındalığı daha az çocuğa sahip olan ebeveynlerden daha yüksek bulunmuştur. Bunların yanı sıra ebeveynlerin çocukları ile birlikte veya ayrı yaşıyor olmalarının, bir işte çalışıp çalışmama durumlarının, psikolojik bir probleme sahip olma algılarının, medeni durumlarının, gelir durumlarının aile içi şiddet farkındalıkları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucu ortaya koyulmuştur.

5.2.Öneriler

Aile içi şiddet günümüz modern toplumunun en önemli sorunları arasındadır. Toplumsal dinamiklerimiz içerisinde yer alan çoğunlukla geleneksel yapıdan da gücünü alan şiddeti kabul etme ve normalleştirmeye dair inanç ve geleneklerimiz şiddetin tamamen hayatımızdan çıkarılmasında engel teşkil edebilmektedir. Bu dinamiklerin yanı sıra aile içinde şiddete şahit olarak veya maruz kalarak yetişen bireylerde şiddet sosyal hayatın vazgeçilmez bir parçası gibi görülebilmekte ve aile içi ilişkiler yoluyla şiddetin nesilden nesile geçişi sürdürülebilmektedir. Aile içerisinde şiddete maruz kalan bireyler kendileri de şiddetin uygulayıcılarına dönüşebilmektedirler. Bu kısır döngünün sürdürülmesinde ise düşük şiddet farkındalığının önemli bir etkisi olmaktadır.

Şiddet farkındalığı için ‘şiddet içeren her türlü davranış söz ve durumu tanıma ve bunları yaşamamanın bireyin sosyal hayatında yaratacağı tahribatın farkında olmaktır’ denilebilir. Şiddet; fiziksel, duygusal, psikolojik, ekonomik, sözel, cinsel, toplumsal gibi birçok tür ve şekli olan bir fenomendir ve muhatabına yaşına ve hassasiyetine bağlı olarak değişen oranlarda giderilmesi çok zor olan zararlar verebilir. Şiddetin oluşturacağı bu zararın karşı tarafa verilmek istenen ders veya disiplinden çok daha vahim ve kalıcı olduğunun farkında olmak şiddeti meşrulaştırmaktan kaçınmak açısından önemli bir başlangıçtır.

Şiddet farkındalığı yüksek bireyler yetiştirebilmek için ebeveynler öncelikle şiddetin her türlüşünü tanımalı ve bunları aile içi süreçlerde, kişiler arası ilişkilerde kullanmaktan kaçınmalıdır. Aile içerisinde şiddeti meşru görecekle veya gösterecek davranış ve söylemlerden uzak durmalı, yeni yetişen aile fertlerine model alabilecekleri şiddetsiz uygun iletişim türlerini göstermelidir. Aile içerisinde eşitsizliğe sebep olabilecek toplumsal cinsiyet rollerini benimsemekten uzak durmalı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedef alacak şekilde aile içi iletişim ve disiplin yollarını uygulama ve sürdürme çabasında olmalıdır. Ebeveynler bilmelidir ki bireylerin toplumda kadın ve erkekleri eşit görmemesi yaşadığı sorunlar karşısında güçsüz olana karşı şiddet meşru görmesine ve meşru hedef gördüğü zayıf fertlere karşı da öfke ve saldırganlık duygularını serbestçe yöneltmesine sebep olmaktadır. Bu durum bireylerin zihinlerinde güçlü olanın gerektiği durumlarda (!) toplumdaki zayıf olanlara karşı şiddet gösterebileceğine dair içsel bir meşruiyet alanı oluşturmaktadır.

Toplumsal şiddet farkındalığını yükseltmek için aile içerisinde başlayan ve yeni yetişen toplum üyelerinin şiddet eğilimini arttıran risk faktörlerinin bilinmesi ve bunların aile eğitim programlarının müfredatlarına ailelerin faydalanabileceği şekilde dâhil edilmesi gereklidir. Şiddetin toplumsal olarak sürdürücüsü durumunda olan toplumsal ajanların bilinmesi bireylerin şiddet farkındalıklarının artırılması için en önemli faktörler arasındadır. Çünkü aile ortamı ilk sosyalleşme merkezi olmakla hem şiddetin hem de empatinin tohumlarının atıldığı ilk ve en etkili çevredir.

Her bireyin aile içerisinde yaşına ve gelişim düzeyine uygun şekilde muamele görmesi ve korunması, ailenin çocuklarına karşı en önemli görevidir. Bunun sağlanabilmesi için ebeveynlerin aile içerisinde çocuklarının olumlu deneyim ve etkileşimler edinebilmesi için gayret göstermesi, ailenin fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için çaba harcaması, gerektiğinde bireysel veya aile terapisi/danışmanlığı almak için girişimlerde bulunması gereklidir. Ailenin yerine getirmesi gereken fonksiyonlarında eksiklik göstermesi çocuk için öfke ve şiddeti de içerisinde barındıran pek çok ruhsal problemin habercisi durumunda olacaktır. Çocuğun erken çocuklukta kendisini güvende hissedeceği bir aile ortamı ve ebeveynlere sahip olması yetişkinlik yaşamı boyunca içerisinde hissedeceği temel güvenin de garantörü konumundadır. Bunun aksi olması durumunda ise çocuk uygun sosyalleşme fırsatlarını yakalayamadığı için çevre ve mizacın etkileşimine göre asosyal ve antisosyal eğilimler geliştirerek şiddeti uygulayan veya uygulanan durumunda kalarak pasif veya aktif şiddetin bir şekilde içerisinde yer alacaktır. Şiddeti uygulama veya uygulanan şiddeti kabul etmekten kaçınmanın en uygun yolu bireylerin şiddet farkındalığının yüksek olması

ve şiddet içermeyen bir iletişim biçimi için alternatif uygun etkileşim yollarından haberdar olmasıdır. Erken dönemde aile ortamında şahit olunan veya maruz kalınan şiddet, olumsuz bilişsel şemaların içselleştirilmesi ile şiddetin normalleştirilmesinin en önemli nedenleri arasındadır.

Ailenin korunması ve aile içindeki bireylerin her yönden sağlıklı şekilde yetişmesi sosyal hizmetin öncelikli amaçları arasındadır. Aile içinde yeni yetişen bireylerin sağlıklı bir şekilde yetişip gelişmesi içinse aile olma sorumluluğu ile bir araya gelen yetişkin bireylerin ruh sağlığının yerinde olması ve yüksek şiddet farkındalıklarına sahip olmasının önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu noktada yapılması planlanan sosyal hizmet makro politikaları arasına; aile eğitim programlarının yaygınlaştırılması, içeriklerine ruh sağlığı ve şiddet farkındalığı konularının da zenginleştirilerek eklenmesi, aile olmaya ve çocuk sahibi olmaya niyetlenen yetişkin bireylerin sağlık taramaları içerisine ruh sağlığı ve şiddet farkındalığı konusundaki taramaların da eklenmesi, bu konularda risk arz eden bireylerin erken tespitlerinin yapılarak ücretsiz seminerler, bilgilendirme toplantıları ve rehabilitasyon çalışmaları ile ruhsal gelişim ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik koruyucu önlemlerin alınması son derece faydalı olacaktır.

Ruh sağlığı farkındalığı ve okuryazarlığı alanında ülkemiz hâlen modern toplumların gerisinde bulunmakta ve bu konuda yaşanan sorun ve hastalıklar halk genelinde hâlâ basit, önemsiz veya lüks gibi görülebilmektedir. Toplumun ruh sağlığı alanındaki farkındalık ve önem algısını arttırmak için toplumsal ruh sağlığı bilgilendirme çalışmalarının nitelik ve niceliklerinin artırılması, medyanın bilgilendirici etkisine dikkat edilerek medyada sunulan ruh sağlığı konusunda aydınlatıcı olabilecek dizi, film vb. içeriklerin mutlaka ruh sağlığı uzmanlarının kontrol ve denetiminde hazırlanması, sadece rating kaygısı ile hazırlanmaması, bizim gibi kitap okuma oranı düşük toplumlar açısından son derece önemli görülmektedir. Bununla birlikte koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmetlerinin ulaşılabilirliğinin artırılması, psikolog, psikolojik danışman, aile danışmanı, sosyal hizmet uzmanı gibi ruh sağlığı çalışanlarının öncelikle pilot çalışmalar ardından ise tüm ülke genelinde yaygınlaştırılmış uygulamalar ile (aile psikoloğu gibi) bireylerin bir telefonla ve ücretsiz şekilde görüşebildiği, ne kadar kompleks ruh sağlığı sorunları olursa olsun ücretsiz şekilde tedavi edildiği veya daha yetkin bir uzmana yönlendirildiği bir sistemin oluşturulabilmesi son derece hayati görülmektedir.

Aile içi şiddet, toplumsal şiddetin en sık yaşanan ve yapısı gereği en riskli türüdür ve bu risk sadece çocukları değil aile içerisindeki kadın, yaşlı, engelli gibi bütün zayıf ve korunması gereken aile fertlerini tehdit eden bir risktir. Araştırma kapsamında aile içi şiddetin en fazla etkilediği kadına ve çocuğa yönelik şiddete ilişkin veriler kullanılmış ve

bu konuda bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Aile içerisindeki bireylerin korunmasının başarılması topluma sağlıklı ve şiddeti onaylamayan genç bireylerin yetiştirilmesinin de teminatı olacaktır.

5.2.1.Araştırmacılara Öneriler

Ülkemizdeki literatür incelendiğinde aile içi şiddet konusunun sıklıkla çalışılmasına rağmen aile içi şiddet denilince araştırma alanına sadece kadının dahil edilmesi bu konuda bir anlam karmaşasının olduğunu düşündürmüştür. Aile içi şiddetin muhatabı olan diğer aile fertlerinin bu kavram altında yeteri kadar araştırılmaması ve çocukların daha çok “çocuğun ihmal ve istismarı” gibi konu başlıkları altında çalışılması aile içinde uygulanan şiddetten zarar görenin sadece kadınmış gibi anlaşılmasına ve konuya gereken önemin verilmemesine neden olabilmektedir. Bu konuda çalışacak araştırmacıların çalışma gruplarına çocuğun yanı sıra zarar gören (yaşlı, engelli vb.) diğer grupları da eklemesi konuya toplumsal olarak gereken önemin verilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Aile içi şiddet konusu sıklıkla çalışılan bir konu olmasına rağmen aile içi şiddet farkındalığı konusu alanyazında az rastlanan bir konudur ve bu konuda gerek yerli gerekse yabancı alanyazında daha fazla çalışma yürütülmesine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Özellikle bu çalışma kapsamında incelenmiş olan ebeveyn kabul-ret algılarının bireylerdeki şiddet eğilimi ve şiddet farkındalığına etkisinin farklı değişkenler çerçevesinde çalışılması bu alanda yaşanan alanyazın eksikliğini tamamlamada önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ebeveyn Kabul-Ret algılarının aile içi şiddet farkındalığına olan etkisi bu çalışmada her ne kadar korelasyon düzeyinde bir anlamlılık gösterse de konunun önemine binaen farklı yaş ve özelliklerdeki gruplarla çeşitli değişkenler çerçevesinde yürütülecek çalışmalar konu hakkında oluşmakta olan alanyazında önemli bir katkısının olacağı düşünülmektedir.

Şiddet farkındalığı ve aile içi şiddet farkındalığı gibi kavramların alanyazındaki yeniliği bilinmekle beraber bu kavramların şiddetin uygulanmasına yönelik etkisine dair çok bir bilgi bulunmamaktadır. Şiddet farkındalığı konusundaki alanyazın gözden geçirilirken bu nedenle şiddetin uygulanması ve şiddet görülmesi konuları birlikte ele alınmıştır. Şiddet farkındalığının yüksek veya düşük olmasının şiddetin uygulanmasında veya şiddete maruz kalınmasında etkili bir değişken olduğu varsayılmakta ve yüksek şiddet farkındalığına sahip bireylerin daha az şiddet göstermesi ve daha az şiddete uğraması (şiddet içeren davranışları reddetmesi) beklenmektedir. Ancak tutum-davranış ilişkisi hakkında yapılan çalışmalar da düşünüldüğünde, tutumların her daim davranışa

dönüşmeyebileceği, yani şiddet konusundaki her yüksek farkındalık sahibi bireyin de hiç şiddet göstermeyeceği veya daha az şiddet göstereceği düşüncesinde de bazı hatalar bulunabilir. Bu nedenle şiddet farkındalığının şiddetin uygulanmasında ve şiddete uğranılmasında olan etkilerinin çalışılması bu konuya ilgi duyan araştırmacıların alana katabileceği önemli kazanımlardan olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmanın nicel bir araştırma olması sebebiyle bazı sınırlılıklara sahip olabileceğinden, derinlenmesine veri elde etmek için şiddet mağduru ve uygulayıcılarının dâhil edildiği ve şiddet farkındalığının çalışıldığı nitel çalışmaların yürütülmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir.

Diğer bir eksikliğin ise şiddet farkındalığının ölçümünde kullanılacak ölçüm araçlarında yaşanan eksiklik olduğu düşünülmektedir. Bu alanda yapılacak çalışmalarda kullanılmak üzere gerek aile içi şiddet gerekse toplumsal şiddete ilişkin farkındalıkların ölçümünde kullanılacak geçerlik ve güvenirliği olan yeni ölçme araçlarının alanyazına kazandırılması bu konuda yapılacak daha kapsamlı ve tutarlı çalışmalara da kapı aralayacaktır. Bu şekilde toplumun farklı kesimlerinde görülen şiddet konusundaki farkındalığın artırılması, şiddet farkındalığını azaltan muhtemel risk faktörlerinin belirlenmesi bu konuda yapılan akademik çalışmaların başarısını ve görünürlüğünü arttırarak daha somut faydalar ortaya koymasında ve nihayetinde şiddeti ortadan kaldırarak şiddetsiz bir toplumun yaratılmasında önemli katkılar sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- ABD Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi, *Fast Facts: Preventing Child Sexual Abuse* 27 Şubat 2022 tarihinde <https://www.cdc.gov/violenceprevention/childsexualabuse/fastfact.html> adresinden erişildi.
- Altıntop, Ö. ve Adana, F. (2019). Yeni evli çiftlerin aile içi şiddete yönelik tutumları ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 268-276.
- Abbaspoor, Z., ve Momtazpour, M. (2016), Domestic violence and its related factors based a prevalence study in Iran. *Glob J Health Sci*, 8(12), 1-7.
- Ahmed, R. A., Rohner, R. P., Khaleque, A., ve Gielen, U. P. (2010) *Parental acceptance and rejection: Theory, measures, and research in the Arab world*.
- Akça, H., Hıdıroğlu, S., Karavuş, M., Save, D., ve Ay, P. (2015). Bir aile sağlığı merkezi'ne başvuran annelerin çocuğa yönelik aile içi şiddet konusunda bilgi tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi-niteliksel bir çalışma. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 664-665.
- Akkaya Ş. G.(2010), *Aile içi şiddet kavramı ve aile içi şiddetin uluslararası hukuki belgelerdeki düzenlemesi*, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye'de kadına yönelik şiddet*.
- Altıparmak, İ. B. (2019). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boyutları: Ankara Örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(01), 55-76.
- Altun, M. (2006). *Denizli ili kırsalında bir sağlık ocağı bölgesinde 15-49 yaş evli kadınların fiziksel şiddet görme durumları ve kadınların şiddete ilişkin tutumları* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Denizli
- Anda, R. F., Croft, J. B., Felitti, V. J., Nordenberg, D., Giles, W. H., Williamson, D. F., ve Giovino, G. A. (1999). Adverse childhood experiences and smoking during adolescence and adulthood. *Jama*, 282(17), 1652-1658.
- Anda, R. F., Brown, D.W., Dube, S. R., Bremner, J. D., Felitti, V. J. ve Giles, W. H., (2008). Adverse childhood experiences and chronic obstructive pulmonary diseases in adults. *Am J Prev Med.*, 34: 396-403. doi:10.1016/j.amepre.2008.02.002
- Anonim, (2009). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet*, Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Anuk, D. (2011). *Tibben açıklanamayan belirtilerle başvuran kadın hastaların çocukluk çağı istismarı ve/veya aile içi şiddet bağlamında değerlendirilmesi*.

- Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Psikiyatri Dergisi*, 8, 206-214.
- Aydın, Ş. ve Parlak, A.G.(2021), Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin aile içi şiddet farkındalığı ve etkileyen faktörler: tanımlayıcı kesitsel araştırma, *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*,
- Başol, G.,(2008). *Bilimsel Araştırma Süreci Ve Yöntem*, İstanbul: Lisans Yayıncılık
- Bayat, M., ve Evgin, D. (2015). Çocuğa yönelik şiddet. *Turkiye Klinikleri Journal Of Public Health Nursing-Special Topics*, 1(2), 30-36.
- Bernstein, H., Leys C. ve Panitch, L. (2009) *Günümüzde Şiddet: Güncel Düşünceler* Yordam Kitap 13-30
- Berry, J. W., ve Poortinga, Y. H. (2006). *Cross-Cultural Theory And Methodology*.
- Besni, İ. (2011). *Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumlarının cinsiyet, politik görüş ve şiddete maruz kalma açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İstanbul
- Bilgel, N.(2001) “Bursa il merkezinde kadınlara yönelik şiddetle ilgili durum saptaması araştırması” *Medical Trend*, 8, 6-9.
- Briere, J. ve Elliott, D. M. (2003). Prevalence And Psychological Sequelae Of Self-Reported Childhood Physical And Sexual Abuse İn A General Population Sample Of Men And Women. *Child Abuse & Neglect*, 27(10), 1205-1222.
- Bronfenbrenner, U. (2001). The bioecological theory of human development. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia Of The Social And Behavioral Sciences* (Vol. 10, Pp. 6963–6970). New York, Ny: Elsevier.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment And Loss: Vol. 1. Attachment* (2nd Ed.). New York, Ny: Basic Books.
- Boullier, M. ve Blair, M. (2018). Adverse childhood experiences. *Paediatrics And Child Health*, 28(3), 132-137.
- Bulut, S. (2016). The problem of defining sexual abuse in children. *Turkish Psychological Counseling And Guidance Journal*, 3(28).
- Butchart, A., Mikton, C., Dahlberg, L. L., ve Krug, E. G. (2015). Global status report on violence prevention 2014. *American Journal Of Preventive Medicine*, 50(5), 652-659
- Bywater, T. (2017), Effectiveness of cognitive and behavioural group-based parenting programmes to enhance child protective factors and reduce risk factors for maltreatment. *The Wiley Handbook of What Works in Child Maltreatment: An*

- Evidence-Based Approach to Assessment and Intervention in Child Protection*, 328-348.
- Candan, G. (2005). *8-11 yaşındaki parçalanmış ve tam aile çocuklarının ana-babalarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Cengiz, M. (2008). *Çocukların aile içi şiddete uğramasına neden olan sosyo-ekonomik faktörler*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J. ve Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82:217–225
- Chapman, A., ve Monk, C. (2015). Domestic Violence Awareness. *American Journal Of Psychiatry*, 172(10), 944-945. doi: 10.1176/appi.ajp.2015.15070853
- Cho, O., Kyeong-S. C., ve Yang-Sook Y.. (2015). Awareness and attitudes towards violence and abuse among emergency nurses. *Asian Nursing Research*, 9(3), 213-218.
- Cloitre, M., Stolbach, B. C., Herman, J. L., Kolk, Bessel V. D., Pynoos, R., Wang, J., ve Petkova, E. (2009). A developmental approach to complex ptsd: childhood and adult cumulative trauma as predictors of symptom complexity. *Journal Of Traumatic Stress*, 22(5), 399-408.
- Coleman, K. H., Weinman, M. L., ve Hsi, B. P. (1980). Factors affecting conjugal violence. *The Journal Of Psychology*, 105(2), 197-202.
- Çalışkan, H., ve Çevik, E. İ. (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.
- Çıtak T., Gülseren, Ç. B., Nevin, ve Kılınç, F. E. (2018) Awareness level of nursing students regarding violence against women–example from turkey. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 1605-1622.
- Çiftçi, F. (2013), *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet ve kadın sığınma evleri*, Kırıkkale Üniversitesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale
- Çilingir, S. K.,(2018) Aile Ve Çevre İlişkisi, Rıdvan Küçükali (Ed.) *Çocuk ve Aile*, S 1-21. Anı Yayıncılık, Ankara
- Dağlar G., Bilgic, D. ve Demirel G. (2017). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 10(4), 220-228
- Dedeler, M., Akün, E., ve Batıgün, A. D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-ret ölçeği-kısa

- form'un uyarlama çalışması. *Dusunen Adam*, 30(3), 181-193.
- Danese, A. M. ve Bruce S., (2012). Adverse childhood experiences, allostasis, allostatic load, and age-related disease. *Physiology & Behavior*, 106, 29–39. Doi:10.1016/J.Physbeh.2011.08.019
- Dong, M., Anda, R. F., Dube, S. R., Giles, W. H. ve Felitti, V. J., (2003). The relationship of exposure to childhood sexual abuse to other forms of abuse, neglect, and household dysfunction during childhood. *Child Abuse & Neglect*, 27(6), 625-639. Doi:10.1016/S0145-2134(03)00105-4.
- Dube, S. R., Anda, R. F., Felitti, V. J., Croft, J. B., Edwards, V. J., ve Giles, W. H. (2001). Growing up with parental alcohol abuse: exposure to childhood abuse, neglect, and household dysfunction. *Child Abuse & Neglect*, 25(12), 1627-1640.
- Dube, S. R., Anda, R. F., Felitti, V. J., Edwards, V. J. ve Croft, J. B., (2002). Adverse childhood experiences and personal alcohol abuse as an adult. *Addict Behav*, 7:713–25.
- Dube, S. R., Anda, R. F., Felitti, V. J., Chapman, D. P. ve Giles, W. H., (2003). Childhood abuse, neglect and household dysfunction and the risk of illicit drug use: *The Adverse Childhood Experience Study*. *Pediatrics*, 111:564-572.
- Dünya Sağlık Örgütü (2002) *World Report On Violence And Health*. Geneva: Who. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf
- Dünya Sağlık Örgütü (2006) *Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Harekete Geçme Ve Kanıt Oluşturma Rehberi*, 15 Şubat 2022 tarihinde https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf adresinden erişildi.
- Dünya Sağlık Örgütü (2018), *Kadınlara Yönelik Yakın Partner Şiddeti İçin Küresel, Bölgesel Ve Ulusal Tahminler Ve Kadınlara Karşı Partner Dışı Cinsel Şiddet İçin Küresel Ve Bölgesel Tahminler Raporu*, 27 Şubat 2022 tarihinde <https://www.who.int/news/item/09-03-2021-devastatingly-pervasive-1-in-3-women-globally-experience-violence> adresinden erişildi.
- Dünya Sağlık Örgütü (2021), *Global Health Observatory Data Repository* [Online Database]. Geneva: World Health Organization; 13 Şubat 2022 tarihinde <https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/topic-details/gho/burden-of-violence> adresinden erişildi.
- Dye, H. (2018). The impact and long-term effects of childhood trauma. *Journal Of Human Behavior In The Social Environment*, 28(3), 381-392.
- Edleson J. L.(1999), Children's witnessing of adult domestic violence. *Journal Of*

- Interpersonal Violence*, 14: 839–870. Doi: 10.1177/088626099014008004
- Efe, Ş. Y., ve Ayaz, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 23-29.
- Ehsan, N., Nauman, H. ve Tahir, H. (2017). Parental acceptance-rejection, self esteem and self control among street children. *Fwu Journal Of Social Sciences*. 11(2), 149-159.
- Eriksson, L., ve Mazerolle, P. (2015). A cycle of violence? examining family-of-origin violence, attitudes, and intimate partner violence perpetration. *Journal Of Interpersonal Violence*, 30(6), 945-964.
- Erkan, S., ve Toran, M. (2004). Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerin Çocuklarını Kabul Ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi (Diyarbakır İli Örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27).
- Erkman, F. ve Rohner, R. P. (2006). Youths' perceptions of corporal punishment, parental acceptance, and psychological adjustment in a turkish metropolis. *Crosscultural Research*, 40, 250-267.
- Erlor, Ö. (2011). *Ebeveyn Kabul Reddi İle 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Eryavuz, A., (2006), Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkileri, Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Fawole, O. I. (2008). Economic violence to women and girls: is it receiving the necessary attention?. *Trauma, Violence, & Abuse*, 9(3), 167-177.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., N., Dale, W., David F., Spitz, A. M., Edwards, V., ve Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The adverse childhood experiences (ace) study. *American Journal Of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258.
- Felitti, V. J. (2009). Adverse childhood experiences and adult health. *academic pediatrics*, 9, 3, 131-132.
- Flury, M, ve Nyberg, E., (2010). Domestic violence against women: definitions, epidemiology, risk factors and consequences. *Swiss Medical Weekly*, (35).
- Ford, E. S., Anda, R. F., Edwards, V. J., Perry, Geraldine S., Zhao, G., Li, C., ve Croft, J. B. (2011) Adverse childhood experiences and smoking status in five states. *Preventive Medicine*, 53(3), 188-193.
- Fraenkel, J.. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2015). *How To Design And Evaluate*

- Fry, D., Fang, X., Elliott, S., Casey, T., Zheng, X., Li, J., Florian L. ve McCluskey, G. (2018). The relationships between violence in childhood and educational outcomes: *A Global Systematic Review And Meta-Analysis. Child Abuse & Neglect*, 75, 6–28.
- Fulu, E., Jewkes, R., Roselli, T., ve Garcia-Moreno, C. (2012). United nations multi-country cross-sectional study on men and violence. *Lancet Global Health*, 1, 187-207.
- Geçkil, E., (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 129-139.
- Gilbert, R., Kemp, A., Thoburn, J., Sidebotham, P., Radford, L., Glaser, D., ve MacMillan, H. L. (2009). Recognising and responding to child maltreatment. *The Lancet*, 373(9658), 167-180.
- Golding, J. M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: a meta-analysis. *Journal Of Family Violence* 14, 99–132
<https://doi.org/10.1023/a:1022079418229>
- Gortner, E. T., Gollan, J. K., ve Jacobson, N. S. (1997). Psychological aspects of perpetrators of domestic violence and their relationships with the victims. *Psychiatric Clinics Of North America*, 20(2), 337-352.
- Grych J. H., Jouriles E. N, Swank P. R., Mcdonald R. ve Norwood W. D.(2000), Patterns of adjustment among children of batteret woman. *Journal of Consulting And Clinical Psychology*; 68 (1): 84–94. doi: 10.1037//0022-006x.68.1.84.
- Gülay, H. (2011). Anne-Babaların kabul-ret boyutlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 163-176.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., ve Altıntaş, M. (2012) Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), S. 112-137
- Güler, N., Tel, H., ve Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 51-56.
- Günay M.,(2021), *Sosyal hizmet öğrencilerinde ve sosyal çalışmacılarda aile içi şiddet ve çocuğa yönelik şiddet farkındalıklarının incelenmesi: İstanbul İli Örneği*, Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Güneri, F. Y. (1996). *Ailede Kadına Yönelik Şiddet, Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Gündüz A., Yasar, A. B., Gundogmus, I., Savran, C. ve Konuk, E. (2018). Adverse childhood events turkish form: validity and reliability study. *Anatolian Journal Of*

- Psychiatry*. 19. 68. 10.5455/Apd.294158.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Gürhan, N., Erdoğan, G., ve Seyran, F. (2020). *Cinsel Şiddet. Meyad Akademi*, 1(1), 59-65.
- Golding, J. M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: a meta-analysis. *Journal Of Family Violence* 14, 99–132
<https://doi.org/10.1023/a:1022079418229>
- Gözüyeşil, E., Arslan, S., Taylan, S., Küçükakça, G., Yasemin, A. ve Sema, İ. (2018), hemşirelerin çatışma ve şiddete ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 3(1), 1-20.
- Hemenway D., Solnick S. ve Carter J. (1994) Child rearing violence. *Child Abuse Neglect*, 18(12), 1011-1020
- Herke, M., Knöchelmann, A., ve Richter, M. (2020). Health and well-being of adolescents in different family structures in germany and the importance of family climate. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(18), 6470.
- Hillis, S. D., Anda, R. F., Felitti, V. J., Nordenberg, D. ve Marchbanks, P. (2000). Adverse childhood experiences and sexually transmitted diseases in men and women: a retrospective study. *Pediatrics*, 106:E11.
- Hindin, M. J., ve Adair, L. S. (2002). Who's At risk? factors associated with intimate partner violence in the philippines. *Social Science & Medicine*, 55(8), 1385-1399.
- Hughes, K., B., Mark A., H., K. A., Sethi, D., Butchart, A., Mikton, C., ve Dunne, M. P. (2017). The effect of multiple adverse childhood experiences on health: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Public Health*, 2(8), E356-E366.
- Işık, B. (2018). *Toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak aile içi şiddetin anlamlandırılması*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- İnci, Y. ve Duman, A. (2014). Çocuğa yönelik şiddetin sosyo-kültürel ve ekonomik boyutları: erzurum ili örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*. 7(31), 524-536.
- Kalmakis, K. A., ve Chandler, G. E. (2015). Health consequences of adverse childhood experiences: a systematic review. *Journal Of The American Association Of Nurse Practitioners*, 27(8), 457-465.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2020 Raporu 27.02.2022 tarihinde <http://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini->

- durduracagiz-platformu-2020-raporu adresinden erişildi.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2021 Raporu 27 Şubat 2022 tarihinde <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3003/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2021-yillik-veri-raporu> adresinden erişildi.
- Kandemirci, D., ve Kağnıcı, D. Y. (2014). Kadına yönelik aile içi şiddetle baş etme: Çok boyutlu bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33), 1.
- Karaboğa, F., ve Eker E.,(2020), Adolescents' parental rejection perceptions and the attachment styles as a parameter of tendency to violence. *Humanistic Perspective*, 2(2), 143-158.
- Karal, D. ve Aydemir, E. (2012). “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet” *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*, Uşak Raporları No:12-01
- Karataş, B., Derebent, E., Yüzer, S., Yiğit, R. ve Özcan, A. (2006). Kırsal kesim kökenli kadınların aile içi şiddete ilişkin görüşleri. second international conference on women’s studies hosted by eastern mediterranean university center for women’s studies, Famagusta, KKTC.
- Kardiner, A. (1945). *The Psychological Frontiers Of Society*. New York, Ny: Columbia University Press.1945
- Kaufman, J., ve Zigler, E. (1987). Do abused children become abusive parents? *American Journal Of Orthopsychiatry*, 57(2), 186-192.
- Kaya, F. Ş., ve Gündüz, İ. (2019) Anne-babası evli veya boşanmış olan çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ile somatizasyon belirtileri arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 35-56.
- Kaytez, N. ve Durualp, E. (2016). Annelerin kabul-ret düzeylerinin çocuğun mizacı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 58, 418-431.
- Kelly, J. B., ve Johnson, M. P. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: research update and implications for interventions. *Family Court Review*, 46(3), 476-499.
- Kessler R. C, Davis Christopher G. ve Kendler K. S. (1997) Childhood adversity and adult psychiatric disorder in the us national comorbidity survey. *Psychol Med*, 27:1101-1119
- Khaleque, A., ve Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: a meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal Of Marriage And Family*, 64(1), 54-64.
- Khan, S. (2011). Relationship of parental acceptance and rejection with psychological

- wellness in young adults. *Journal Of Rawalpindi Medical College*, 15(1), 24-26.
- Kıraç, R., Erşen, M., Filiz, E., ve Kıraç, F. Ç. (2020). Üniversite öğrencilerinde aile aidiyeti ile aile içi şiddet tutumu ilişkisinin değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 79-95.
- Kim, E., Han, G., ve McCubbin, M. A. (2007). Korean american maternal acceptance rejection, acculturation, and children's social competence. *Family & Community Health*, 30(2 Suppl), S33-S45.
- Kim, K., ve Rohner, R. P. (2002). Parental warmth, control, and involvement in schooling: predicting academic achievement among Korean-American adolescents. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 33(2), 127-140.
- Kocacık F.(2001) Şiddet olgusu üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2:1-7.
- Kocacık, F. ve Doğan, O. (2006).Domestic violence against women in Sivas, Turkey: survey study. *Croat Med J.* 47,742-749.
- Kocacık, F, Kutlar, A. ve Ersel, F. (2007). Domestic violence against women: a field study in turkey. *The Social Science Journal*, 44,698-720. doi:10.1016/j.soscij.2007.10.016
- Koçtürk, N.(2019), Çocuk İhmali ve İstismarı, Nilüfer Ş. Özabacı (Ed.), *Çocuk Psikolojisi* (S. 237-263). İstanbul: Hil.
- Kodan Ç., S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1 (2), 21-43.
- Krug, E. G, Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., and Z. ve Anthony. B. (2002). The world report on violence and health. *The Lancet*, 360(9339), 1083-1088.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. *Child Development*, 62: 1049-1065
- Leary, M. R., Twenge, J. M., ve Quinlivan, E. (2006). Interpersonal rejection as a determinant of anger and aggression. *Personality And Social Psychology Review*, 10(2), 111-132.
- Lewis, D. O. (2005). *Adult Antisocial Behavior, Criminality And Violence*. Kaplan & Sadock's *Comprehensive Textbook Of Psychiatry*, 8th Edition (Eds Bj Sadock, Va Sadock), 225822.
- Manchikanti G. A. (2011). Testing the cycle of violence hypothesis: child abuse and adolescent dating violence as predictors of intimate partner violence in young adulthood. *Youth & Society*, 43(1), 171-192.

- Manly J. T, Oshri A., Lynch M., Herzog M. ve Wortel S. (2013), Child neglect and the development of externalizing behavior problems: associations with maternal drug dependence and neighborhood crime. *Child Maltreatment*, 18(1): 17-29. doi:10.1177/1077559512464119.
- Moylan, C. A., Herrenkohl, T. I., Sousa, C., Tajima, E. A., Herrenkohl, R. C., ve Russo, M. J. (2010). The effects of child abuse and exposure to domestic violence on adolescent internalizing and externalizing behavior problems. *Journal Of Family Violence*, 25(1), 53-63.
- Moore, T. S., ve Selkove, V. (1999). Domestic violence victims in transition from welfare to work: barriers to self-sufficiency and the w-2 response. *Institute For Wisconsin's Future*.
- Mosley-J., E., Garacci, E., Wagner, N., Mendez C., Williams J. S. ve Leonard E. E.(2019). Assessing the relationship between adverse childhood experiences and life satisfaction, psychological well-being, and social well-being: united states longitudinal cohort 1995–2014. *Qual Life Res.* 28, 907–914
- Nabıkoğlu, B. (2019). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin benlik saygısı ve akılcı olmayan inançları ile çocuğunu kabul – reddetme algıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Naçar, M., Baykan, Z., Poyrazoğlu, S., ve Çetinkaya, F. (2009). Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi'nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 8(2).
- Nakış, Y. B.,(2019). *Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Annelerin Kabul-Ret Durumları İle Çocukların Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- National Association For The Education of Young Children,(1993), *A conceptual framework for early childhood, professional development position statement on violence in the lives of young children*, 81-84.
- Neugebauer R. (2000) Research on intergenerational transmission of violence: The next generation. *Lancet*, 335(9210): 1116-1117.
- Ögel, K., Tari, I., ve Yılmazçetin E., C. (2006). *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları, 17, 9-23.
- Oram, S., Khalifeh, H. ve Howard, L. M. (2016). Violence against women and mental health. *The Lancet Psychiatry*
- Osofsky, J. D. (1995). Children who witness domestic violence: the invisible victims. *Social Policy Report*, 9(3), 1-20.

- Önder, A. ve Gülay, H.(2007). Ebeveyn kabul-ret teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21).
- Öngider, N. (2006). *Evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul veya reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir
- Öngider, N. (2013). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-ret düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16, 164-174.
- Öngider, N. ve Karadeniz, G. (2008). Ebeveyn kabul-ret kuramı (ekar) üzerine türkiye’de yapılan araştırmalar. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakülte Dergisi*, 12(73), 102.
- Öngören, S. (2017). Boşanma ve boşanmanın erken çocukluk dönemi çocuklar üzerindeki etkileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (13), 73-87.
- Özgüven, İ. E.(2012). *Ailede İletişim ve Yaşam*, Ankara, Pdrem Yayınları
- Öztürk, Ö. (2011). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Özyavru, C. N. (2008), *İlköğretim ve lise öğrencilerinin ağabey veya ablalarıyla ilişkide algıladıkları kabul-reddin anne-baba kabul-reddi, psikolojik uyum, aile içi çatışma ve eş kabul-reddi ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. ve Kurnaz, F. B. (2019). aile içi şiddet farkındalığı ölçeği: güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Kalem Eğitim Ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 227-250.
- Özyürek, A., (2017) Çocuğa yönelik şiddete duyarlık ölçeği geliştirme çalışması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 462-472.
- Page A., Z. ve İnce M., (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81 - 97.
- Parish W., L, Wang T., Laumann E., O., Pan S. ve Luo Y., (2004) Intimate partner violence in china: national prevalence, risk factors and associated health problems. *International Family Planning Perspectives*, 174-181.
- Pektaş, İ. ve Özgür, G. (2005). İlköğretim öğrencilerinin anneleri ile olan ilişkilerini algılayışları ve bu ilişkiyi etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 21(2),13-27.
- Pillinger, J. (2018). *Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Şiddet Ve Tacizle Mücadele El Kitabı*.
- Polat, O., (2014) *Klinik Adli Tıp*, 7. Baskı, Seçkin Yayınları, 112-117

- Polat, O., (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Polat, O., (2017). *Şiddet*, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara. Seçkin Yayınları
- Ports, K., A., Ford, D., C. ve Merrick, M., T., (2016). Adverse childhood experiences and sexual victimization in adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 51 (2016) 313–322. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.08.017>
- Putnick, D., L., Bornstein, M., H., Lansford, J., E., Chang, L., Deater-Deckard, K., Di G., ...Bombi, A. S. (2018). Parental acceptance-rejection and child prosocial behavior: developmental transactions across the transition to adolescence in nine countries, mothers and fathers, and girls and boys. *Developmental Psychology*, 54(10), 1881–1890. <https://doi.org/10.1037/dev0000565>
- Reiss, D. (1997). Mechanisms linking genetic and social influences in adolescent development: beginning a collaborative search. *current directions in psychological science*, 6(4), 100-105.
- Rickel, A. U., & Allen, L. (1987). *Preventing Maladjustment From Infancy Through Adolescence*. Sage Publications, Inc.
- Riggs D. C. ve Marie, S., A., (2000), Risk for domestic violence: factors associated with perpetration and victimization. *J Clin Psychol*, 56:1289-1316
- Rocca, C. H., Rathod, S., Falle, T., Pande, R. P., ve Krishnan, S. (2009). Challenging assumptions about women's empowerment: social and economic resources and domestic violence among young married women in urban south india. *International Journal of Epidemiology*, 38(2), 577-585.
- Rohner, R. P. (1975), *They Love Me, They Love Me Not: A Worldwide Study Of The Effects Of Parental Acceptance And Recetion*. New Haven, Ct: Hraf Press.
- Rohner, R., P., (1986). *The Warmth Dimension: Foundations Of Parental Acceptancerejection Theory*. Newbury Park, Ca: Sage Publications, Inc.
- Rohner, R. P. (1994). Patterns of parenting: The warmth dimension in worldwide perspective. *Psychology and culture*, 113-120.
- Rohner, R. P. (2005). Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory. *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*, 379-397.)
- Rohner, R. P., Khaleque, A., ve Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299-334.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., ve Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *Journal Of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.

- Rohner R. P. ve Rising D. C.(2020), *Reddedilmenin Yaralarını Sarmak: Klinik Uygulama İçin Danışan Yönergeleri Kitapçığı*, (Çev: Selenga Gürmen) 2. Baskı
- Runyan D., Wattam C., Ikeda R., Hassam F. ve Ramiro L.(2002) Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In: Krug Eg, Dahlberg Ll, Mercy Ja, Zwi Ab, Lozano R, Editors. *World Report On Violence And Health*
- Saudino, K. J. (1997). Moving beyond the heritability question: new directions in behavioral genetic studies of personality. *Current Directions in Psychological Science*, 6(4), 86-90.
- Salahur, E., (2010). *Üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algılamış oldukları ebeveyn kabul veya reddinin yetişkin bağlanma biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Schultz, Rosalyn (1990). *Secrets Of Adolescence: Incest And Developmental Fixations*. (Ed: R. Kluft).Incest Related Syndromes Of Adult Psychopathology.Washington, D.C.: American Psychiatric Press.
- Seçer, İ., (2015). *Spss ve Lisrel İle Pratik Veri Analizi: Analiz Ve Raporlaştırma* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Selvi, Ü. Y., ve Karanfil, D. (2016). Intimate partner violence against women: effects of power distance, individualism and economy kadına yönelik yakın partner şiddeti: güç mesafesi, bireycilik ve ekonominin etkisi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 60-71.
- Sethi, D. B., Mark H., K. Gilbert R., Mitis, F. ve Galea, G.,(2013). *European Report On Preventing Child Maltreatment*. Copenhagen: Who Regional Office For Europe.
- Sidal, G. D.,(2018) *The Effects of Early Adverse Experiences On Relational And Emotional Difficulties As Pretictors Of Well-Being Of University Students*, Yayımlanmamış doktora tezi, Doğuş Üniversitesi, İstanbul
- Silverman, A. B., Reinherz, H. Z., ve Giaconia, R. M. (1996). The long-term sequelae of child and adolescent abuse: a longitudinal community study. *Child Abuse & Neglect*, 20(8), 709-723.
- Smith, M. ve Bentovim, A. (1994). Sexual Abuse. In Rutter, M., Taylor, E., & Hersov, L. (Eds.), *Child And Adolescent Psychiatry: Modern Approaches*. (Third Edition, Pp.230-251). London: Blackwell Science.
- Stueve, A., ve Link, B. G. (1997). Violence and psychiatric disorders: results from an epidemiological study of young adults in Israel. *Psychiatric Quarterly*, 68(4), 327-342.

- Swanson, J. W., Holzer I., Charles E., Ganju, V. K., ve Jono, R. T., (2006). Violence and psychiatric disorder in the community: evidence from the epidemiologic catchment area surveys. *Psychiatric Services*, 41(7), 761-770.
- Şahin, D.,(2019), *Üniversite öğrencilerinin ebeveynlerine bağlanma örüntüleri ile çocukluk çağı olumsuz deneyim yaşama durumları arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman,
- Şahin, E., ve Satılmış, İ. G. (2020). İlk ve acil yardım öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 114-124.
- Şahin, N. H., Timur, S., Ergin, A. B, Taşpınar, A., Balkaya, N. A., ve Çubukçu, S., (2010). Childhood trauma, type of marriage and self-esteem as correlates of domestic violence in married women in turkey. *Journal Of Family Violence*, 25(7), 661-668.
- Şirvanlı Ö. ve Dilek, O.,(2019) Duygu kişiler arası kabul-ret kuramının ebeveynliğe bakışı. Güre A, Editör. Aile Sistemleri. 1. Baskı. Ankara: *Türkiye Klinikleri*. 22-31.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S., (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th Ed.). United States: Pearson Education.
- Tatlılıoğlu, K, (2014). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Ulusal Eylem Planı (2012-2015)'nın Değerlendirilmesi. 115-122.
- Tekin, M. (2019). *Ebeveyn kabul reddi ile aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tekin, M., ve Gözütok, F. D. (1996). *Ankara Gecekondualarında Yaşayan ve Şiddete Karşı Eğitim Alan Kadınların Eşlerarası Şiddet Açısından Konumları: "Şiddete Uğrayan Kadınlara Yasal Haklar, Fırsatlar Ve Bunları Kullanma Amaçlı İlgilendirme/Bilinçlendirme Eğitim Projesi"*. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Tepeli, K. ve Yılmaz, E. (2013). Social problem-solving skills of children in terms of maternal acceptance-rejection levels, *David Publishing*, 3(8), 581-592.
- Tokuç, B., Ekuklu, G. ve Avcıoğlu, S. (2010). Domestic violence against married women in edirne. *J Interpers Violence*, 25(5), 832-847. doi: 10.1177/0886260509336960
- TÜİK (2012) “Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiklerle Kadın, 2012” 15 Şubat 2022 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/kitap.do?metod=kitapdetay&kt_id=11&kitap_id=238. adresinden erişildi
- Tülin, İ., Özcan D., N., ve Ögün B., A. (1995). *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın*

- Suçluluğu*. Ankara, Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Bizim Büro Basımevi, 2-9
- Türkiye’de Çocuğa Karşı Şiddet Durum Raporu (2007), 15 Şubat 2022 tarihinde <http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/storage/app/uploads/public/5cd/854/ace/5cd854acef9ac406674473.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Tjaden, P. ve Thoennes, N., (2000), *Full Report Prevalence, Incidence, And Consequences Of Violence Against Women, Research Report*, Us. Department Of Justice, Office Of Justice
- Turan, M., Özkan, İ., Telcioğlu, M., ve Kucur, R. (2000). Qualitative relationship between the occurrence of psychological problems in women and exposure to violence. *Journal Of 3p*, 8, 112-117.
- Türkiye’de Çocuğa Karşı Şiddet Durum Raporu (2020) 15 Şubat 2022 tarihinde <http://www.cocukhaklariizleme.org/storage/app/uploads/public/5fc/746/7d5/5fc7467d5fc0c660761537.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Ulukol, B., Kahiloğulları, A. ve Sethi, D., (2014). Adverse childhood experiences survey among university students in turkey. study report – 2013. Copenhagen: Who Regional Office For Europe. 1 Ocak 2021 tarihinde http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0010/267472/adverse-childhood-experiences-survey-among-university-students-in-turkey-eng.pdf; adresinden erişilmiştir.
- URL-1, <https://www.cdc.gov/violenceprevention/childsexualabuse/fastfact.html>
- Uyaroğlu, A K., Lok, Neslihan, ve Lok, S. (2021). Evaluation of a sports center registeret to individuals of domestic violence awareness. *Science, Movement And Health* 21 (1), 10, 14.
- Üçok, A., ve Bıkmaz, S. (2007). The effects of childhood trauma in patients with first-episode schizophrenia. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 116(5), 371-377.
- Ünsal, A. (1996), Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi, *Cogito*. Sayı 6-7. Kış-Bahar. 29-36.
- Vahip I., (2002) Evdeki Şiddet Ve Gelişimsel Boyutu: Farklı Bir Açıdan Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi* 13:312-319.
- Vahip, I.ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107-114.
- Varan, A. (2005). Relation between perceived parental acceptance and intimate partner acceptance in turkey: Does history repeat itself?. *Ethos*, 33 (3), 414–426.
- Varan, A., Rohner, R. P. ve Eryüksel, G. N. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among turkish adults in

- ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*, 42, 46-56.
- Vardell, E. (2020). Global health observatory data repository. medical reference *Services Quarterly*, 39(1), 67-74.
- Vural, P. I., Demet İ., ve Gülşah K.(2020), Üniversite öğrencilerinin şiddete ve aile içi şiddete yönelik tutumları ve ilişkili faktörler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 272-279.
- Yavuz Gümüş, S. (2011). *Saldırganlık ile aile içi şiddet arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul
- Whitfield, C. L., Dube, S. R., Felitti, V. J. Ve Anda, R. F., (2005). Adverse Childhood Experiences And Hallucinations. *Child Abuse Neglect*, 29, 797–810.
- Whiting, J. W. M. ve Child, I. L. (1953). *Child Training And Personality*. New Haven, Ct: Yale University Press
- Widom, C. S. ve Maxfield, M. G. (2001). *An Update on The “Cycle of Violence”*. Research in Brief.
- Yağız, R., Ümran S., ve Özlem G.. (2020). The effect of university students’ violence tendency on their attitude towards domestic violence and the factors affecting domestic violence attitudes. *Journal of Injury and Violence Research*, 12(1), 39.
- Yavuz, E. A. Güven, G., Bayındır, D., Sezer, T., ve Yılmaz, E. (2016). Annelerin çocuğunu kabul düzeyi ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3).
- Yıldırım İ. (1996) Eőı dayak atan evli bireylerin özellikleri. *3p Dergisi*, 4, 108-115.
- Yıldırım, İ. ve Kızmaz, Z. (2019). Aile içi şiddet ile öğrencilerin akademik başarı durumları arasındaki ilişki: ortaöğretim öğrencileri üzerine bir araştırma. *Mukaddime*. 10(2), 662-687.
- Yiğit, E. (2018). *Evli kadınlarda aile içi şiddet ile evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Yöyen, E. G. (2017). Şiddet türleri ve kişilik özellikleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(1), 35-50.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Çavlin, A., Ergöçmen ve Akadlı B. (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor*.
- Zlotnick, C., Johnson, J., Kohn, R., Vicente, B., Rioseco, P., ve Saldivia, S. (2008). Childhood trauma, trauma in adulthood, and psychiatric diagnoses: results from a community sample. *Comprehensive Psychiatry*, 49(2), 163–169. doi:10.1016/j.comppsy.2007.08.007392

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

Ebeveynlerin Aile içi Şiddet Farkındalık Düzeylerinin Açıklanmasında Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının ve Algılanan Ebeveyn Kabul-Red Durumlarının Rolü

Değerli katılımcı,

Bu araştırmaya, Dr. Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ danışmanlığında, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ahmet Ali ÇELİK tarafından gerçekleştirilmektedir.

Araştırmada size demografik bilgi formu ve bir dizi ölçek doldurmanız için sunulmuştur. Araştırmanın sonuçlarının tutarlı olması için bilgileri içtenlikle doldurmanız çok önemlidir. Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiş olup araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma süresince elde edilen bilgiler gizli tutulacak olup sadece bu çalışma kapsamında kullanılacaktır. Araştırmayı başlayıp herhangi bir sebeple devam etmek istemezseniz ölçeği yarıda bırakıp süreci sonlandırabilirsiniz. Araştırma ile ilgili olası bir görüş, şikâyet ve sorunuz varsa aşağıda yer alan mail adresinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Araştırmaya ilginiz ve katılmanız için teşekkür ederim

Ahmet Ali ÇELİK
Gümüşhane Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Yönetimi Bölümü

BİLGİ FORMU

Cinsiyet	KADIN			ERKEK			
Yaş	18-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50 ve üzeri
Çocuk Sayısı	1		2			3 ve daha fazla	
Medeni Durum	EVLİ		BEKAR			DİĞER	
Evliliğinizin Türü Nedir?	AŞK EVLİLİĞİ	GÖRÜCÜ USULÜ	MANTIK EVLİLİĞİ	diğer	EVLİ DEĞİLİM		
Eğitim Durumunuz	Ortaokul ve Aşağı		LİSE MEZUNU	LİSANS MEZUNU		YÜKSEK LİSANS VE ÜZERİ	
Çalışma Durumunuz	Çalışıyorum			Çalışmıyorum			
Aylık Gelir Seviyeniz	0-1499 TL	1500-2999 TL	3000-4499 TL	4500-5999 TL	6000 TL ve üzeri		
Yaşadığınız Coğrafi Bölge	Akdeniz	Doğu Anadolu	Ege	Güneydoğu Anadolu	İç Anadolu	Karadeniz	Marmara
Annenizin Eğitim Durumu	Okuryazar değil		Sadece Okur Yazar	İlkokul veya Ortaokul		Lise ve Üzeri	
Babanızın Eğitim Durumu	Okuryazar değil		Sadece Okur Yazar	İlkokul veya Ortaokul		Lise ve Üzeri	
Çocuklarınızla birlikte mi yaşıyor	EVET			HAYIR			
Kaç Kardeşiniz	2 ve altı	3	4	5	6 ve daha fazla		
Şu anda veya daha önce herhangi bir ruhsal- psikolojik sorun yaşadınız mı?	EVET			HAYIR			
Şu anda veya daha önce herhangi bir ruhsal- psikolojik tedavi gördünüz mü veya psikiyatrik ilaç kullandınız mı?	EVET			HAYIR			

EK 2. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği

ACE Travma Puanınızı Bulabilirsiniz

Siz büyürken, hayatınızın ilk 18 yılında;

Tarih :

Ad Soyad :

1	Bir ebeveyniniz ya da ev halkından yetişkin biri sıklıkla ya da çok sıklıkla... Size küfür etti mi, sizi hor gördü mü, sizi aşağıladı mı ya da sizi küçümsedi mi? Ya da Sizi fiziksel anlamda incitecek bir şekilde davranıp sizi korkuttu mu? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
2	Bir ebeveyniniz ya da ev halkından yetişkin biri sıklıkla ya da çok sıklıkla... Sizi itip tartaclaıdı mı, tokatladı mı ya da size bir şey fırlattı mı? Ya da Size hiç iz kalacak ya da yaralanacağınız kadar güçlü vurdu mu? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
3	Bir yetişkin ya da sizden en az 5 yaş büyük biri hiç... Sizi hiç dokundu mu ya da sizi hiç okşadı mı ya da sizden hiç onların bedenine cinsel anlamda dokunmanızı istedi mi? Ya da Sizinle oral, anal ya da vajinal olarak cinsel ilişki yaşadı mı ya da teşebbüs etti mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
4	Siz sıklıkla ya da çok sıklıkla aşağıdaki gibi hissettiniz mi? Ailenizde kimse sizi sevmiyor ya da sizin önemli ya da özel olduğunuzu düşünmüyor ? Ya da Aileniz size göz kulak olmadı , ailenizle yakın hissetmediniz ya da birbirinizi desteklemediniz ? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
5	Siz sıklıkla ya da çok sıklıkla aşağıdaki gibi hissettiniz mi? Yeterince yemek yoktu, kirli giysiler giymek zorundaydınız ve sizi koruyacak kimse yoktu? Ya da Aileniz size bakmak için ya da ihtiyacınız olduğunda doktora götürmek için çok sarhoştı ya da kendinde değildi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
6	Ebeveynleriniz hiç ayrıldı mı ya da boşandı mı? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
7	Anneniz ya da üvey anneniz: Sıklıkla ya da çok sıklıkla sizi itip tartaclaıdı mı, tokatladı mı ya da size bir şey fırlattı mı? Ya da Bazen, sıklıkla ya da çok sıklıkla tekmeledi mi, dövdü mü, yumrukla ya da daha sert bir şeyle size vurdu mu? Ya da Hiç en az birkaç dakika sürekli bir şekilde size vurdu mu ya da sizi silahla ya da bıçakla tehdit etti mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
8	İçki problemi olan, alkolik ya da uyuşturucu kullanan biriyle yaşadınız mı? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
9	Ev halkından biri depresyonda ya da zihinsel hasta mıydı ya da intihara teşebbüs etti mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
10	Ev halkından biri hapse girdi mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
11	Mevcut sağlık sorunlarınız var mı? Var ise bu sağlık sorunları nelerdir?

Şimdi "Evet" cevaplarınızı toplayın: Bu sizin ACE Travma Puanınız.

EK 3. Aile içi Şiddet Farkındalık Ölçeği

250

Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK / Dr. Öğr. Üyesi Fatma Betül KURNAZ

Ek 1. Aile İçi Şiddet Farkındalığı Ölçeği

	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
1. Aile içi şiddet, aileden birinin diğerlerine ekonomik olarak zarar verici (para vermeme, zorunlu gereksinimlerini karşılamama, çalışmasına izin vermeme vb.) eylemlerde bulunmasıdır.			
2. Aile içi şiddet, aileden birinin diğerlerinin sosyo- kültürel yaşamını kısıtlayıcı (sokağa çıkarmama, akrabalarıyla görüşmesini engelleme vb.) eylemlerde bulunmasıdır.			
3. Aile içi şiddet, aileden birinin diğerlerine duygusal olarak zarar verici (aşışılama, hor görme, değer vermeme vb.) eylemlerde bulunmasıdır.			
4. Aile içi şiddet, aileden birinin diğerine/ diğerlerine cinsel olarak zarar verici (cinsel ilişkiye zorlama, istismar, ensest vb.) eylemlerde bulunmasıdır.			
5. Aile içi şiddet, aileden birinin diğerlerine fiziksel olarak zarar verici (tokatlama, tekme atma, üzerinde sigara söndürme vb.) eylemlerde bulunmasıdır.			
6. Aile içi şiddet, toplumda suçla yönelme gibi sorunlara neden olur.			
7. Aile içi şiddet, intihar veya öldürmeyle sonuçlanabilir.			
8. Aile içinde şiddet, bireylerin sağlık sorunları yaşamasına neden olur.			
9. Aile içi şiddet, ailenin dağılmasına neden olur.			
10. Aile içi şiddet, bireylerde istenmeyen davranışlara (depresyon, madde bağımlılığı, evden kaçma vb.) neden olur.			
11. Şiddet uygulayan, ailenin büyüğü ise karşılık vermemek gerekir.			
12. Aile içinde yaşanan şiddete, aile dışından birilerinin müdahale etmesi uygun değildir.			
13. Aile içi şiddet, ancak ailedeki bireylerin birbirlerine sevgi ve bağlılığı az olduğunda zarar vericidir.			
14. Aile içinde yaşanan şiddette, yasal yollara başvurmak en son çare olmalıdır.			
15. Aile içinde yaşanan şiddet, aile içinde kalmalıdır.			
16. Aile içindeki bireylerin, şiddeti hak ettiği durumlar vardır.			
17. Baskı ve korkutma olmaksızın ailenin devamını sağlamak güçtür.			
18. Aile içinde, dayak yerine hakaret ve küfürli sözler kullanmak tercih edilmelidir.			
19. Bazen aile içinde disiplini sağlamak için dayak gereklidir.			
20. Bazen ailenin düzenini korumak için ailedeki bireylerin baskı altına alınması gerekir.			

EK 4. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği: Anne (Kısa Form)

Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve annenizin siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru“, “Bazen doğru“, “Nadiren doğru“ veya “Hiçbir zaman doğru değil“ şıklarından birini işaretleyiniz.

ANNEM	DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
	<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

ANNEM	DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
	<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1. Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2. Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3. Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4. Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5. Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6. Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐

7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

EK 5. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği: Baba (Kısa Form)

Bu sayfada baba-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve babanızın siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin babanızın size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru“, “Bazen doğru“, “Nadiren doğru“ veya “Hiçbir zaman doğru değil“ şıklarından birini işaretleyiniz.

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
	İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐

7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

EK 6. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Kullanım İzni

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği kullanım izni talebi

17.10 (Cmt) , 09:16

🔗 | v

Merhabalar Ahmet Bey
Ölçek ve ilgili detaylara aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz.
Kolaylıklar dilerim.

On 16 Eki 2020 at 17:58, Ahmet Ali ÇELİK <

wrote:

Sayın Hocam Merhabalar,

Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi Ana Bilim dalında yüksek lisans yapmaktayım Aynı zamanda Bayburt Üniversitesi'nde de Öğretim Görevlisi olarak görev yapıyorum.

Yetişkin ebeveynlerin olumsuz çocukluk deneyimlerin bazı değişkenler üzerindeki etkisini incelemeyi planladığım Yüksek Lisans tez çalışmam kapsamında sizin ve arkadaşlarınızı uyarlamasını yapmış olduğum "Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği"ni kullanmak istiyorum. Kullanım izni ile beraber ölçeğin son güncel halini de paylaşırsanız çok memnun olacağım.

İyi çalışmalar dilerim.

EK 7. Aile İçi Şiddete Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

Aile İçi Şiddet Farkındalığı Ölçeği kullanım izni talebi

ARZU OZYÜREK
17.10 (Cmt) , 01:01

Her türlü akademik çalışmada kullanabilirsiniz. İlgili bilgiler makalede yer alıyor. Kolay gelsin.

Prof.Dr.Arzu ÖZYÜREK
Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bl.
Demir Çelik Kampüsü/KARABÜK

Prof. Arzu OZYÜREK (PhD)
karabuk University, Faculty of Health Sciences
Department of Child Development
Karabük/Turkey

Ahmet Ali ÇELİK
16.10 (Cum) , 18:06

Tümünü yanıtla

Sayın Hocam Merhabalar,

Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi Ana Bilim dalında yüksek lisans yapmaktayım Aynı zamanda Bayburt Üniversitesi'nde de Öğretim Görevlisi olarak görev yapıyorum.

Yetişkin ebeveynlerin olumsuz çocukluk deneyimlerin bazı değişkenler üzerindeki etkisini incelemeyi planladığım Yüksek Lisans tez çalışmam kapsamında sizin ve Sayın KURNAZ'ın geliştirmiş olduğu "Aile İçi Şiddet Farkındalığı Ölçeği"ni eğer izin verirsiniz kullanmak istiyorum.

İyi çalışmalar dilerim.

EK 8. Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kullanım İzni

Permission Request of the Parental Acceptance Rejection a Questionnaire

Ahmet Ali ÇELİK <
16.10 (Cum) , 20:29

Tümünü yanıtla | v

Dear Sir,

I am doing my master degree at Gümüşhane University in Türkiye, at Institute of Social Sciences, Department of Social Work Management. I am also working as a lecturer at Bayburt University.

I would like to use the Turkish version of "Parental Acceptance Rejection Questionnaire Short Form" designed by you and your colleagues within the scope of my Master thesis, where I plan to examine the effect of negative childhood experiences of adult parents on some variables. I will be very pleased if you share the latest updated Turkish version of the scale with the usage permission together.

I wish you good work.
Faithfully

Tümünü yanıtla | v

Sil Gereksiz | v

RE: Permission Request for the Parental Acceptance Rejection Questionnaire

Rohner, Ronald P.
18.10 (Paz) , 18:08
Ahmet Ali ÇELİK Ebru AKGÜN

Tümünü yanıtla | v

Gelen Kutusu

İzleme bayrağı: 18 Ekim 2020 Pazar tarihinde başlayacak. 18 Ekim 2020 Pazar tarihinde sona erecek.

Bu listedeki yüksek önem derecesiyle görüldü.

Adult PARQ Mother SF ... 92 KB
Adult PARQ Short Form ... 92 KB
06 CHAPTER 2_correcte... 1 MB
data analysis plan spss... 33 KB
Meaning of Mother and... 13 KB

5 eklin (2 MB) tümünü göster Tümünü indir

Hello Ahmet,

Thank you for your order! After collecting your data, to score the measures, go to <http://easyscore5.appspot.com> and using a Gmail account (we are hosted on the Google cloud), register your project. Answer all questions in affirmative. You will then be ready to score. Use the following protocol to enter item scores:

Numerical Scoring. Record the numerical score for each response as follows:

Almost Always True	Sometimes True	Rarely True	Almost Never True
4	3	2	1

The scoring program does all reverse-scoring for you, as well as computes for missing data. This email grants you permission to use the measures.

Warm regards,

Nancy
Nancy D. Rohner
Rohner Research Publications
255 Codfish Falls Road
Storrs Mansfield, CT 06268

Ronald P. Rohner, Ph.D.

ETİK KURUL KARARI

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı : E-95674917-108.99-17485

Konu : Etik Kurul Onay

DAĞITIM YERLERİNE

Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru nuz, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun **2021/3 sayı ve 14/04/2021** tarihli toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Proje onay formu Hukuk Müşavirliğinden alınacaktır. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim

Prof. Dr. Günay ÇAKIR
Kurul Başkanı

Dağıtım:

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sevil CENGİZ
Sayın Öğr. Gör. Nurşen KULAKAÇ
Sayın Öğr. Gör. Fevziye GÜRLAŞ
Sayın Öğr. Gör. Kübra CİĞERCİ
Sayın Doç. Dr. Nilgün ULUTAŞDEMİR
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Harun GEÇER
Sayın Doç. Dr. Melike DEMİR DOĞAN
Sayın Doç. Dr. Gülsüm ÇALIŞIR
Sayın Öğr. Gör. Adem ARSLAN
Sayın Dr. Öğr. Üyesi İsmail ÇALIK
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Aydanur AYDIN
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Erkan DİKİCİ
Sayın Doç. Dr. Afşin Ahmet KAYA
Sayın Öğr. Gör. Mesut ARSLAN
Sayın Öğr. Gör. Elif CANSIZ
Sayın Öğr. Gör. Hatice OĞUZHAN
Sayın Doç. Dr. Alper Veli ÇAM
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Orkun DEMİRBAĞ
Sayın Arş. Gör. Ayşenur KÖR
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Tuba Eda ARPA ZEMZEMOĞLU
Sayın Öğr. Gör. Muhammed Üsame TAŞ
Sayın Arş. Gör. Özge PALANCI AY

Adres:
Telefon No : Fax No :
e-Posta : <http://www.gumushane.edu.tr/>
Kep Adresi : gumushaneuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi İçin :Av. NURAY HANZADE
Avukat
Dahili No:

ÖZGEÇMİŞ

Yazar ilk ve orta öğrenimini doğduğu şehirde tamamladıktan sonra yüksek öğrenimini 2010 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji programında tamamlamıştır. 2011 yılında Bayburt Aile ve sosyal Politikalar kurumunda meslek hayatına başladıktan sonra askerlik görevini Mardin Midyat 58.Tabur komutanlığı Rehberlik ve Danışmanlık Merkezi sorumlusu olarak yedek subay olarak gerçekleştirmiştir. Askerlik sonrası Bayburt Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı Memnune Evsen Huzurevi'nde Psikolog olarak görevini sürdüren Çelik, meslek elemanı olarak çalışmanın yanı sıra müdür ve müdür yardımcılığı gibi idari görevleri de vekaleten yürütmüştür. 2016 yılında Aksaray İl Müdürlüğü'ne tayin alarak aynı il müdürlüğüne bağlı Abdülkadir Üçyıldız Huzurevi Müdürlüğü'nde psikolog olarak çalışmaya devam etmiş 2017 yılında Bayburt Üniversitesi SHMYO Çocuk gelişimi Programında açılan öğretim görevlisi kadrosunda geçerek akademik kariyerine eğitim alanında devam etmeye başlamıştır. Halen burada görevine devam etmektedir.